

T.C.
Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
İktisat Anabilim Dalı
İktisat Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

**YEREL KALKINMADA KADIN
GİRİŞİMCİLİĞİNİN ÖNEMİ:
IĞDIR ÖRNEĞİ**

Zeynep TEKİN

Iğdır - 2019

T.C.
İğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
İktisat Anabilim Dalı
İktisat Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

**YEREL KALKINMADA KADIN GİRİŞİMCİLİĞİNİN ÖNEMİ:
İĞDIR ÖRNEĞİ**

Hazırlayan:
Zeynep TEKİN

Danışman
Doç. Dr. Haktan SEVİNÇ

İğdır-2019

TAAHHÜTNAME
(Bilimsel Etiğe Uygunluk Metni)

Sosyal Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne

Iğdır Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum “Yerel Kalkınmada Kadın Girişimciliğinin Önemi: Iğdır Örneği” adlı çalışmanın kendi çalışma ve gayretim sonucunda meydana geldiğini, alıntılara kaynak gösterdiğimi ve yürürlükteki tez yazım kılavuzuna uygun olarak hazırladığımı taahhüt eder, bu çalışmamın kağıt ve elektronik kopyalarının Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirtilen koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım. Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri doğrultusunda gereğinin yapılmasını arz ederim.

- Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezimin tamamının veya uygun görülen kısımlarının erişime açılması tamamen Sosyal Bilimler Enstitüsünün takdirindedir.
- Tezim sadece Iğdır Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- Tezimin ... yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

12/04/2019

Zeynep TEKİN

KABUL VE ONAY

Zeynep BİRLİK tarafından hazırlanan “**YEREL KALKINMADA KADIN GİRİŞİMCİLİĞİNİN ÖNEMİ: IĞDIR ÖRNEĞİ**” adlı çalışma, 12.04.2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda jürimiz tarafından İktisat Anabilim Dalında **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak oybirliği/oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

Başkan

Prof. Dr. Şevki ÖZBİLEN

İMZA

Üye

Doç. Dr. M. Akif ARVAS

Üye

Doç. Dr. Haktan SEVİNÇ

YEREL KALKINMADA KADIN GİRİŞİMCİLİĞİNİN ÖNEMİ: IĞDIR ÖRNEĞİ

ÖZET

Günümüzde önemi giderek artan kadın girişimciliği, birçok gelişmekte olan ülke gibi Türkiye’de de kalkınmanın önemli bir unsuru haline gelmiştir. Kadın girişimciler buldukları bölgelerde farklı faaliyet alanlarına dokunarak bu alanların yeniden şekillenip gün yüzüne çıkmasına etki ederek yerel kalkınmanın gelişimine katkı sağlamaktadırlar. Bu bağlamda özellikle istihdam yaratma potansiyeline sahip olan kadın girişimciler, hem kendileri ve aileleri için hem de yaşadıkları toplumu, bölgeyi gelişmişlik seviyesine çıkarmak için önemli bir role sahiptirler.

Bu çalışmada da kadın girişimciliğinin yerel kalkınmaya olan etkileri Iğdır ili özelinde önem arz eden durumlar göz önünde tutularak ele alınmıştır. Iğdır ili üzerine yapılan bu çalışmada kadın girişimciliğinin önündeki engellerin neler olduğunun ve bunların aşılması ile özellikle ilin ve bölgenin kalkınmasına ne tür etkilerinin olacağı araştırılmıştır. Bunun yanı sıra kadın girişimcilerin karşılaştığı sorunlar tespit edilerek sonuç kısmında bunlara yönelik ne tür önerilerinin sunulacağı ve tedbirlerin alınabileceğine ilişkin önerilere yer verilmiştir.

Araştırma sonuçlarına göre, kadın girişimcilerin yerel kalkınmada önemli bir role sahip olduğu ve kadınların eğitim düzeyi yükseldikçe kadınların eşlerinden bağımsız bir şekilde girişimcilik faaliyetlerinde buldukları tespit edilmiştir. Kadınların birer girişimci olarak beklentileri hem ailelerine katkı sağlamak istemeleri hem de kurdukları işlerini sürdürebilmeleridir. Ayrıca kadınların 5 yıldan fazla süreyle çalışma yaşamında olmaları İlin ekonomik kalkınmasına olan katkılarının sürdürebilirliğini sağlamakta önemli bir gösterge olduğunu da ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yerel kalkınma, kadın girişimciliği, Iğdır

ABSTRACT

IMPORTANCE OF WOMEN ENTREPRENEURS IN REGIONAL DEVELOPMENT: CASE OF IGDİR

Nowadays women entrepreneurship is gaining importance and like in many developing countries it is an important element of development in Turkey. Woman entrepreneurs support regional development by being active in different areas, transforming them and making these areas more visible. In this context, women entrepreneurs, who have the potential to create jobs, play an important role for themselves, their families and their community in the process of advancing the level of development.

In this study the effect of women entrepreneurs on regional development was analyzed using relevant criteria for Iğdir province. Obstacles of women entrepreneurs in Iğdir were described, consequences of overcoming these challenges for the city and the region were characterized. Furthermore, challenges of women entrepreneurs were identified, and possible solutions and suggested policies were listed in the conclusion section.

According to the results, women entrepreneurs play an important role in regional development, and as the education level of women rises, they pursue entrepreneurial activities independently from their spouses. Expectations of women entrepreneurs are to support their families and sustain their business. In addition, if women work for more than five years, it is an important indicator of the sustainability of their contribution to the province economy.

Keywords: Regional development, women entrepreneurship, Iğdir.

ÖNSÖZ

Yerel Kalkınmada Kadın Girişimciliğinin Önemi: Iğdır Örneği adlı bu saha çalışmasının amacı, kadın girişimcilerin yerel kalkınmayı ne derece etkilediğini Iğdır özelinde araştırmaktır. Bu bağlamda Iğdır ilindeki kadın girişimcilerle anket çalışması yapılmıştır. Analiz sonuçlarına göre, kadın girişimcilerin yerel kalkınmanın gelişiminde önemli bir yere sahip oldukları ve yerel kalkınmanın vazgeçilmez bir unsuru oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Bu çalışma süresince bilgi ve tecrübeleriyle bana destek olan saygıdeğer danışman hocam Doç. Dr. Haktan SEVİNÇ'e, bu süreçte beni yalnız bırakmayan aileme ve özellikle eşim Yusuf TEKİN'e teşekkür ederim.

Zeynep TEKİN

Iğdır 2019

İÇİNDEKİLER

TAAHHÜTNAME	
KABUL VE ONAY	
ÖZET.....	iv
ABSTRACT	v
ÖNSÖZ.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLO VE GRAFİK LİSTESİ.....	x
KISALTMALAR	xii
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM.....	4
YEREL KALKINMA VE KADIN GİRİŞİMCİLİĞİ	4
1.1.Yerel Kalkınmanın Çerçevesi	4
1.1.2.Yerel Kalkınmanın İlkeleri	6
1.1.3. Yerel Kalkınmanın Temel Sorunları.....	8
1.1.3.1 Yerel kalkınmada ekonomik sorunlar.....	10
1.1.3.2 Yerel kalkınmada sosyal sorunlar	10
1.1.3.3 Stratejilerin belirlenmesinde gereken bilginin altyapı eksikliği	10
1.1.3.4 Çevresel ve teknik altyapı sorunları.....	10
1.1.3.5 Bölge kimliğinin belirsizliği	10
1.1.3.6 Planlama konusunda yetki karmaşıklığı	10
1.1.3.7 Kalkınma plan içeriği ile hazırlama ve uygulama sürecindeki belirsizlik ve tutarsızlıklar	11
1.1.3.8 Merkezi düzeyde kurumsallaşma ile ilgili sorunlar-kaynakların tekrardan dağıtımı	11
1.1.3.9 Yerel Ölçekte Kurumsallaşma İle İlgili Sorunlar	11
1.1.4. Yerel Ekonomik Kalkınma İle Geleneksel Ekonomik Kalkınma Arasındaki Farklar.....	11
1.1.5. Yerel Kalkınmaya Yönelik Tedbirler	13
1.1.6. Türkiye’de Yerel Kalkınmanın Gelişimi	15
1.1.7. Avrupa Birliği’nin Ve Uluslararası Kuruluşların Yerel Kalkınmaya Bakışı	17
1.2. Kadın Girişimciliğinin Çerçevesi.....	19
1.2.1.Kadın Girişimciliğinin Tanımı Ve Önemi	19
1.2.2. Kadın Girişimcilerin Temel Sorunları	22
1.2.3. Kadın Girişimci Türleri	25
1.2.4. Kadın Girişimcinin Özellikleri Ve Kadın-Erkek Girişimci Arasındaki Farklar	27
1.2.4.1 Kadın Girişimcinin Özellikleri.....	27

1.2.4.2 Kadın-Erkek Girişimci Arasındaki Farklar	28
1.2.5. Kadınları Girişimciliğe Yönlendiren Etkenler	31
1.2.6. Kadın Girişimciliğinin Tarihsel Süreci	33
1.2.6.1.Dünyada Kadın Girişimciliği	33
1.2.6.2.Türkiye’de Kadın Girişimciliği	38
İKİNCİ BÖLÜM	42
YEREL KALKINMA EKSENİNDE KADIN GİRİŞİMCİLİĞİNİN ÖNEMİ.....	42
2.1. Kadın Girişimciliğinin Yerel Kalkınma Üzerine Etkisi.....	42
2.1.1. Kadın Girişimciliğinin İşletmeler Üzerine Etkisi	46
2.1.2. Kadın Girişimciliği ve Eğitim İlişkisi.....	47
2.1.3. Kadın Girişimciliği ve Göç İlişkisi	50
2.1.4. Kadın Girişimciliği ve Teknoloji İlişkisi	54
2.1.5. Kadın Girişimciliği ve Kayıt Dışı İlişkisi	56
2.2. Kadınların Karar Alma Mekanizmalarına Katılımı	57
2.3. Kadın Girişimcilerin Finans Kaynakları	58
2.4. Kadın Girişimciliğini Destekleyen Ulusal Kurum Ve Kuruluşlar	59
2.4.1.Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (KSGM).....	59
2.4.2. Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB).....	60
2.4.3.Kadın Girişimcileri Destekleme Derneği (KAGİDER)	60
2.4.4.Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı (KEDV).....	61
2.4.5.Türkiye İş Kurumu (İŞKUR)	61
2.4.6.Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB)	61
2.4.7.Türkiye Kalkınma Vakfı (TKV)	62
2.4.8.Türkiye Esnaf ve Sanatkarlar Konfederasyonu (TESK)	62
2.4.9.Türkiye Gremeen Mikrofinans programı (TGMP)	62
2.4.10.Kadın Merkezi (KAMER)	62
2.5 Kadın Girişimciliğini Destekleyen Uluslararası Kuruluşlar	63
2.5.1. Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO).....	63
2.5.2. Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (BMKP-UNDP).....	63
2.5.3.Avrupa Birliği (EU-AB)	63
2.5.4. Dünya Bankası (WB-DB)	64
2.6. Kadın Girişimciliğinin Artmasına Yönelik Yapılması Gereken Düzenlemeler	64
2.6.1.Kadın Girişimciliğini Arttıracak Yatırımların Teşvik edilmesi	64

2.6.2.İş Kanunu Çerçevesinde yapılması gereken Düzenlemeler	64
2.6.3.İşgücü piyasasında kadının konumunun iyileştirilmesi	65
2.6.4.Kadın istihdamına yönelik eğitimin geliştirilmesi	65
2.6.5.Kadınlara yönelik esnek ve güvenceli çalışma şekillerinin arttırılması	65
2.6.6.Kadınların iş ve özel hayat dengesinin sağlanması	65
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	67
YEREL KALKINMADA KADIN GİRİŞİMCİLİĞİNİN ÖNEMİ: İĞDIR	
ÖRNEĞİ	67
3.1. Çalışma İle İlgili Literatür Özeti	67
3.1.1.İğdir İli Hakkında Genel Bilgiler	74
3.1.2.İlin Ekonomik Yapısı	75
3.1.3. Çalışma Bulguları	76
3.1.3.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi	76
3.1.3.2. Araştırmanın Kapsamı	76
3.1.3.3. Veri Toplama Araçları	77
SONUÇ, DEĞERLENDİRME VE ÖNERİLER.....	114
KAYNAKÇA	119
EK I - ANKET SORULARI.....	130

TABLO VE GRAFİK LİSTESİ

Tablo Dizini

Birinci Bölüm

Tablo 1. 1: Yerel Kalkınmanın Temel Sorunları	9
Tablo 1. 2: Geleneksel Ekonomik Kalkınma ve Yerel Ekonomik Kalkınma arasındaki farklar	11
Tablo 1. 3: Kadın ve Erkek Girişimcilerin Karşılaştırılması	29
Tablo 1. 4: OECD Ülkelerinde kadın iş gücüne Katılma Oranı (%15+ yaş kadın nüfus)	37

İkinci Bölüm

Tablo 2. 1: Toplam nüfus içinde cinsiyete göre işgücüne katılım ve istihdam (%)	48
Tablo 2. 2: Bölgelerin Net Göç Hızı Bilgileri.....	52
Tablo 2. 3: Kent ve Kırsal Bölgelerde Bilgisayar ve İnternet Kullanımı.....	54
Tablo 2. 4: İstihdam Edilen Kadınların Sosyal Güvenlik Kuruluşuna Kayıtlılık Durumu, Ocak,2015-2016 (15+ yaş).....	56

Üçüncü Bölüm

Tablo 3. 1: LİTERATÜR ÖZETİ	69
Tablo 3. 2: Tanımlayıcı İstatistikler.....	79
Tablo 3. 3: Hipotez 1 normallik test sonuçları.....	81
Tablo 3. 4: Hipotez 1'e ilişkin test istatistikleri	82
Tablo 3. 5: Araştırmaya katılan kadınların çalıştıkları işkoluna göre dağılımları	82
Tablo 3. 6: Araştırmaya katılan kadınların çalışma sürelerine göre dağılımı	83
Tablo 3. 7: Araştırmaya katılan kadınların eleman çalıştırma imkânına göre dağılımı	84
Tablo 3. 8: Araştırmaya katılan kadınların aylık net kazançlarına göre dağılımı	84
Tablo 3. 9: Araştırmaya katılan kadınların sahip oldukları başka gelir kaynağına göre dağılımı	85
Tablo 3. 10: Araştırmaya katılan kadınların kazançlarını değerlendirmelerine göre dağılımı	86
Tablo 3. 11: Araştırmaya katılan kadınların girişimcilik faaliyetinde bulunma nedenine göre dağılımı	86
Tablo 3. 12: Araştırmaya katılan kadınların girişimci olmasının kendilerine sağladığı avantajlara göre dağılımı.....	87
Tablo 3. 13: Araştırmaya katılan kadınların işini kurarken kullandıkları sermayeye göre dağılımı	88
Tablo 3. 14: Hipotez 2 normallik testi	89
Tablo 3. 15: Erkek egemen toplumdaki kadınlara olan bakış açısı ile kadınların çalışma hayatında karşılaştığı sorun değişkenleri arasındaki ilişkinin sıra tablosu	90
Tablo 3. 16: Hipotez 2'e ilişkin test istatistikleri ^{a,b}	91
Tablo 3. 17: Araştırmaya katılan kadınların yaşa göre dağılımı	91
Tablo 3. 18: Araştırmaya katılan kadınların medeni durumlarına göre dağılımı	92
Tablo 3. 19: Araştırmaya katılan kadınların evlilik yaşlarına göre dağılımı	93
Tablo 3. 20: Araştırmaya katılan kadınların eşlerinin mesleğine göre dağılımı	93
Tablo 3. 21: Araştırmaya katılan kadınların eşlerinin eğitim düzeyine göre dağılımı.....	94

Tablo 3. 22: Araştırmaya katılan kadınların çalışmalarını sürdürdükleri yerle ilgili en büyük sorunlarına göre dağılımı	95
Tablo 3. 23: Hipotez 3 normallik testi	96
Tablo 3. 24: Hipotez 3'e ilişkin test istatistikleri ^a	96
Tablo 3. 25: Araştırmaya katılan kadınların çalışma hayatının evde sorun olma durumuna göre dağılımı	97
Tablo 3. 26: Araştırmaya katılan kadınların evlerinde bulunan kişi sayısına göre dağılımı	97
Tablo 3. 27: Araştırmaya katılan kadınların çalışmama nedenlere göre dağılımı.....	98
Tablo 3. 28: Araştırmaya katılan kadınların çalışmalarını sürdürmelerinde aile desteğine sahip olma durumuna göre dağılımı	99
Tablo 3. 29: Araştırmaya katılan kadınların çalışmasının neden olduğu sorunlara göre dağılımı	99
Tablo 3. 30: Hipotez 4 normallik testi ^b	101
Tablo 3. 31: Hipotez 4'e ilişkin test istatistiği ^{a,b}	101
Tablo 3. 32: Araştırmaya katılan kadınların çalışma süresince ödül alma durumlarına göre dağılımı	102
Tablo 3. 33: Araştırmaya katılan kadınların yaptığı işlerinin yeteneklerine uygunluk durumuna göre dağılımı	102
Tablo 3. 34: Araştırmaya katılan kadınların çalıştıkları iş kolundan memnurluk durumlarına göre dağılımı	103
Tablo 3. 35: Araştırmaya katılan kadınların girişimcilik öncesi çalışma durumu ve iş koluna göre dağılımı	103
Tablo 3. 36: Araştırmaya katılan kadınların işlerindeki beklentilerine göre dağılımı	104
Tablo 3. 37: Araştırmaya katılan kadınların eğitim düzeylerine göre dağılımı	105
Tablo 3. 38: Hipotez 5 normallik testi	106
Tablo 3. 39: Hipotez 5'e ilişkin test istatistiği ^a	107
Tablo 3. 40: Araştırmaya katılan kadınların duygusallık özelliklerinin iş yaşamını etkilemesi durumuna göre dağılımı	108
Tablo 3. 41: Hipotez 6 normallik testi	108
Tablo 3. 42: Hipotez 6 test istatistiği ^a	109
Tablo 3. 43: Araştırmaya katılan kadınların çocuk sahibi olma durumlarına göre dağılımı...	109
Tablo 3. 44: Araştırmaya katılan kadınların sahip oldukları çocuk sayısına göre dağılımı	110
Tablo 3. 45: Araştırmaya katılan kadınların sahip oldukları çocukların yaş aralığına göre dağılımı	110
Tablo 3. 46: Araştırmaya katılan kadınların çocuklarıyla kimin ilgilendiğine göre dağılımı.	111

Grafik Dizini

Birinci Bölüm

Grafik 1. 1: Kadın İş gücünde Sektörel Alanlar.....	40
---	----

İkinci Bölüm

Grafik 2. 1: Kadın iş gücünün bölgelere göre dağılımı.....	43
--	----

KISALTMALAR

AB-EU	: Avrupa Birliği
IMF	: Uluslararası Para Fonu
WB-DB	: Dünya Bankası
GB	: Gümrük Birliği
ERDF	: Avrupa Bölgesel Kalkınma Formu
ESF	: Avrupa Sosyal Fonu
FIFG	: Balıkçılığı Yönlendirme ve Finans Aracı
EAGGF	: Avrupa Tarımsal Garanti ve Yönlendirme Fonu
ILO	: Uluslararası Çalışma rgt
KOBİ	: Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler
OECD	: Ekonomik Kalkınma ve İş Birliği rgt
AR-GE	: Araştırma ve Geliştirme
TESK	: Türkiye Esnaf ve Sanatkârlar Konfederasyonu
TOBB	: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
FAO	: Gıda ve Tarım rgt
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
KSGM	: Başbakanlık Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü
KOSGEB	: Küçük ve Orta lekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı
KAGİDER	: Kadın Girişimcileri Destekleme Derneği
KEDV	: Kadın Emegini Değerlendirme Vakfı
İşKUR	: Türkiye İş Kurumu
TKV	: Türkiye Kalkınma Vakfı
TGMP	: Türkiye Gremeen Mikrofinans Programı
KAMER	: Kadın Merkezi

WEDGE	: Kadın Girişimciliğinin Geliştirilmesi ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği
SEED	: Kùçük Girişimciliği Geliştirme Programı
BMKP-UNDP	: Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı
GAP-GİDEM	: Güneydoğu Anadolu Projesi-Girişimci Destekleme Merkezi
CEDAW	: Kadına Karşı Her Tùrlù Ayrımcılığın Önlenmesi Sùzleřmesi

GİRİŞ

Küreselleşmenin etkisiyle hızla değişen ekonomik ve sosyo-kültürel şartlar, günümüzde kadınların iş yaşamına girmelerine daha fazla etki ederek onları işgücü piyasalarında daha etkin hale getirmiştir. Kadınların işgücüne katılımı, ülkelerin ekonomik kalkınmışlığının ve gelişmişliğinin ilerlemesinde önemli bir yere sahiptir. Kadın girişimciliği özellikle gelişmekte olan ülkelerde, yerel kalkınmanın sürdürülebilir olmasında önemli üretim unsurlarından biridir. Kadın girişimciliği özelde birey ve aileye sağladığı fayda dışında, genel anlamda üretim, istihdam ve milli gelire büyük katkılar sağlamaktadır. Kadınları, girişimcilik faaliyetlerine teşvik etmek ve onlara gereken desteği sağlamak bütün ülke ekonomisine bir kazanç sağlarken; kalkınmanın hızlandırılmasına ve ilerletilmesine de büyük ivme katmaktadır. Bu bağlamda kadın girişimciliğini destekleyen plan ve projelerin öne çıkarılması ve atıl kadın işgücünün desteklenerek ekonomiye kazandırılması ekonomik büyüme ve kalkınma için önemli bir faktördür.

Yerel toplulukların ortak bir bölgede sosyo-kültürel ve ekonomik alanlarda gelişip büyümeleri için yerel kaynakları iş birliği içerisinde verimli bir çalışma ile birleştirmeleri ve merkezi idarelerin de bu dinamiklere etkili bir şekilde destek olmaları, yerel kalkınma kavramı olarak nitelendirilmektedir. Yerel kalkınma, küçük ölçekli ve yerel toplum odaklı etkinlikleri öne çıkararak yerel düzeydeki ekonomik ve toplumsal şartları iyileştirip geliştirmektedir. Sürdürülebilir yerel kalkınma ve büyümeyi, eldeki kıt kaynakları etkin bir şekilde kullanarak sağlamak, uluslararası ekonomik platformlarda yer edinmenin temel unsurudur. Yerel bölgelerdeki ekonomik ve sosyal sorunlar, gerekli olan altyapıdaki eksiklikler, çevresel ve teknik altyapı sorunları, yerel kalkınmanın planlanması konusunda yetki karmaşıklığı ve plan içeriği ile hazırlama-uygulama sürecindeki belirsizlik gibi yerel sorunların giderilmesi yerel kalkınma politikaları için son derece önemlidir. (Bölgesel eşitsizlik, Yerel kalkınma ve Rekabet edebilir Kentler Komisyonu, 23-27)

Kadın girişimci ise ekonomi piyasasında belirli bir gelir elde etmek için mal ve hizmet üreten ve bunları satan, kendisi adına bir iş yeri bulunan, sosyal güvenlik kurumlarından birine tabi olan, kendi işinin sahibi olarak çalışan ya da yanında başka kişileri çalıştıran kadın olarak tanımlanmaktadır. (Ecevit, 1993,s:19-20) Kadın

girişimcilerin özellikleri arasında; sabırlı, özverili ve rekabetçi olma, risk alabilme gücüne sahip olma, kendine güvenme, yeni fikir üretebilme kapasitesine sahip olma, aynı anda hem ailesindeki sorumlukları hem de girişimcilik faaliyetinde rol aldığı işin sorumluluğunu yerine getirebilme, hoşgörülü olmak gibi nitelikler sayılmaktadır. Ekonomik kalkınmada insan vazgeçilmez bir unsur olduğu için kadın emeği de önemli bir faktördür. Toplumların kalkınabilmesi ve ilerlemesinde kadın iş gücünün önemli bir payı vardır. Özellikle kırılgan bir yapıya sahip olan ülkelerde, ekonomik büyümeyi sağlamak için toplumun bütün bireyelerine cinsiyet ayrımı yapmaksızın ekonomik üretim her alanına katılımının sağlanması gerekmektedir. Yerel bölgelerde kadın girişimcilerin yaşadıkları sorunlar; toplumsal önyargılar, cinsiyet ayrımcılığı, tecrübesizlik, yetersiz eğitim imkânı, deneyimsizlik, finans bulma güçlüğü, pazarlama imkanlarının kısıtlılığı ve en önemlisi ücretsiz aile işçisi olmaları kadınları girişimcilik faaliyetlerine katılmalarında engel teşkil etmektedir. (Soysal, 2010:89) Yerel kalkınma dinamiklerinin desteklenip hayata geçirilmesiyle birlikte özellikle ekonomik açıdan değerlenen kadın girişimciliği ülkelerin uluslararası seviyelere çıkmasında da büyük bir rol oynamaktadır. Kadın istihdamının ve bununla birlikte kadın girişimciliğinin artması hem kadının sosyal ve ekonomik hayatına hem de ülkenin kalkınıp büyümesine önemli katkı sağlamaktadır.

Ülkelerin büyüme ve kalkınmasında dengeli bir istihdam yapısı oluşturma bağlamında çok önemli olan kadın girişimciliğinin desteklenmesi gerek teorik gerekse uygulamalı olarak önemi giderek artan bir Şekilde çalışmalara konu olmaktadır. Bu bağlamda “Yerel Kalkınmada Kadın Girişimciliğinin nemi: Iğdır rneği” adlı bu çalışma da üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde; Yerel Kalkınma ve Kadın Girişimciliği ile ilgili olarak tanımlar, ilke ve sorunlar, Türkiye’de yerel kalkınma ve kadın girişimciliğinin tarihsel süreci ve kadın girişimciliğinin dünyadaki genel durumuna değerilmiştir. Yerel Kalkınmaya Kadın Girişimciliğinin Etkisi başlıklı ikinci bölümde; kadın girişimciliğinin yerel kalkınmaya etkisi, yerel kalkınmada eğitim, g ve teknolojinin kadın girişimciliği üzerine etkisi, kadın girişimciliğini destekleyen kurum ve kuruluşlar gibi konulara yer verilmiştir. Bölümün sonunda ise kadın girişimciliğinin sorunlarına ilişkin zm önerilerine değerilmiştir. Çalışmanın son kısmı olan nc bölümde ise konuyla ilgili literatür özetine değerilerek uygulama kısmına geçilmiştir. Çalışmanın uygulama kısmında

İğdır ili kent ekonomisinin gelişim seyri içerisinde kadın girişimciliğinin önemini tespitine yönelik anket çalışması gerçekleştirilmiştir. Söz konusu anket çalışması literatürde var olan kaynaklar ışığında oluşturulmuş ve geliştirilmiş böylece özgün bir hale getirilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

YEREL KALKINMA VE KADIN GİRİŞİMCİLİĞİ

1.1.Yerel Kalkınmanın Çerçevesi

1.1.1. Yerel Kalkınmanın Tanımı ve Önemi

Sanayi Devrimi'nden sonra önem kazanmaya başlayan yerel kalkınma, yerel toplumların gelişimi için önemli bir faktördür. Yerel kalkınmanın sanayi devrimiyle birlikte hız kazanması beraberinde yerel/bölgesel kalkınmada bazı dengesizlikleri de ortaya çıkarmıştır. Bu dengesizlikler arasında iş gücü ve sermayeye yönelik faktör farklılıkları daha fazla ön plana çıkmaktadır. Ülke içindeki her bir bölgenin gelişimi, gereksinimi ve kalkınma derecesi birbirinden farklı olduğu için ülkenin tamamına yapılan kalkınma proje ve stratejileri istenildiği gibi olumlu sonuçlar vermemiştir. Bir ülkenin kalkınmasında doğal kaynak, iş gücü, sosyal, kültürel ve ekonomik gibi dinamik etkenlerin ülke içinde dengeli ve verimli bir şekilde dağıtılmaması buna bağlı olarak birçok dengesiz faaliyet oluşturmaktadır. Bu durumda yerel kalkınma devreye girerek bu dengesizliğin çözümüne ivme kazandırmaktadır.

Yerellik, bir mekândaki iş bölümü ve o mekânda yer alan kişilerin ortak çıkarları için yapacağı iş birliği, kolektif fikir, yerel aktif kapasite oluşum düzeyi ve toplumsal yapıyı etkileme gücü gibi çok geniş bir çerçeve kapsamında tanımlanabilmektedir (Aktakas, 2006, 28).

Yerel kalkınma, yerel toplumların yaşam kalitelerinin sürdürülebilir bir sistem içerisinde geliştirilmesidir. Başka bir şekilde tanımlama ile yerel alanda; medeni ve ortak ihtiyaçların giderilebileceği fiziki ortamları oluşturmak, demokratik hak ve özgürlükleri iyileştirmek, bireyleri yönlendirerek bilgi ve becerilerini artırmak, fırsat eşitliği ve adaleti çerçevesinde ekonomik, sosyo-kültürel ve demokratik gelişimin sağlanmasıdır. Farklı bir tanımlamaya göre ise yerel kalkınma; yerel etkenleri aktifleştirerek, sürdürülebilir kalkınma çerçevesinde, yerel toplumların ekonomik, siyasal, kültürel, fiziki ve sosyal alanlarda ilerleme kaydetmesi veya bu alanlarda gelişim göstermesidir. (Darıca, 2007, 215)

Başka bir tanım yapmak gerekirse; şehirlerin, kasabaların ve kırsal alanların diğer gelişmiş olan yerlere göre ekonomik, fiziki, sosyal gibi alanlarda geri kalmış ya da tam olarak gelişmemiş durumunu iyileştirmek olarak tanımlayabiliriz.

Dünya Bankasının yapmış olduğu tanıma göre ise yerel kalkınma; şehir metropol alan ve alt yerel bölge olarak tanımlanan topluluklardaki herkesin yaşam kalitesini, refahını iyileştiren ve bütün herkesin ekonomik faydalarını arttıran sürdürülebilir ekonomik kalkınmayı oluşturmak için yerel otoritelerin, özel sektörün, kâr amacı olmayan kurumların ve yerel halkın birlikte oluşturdukları bir kolektif çalışmadır. (Çetin, 2007, 155)

Küreselleşme olgusu hayatın her alanını etkileyen ve değişimine neden olan kesintisiz bir süreçtir. Küreselleşme ile birlikte gelen hızlı değişim yerel kalkınmanın da içerik ve faaliyet olarak değişmesini gerektirmektedir. Bu değişimin olmaması durumunda gelişmiş ülkelerin gerisinde kalan az gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkeler ekonomik, sosyal, siyasal, fiziki gibi alanlarda yenilenememekte ve ülkeler arasında büyük kalkınmışlık farkları doğurmaktadır. Bu durum ülkelerin kendi içinde de yerel/bölgesel kalkınma yönünden dengesizliklere yol açmaktadır. Bir ülkenin bütün olarak kalkınabilmesi için ilk önce yerel kalkınmanın sağlanabilmesi ve yerel kalkınma sağlanırken kendi dinamik hareketlerini aktifleştirerek küresel yenilikler çerçevesinde, yerel düzeye uygun bir şekilde yapılması olumlu sonuçlar verecektir. Yerel kaynakların etkin ve verimli kullanılması bölgeler arasındaki yerel kalkınma farklarını giderecektir.

Yerel ekonomi, işgücü, işveren ve yerel yönetimler gibi sosyo-ekonomik aktörler arasındaki iş birliği ile işlemektedir. Yerel ortaklık çalışmaları, etkin halde işleyen ve piyasa başarısızlıklarını engelleyen mekanizmalar yaratmaktadır. Bu ilişki yerel ekonominin sürdürülebilirliği açısından önem arz etmektedir. Bölgedeki yerel iş potansiyelini iyileştirmeye, yenilikçi aktiviteleri desteklemeye, birbiriyle bağlantılı bir yaklaşım çerçevesinde iç dinamikleri kullanarak bu amaçlara ulaşmaya çalışan yerel kalkınma yaklaşımı; kamu ve özel sektör kurumlarının katıldığı uzlaşma odaklı faaliyetlerle yerel ekonomiyi yeniden canlandırıp bu çerçevede dahilinde planlayıp, düzenlemeyi ve inşa etmeyi hedeflemektedir. (Çetin, 2006, 128)

Türkiye’de son yıllarda sağlanan ekonomik kalkınmaya rağmen halen yerel kalkınma yönünden bölgeler arasındaki gelişmişlik farkları devam etmektedir. Hükümetler, özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarıyla ortak bir yerel kalkınma stratejisi geliştirmek, yerel toplumların gelişimi için temel bir faaliyettir. Meydana getirilen bu ortak yerel kalkınma, yerel düzeydeki duruma uyarlandığı takdirde yeni iş alanları oluşacak ve şehir ekonomisi canlanacaktır. Yerel kalkınma temel olarak yerel bir alanda ortaya ait yerel dinamiklerde meydana gelecek faaliyetleri ve bununla birlikte gerçekleşen değişimleri temel almaktadır.

Yerel kalkınma, yerel konumda bulunan kentlerde mevcut bulunan ekonomik, sosyal, kültürel ve teknolojik kaynaklardan yararlanılarak ve bunları etkin, verimli bir düzeyde kullanarak yapılan bir faaliyettir. Bu faaliyetin genellikle uygulandığı yerler diğer bölgelere göre geri kalmış ya da âtıl vaziyette bulunan yerel yerlerde uygulanmaktadır. Diğer bölgelerde bulunmayan ve o bölgelere göre daha avantajlı olan sektörel iş alanları yerel kalkınmanın gelişimi için önemli bir etkidir.

1.1.2.Yerel Kalkınmanın İlkeleri

Yerel kalkınma dış dünyaya kapalı, çevreden habersiz, uluslararası gelişmelere duyarsız, bir tek kendi içinde hareket halinde olan ya da ilerleyen bir faaliyet değildir. Aksine her türlü yeniliğe açık ve geniş bir faaliyet yelpazesi içinde çalışmalarını sürdüren bir organizasyondur.

Göymen’e göre yerel kalkınmanın ilkeleri şöyle sıralanabilir;

1. Kalkınma toplum-birey odaklı olmalıdır. Yalnız büyümeyi amaçlayan; büyümenin bireyleri ve toplumu ne şekilde etkilediğini ihmal eden yaklaşımlar yetersizdir.

2. Kalkınma, mümkün olduğu kadar toplumsal eşitlik çerçevesi dahilinde, kapsayıcı ve bütünleyici olmalı; belediyeler kalkınmanın öncülüğünü üstlenirken, sonuçların toplumun değişik kesimlerini nasıl etkilediğini izlemeli ve gerektiğinde kalkınma sürecinden eşit pay alamayan taraflar için gözetici, pozitif ayrımcı stratejiler uygulanmalıdır.

3. Kalkınma, kapsama alanı geniş (ekonomik, sosyal, siyasal, kültürel) bir süreçtir ve bu alanlar arasında bir “tamamlayıcılık ilkesi” oluşturulması gözetilmelidir. (Göymen, 2004, 21)

Yerel kalkınmada etkin bir sonuç elde edilmesi ve küresel süreç karşısında güçlü kalabilmek için yerel kalkınma aktiviteler arasında kuvvetli bir iş birliğinin olması gerekmektedir ve bunun sürdürülmesi için faaliyetler durağanlık seviyesine gelmeden sürekli aktif tutulmalıdır. Yerel kalkınma süreci içinde kentin kimliği, hizmet alanı ve hedef kitlesi doğru bir şekilde tanımlanmalı ve uygulanan strateji iş birliğine dayalı yapılmalıdır.

Darıcı'ya göre ise; sektörler arasında bir uygunluğun oluşturulması, yasal düzenlemelerin meydana getirilmesi, Ar-ge yatırımlarını uygun düzeye çıkarılması, bölgeler arasında gelir eşitsizliğinin kaldırılması, işsizliğin ortadan kaldırılması, maliyetlerin düşük olması ve rekabet edilebilir olması yerel kalkınmanın gerekli unsurlarındandır. (Darıcı, 2007, 217-218)

Şentürk'e göre ise yerel kalkınmanın ilkeleri şöyle sıralanmaktadır;

1. Yerel aktörler (kamu ve özel sektör, yerel halk, sivil toplum kuruluşları) arasında iş birliği,
2. Yerel girişimcilerin kapasite ve becerilerini iyileştirmek ve geliştirmek,
3. Kamu ve özel sektörün girişimcilere öncülük etmesi,
4. Kent planlarının güncel yerel kalkınma politikalarına göre düzenlenmesi,
5. İş gücünün kalitesini arttırmak,
6. Kentin ekonomik potansiyelini inceleyip kalkınmayı ona göre uygulamak ve bu çerçevede sürdürmek. (Şentürk, 2004)

Yerel kalkınma politikalarının uygulandığı anda yerel firmalar arasında etkin bir iş birliği bağlantısı oluşturulmalıdır. Bu sayede bölgeler arasındaki dengesizliklerde ortadan kalkmış olacaktır.

Çakmak'a göre ise yerel ekonomik kalkınmanın ilkeleri şunlardır;

1. Sorunların sadece belli sektör ve firmalarla değil, totaliter bir yaklaşımla incelenmesi,
2. Yerelin, küresel sistem karşısında güçlendirilmesi,
3. Yerel kalkınmayı tüm yönleriyle (sosyal, ekonomik, kültürel, siyasal) ele almak,
4. Yerel kalkınma politikalarına orada yaşayan bireyleri de dahil etmek,
5. Bölgenin kendi dinamiklerini geliştirerek bölgeyi sermaye gelebilecek cazibe haline getirmek,
6. Yerel kalkınma sürecini sürdürebilecek kurumsal bir birimin oluşturulması son derece önemlidir. (Çakmak, 2006, 57)

Yerel kalkınma yaklaşımı uygulanan yerler kendi ekonomik ve sosyal alanlarda geleceğini geliştirme, iyileştirme fırsatı bulmaktadır. Yerel ekonomik kalkınma birçok kaynağı ve organizasyonu harekete geçirip aktifleştirir ve bununla birlikte ortaya yeni yerel sistemler çıkararak yeni faaliyet alanları oluşmaktadır.

Yerelliğin diğer ilkeleri arasında; küçük yerleşim alanlarını canlandırıp geliştirmek, büyük metropol merkezleri de göz önünde bulundurarak kırsal hayatı verimli bir hale getirmek için uygun bir yöntem olarak algılanmaktadır. Birçoğumuza göre yerel zevkler, yerel duygu ve bağlılıklar çok değerli ve önemlidir. Çevre bilinci küreselleşme yanında yerelleşme yönüne de etkide bulunmaktadır. İnsan için değerli olan; içme suları, solunan hava, yaşanan semt-kasaba-kent-bölgelerin kalite ve standartlarının orijinalliğinin bozulmaması için insanlar daha kolay bir araya gelip birleşmektedirler. (Keleş, 1994, 24-26)

1.1.3. Yerel Kalkınmanın Temel Sorunları

Rekabetin hızla ilerlediği ulusal ve küresel piyasalarda yer edinebilmek için, rekabet edebilme potansiyelinin yüksek olması gerekmektedir. Rekabet edebilmenin gücü ise inovasyon ve verimlilik ekonomisine bağlıdır. Türkiye ekonomisinde özellikle geri kalmış yerel bölgelerde rekabet gücündeki yetersizlik ve üretimde

etkinsizlik en büyük ekonomik sorundur. (Bölgesel Eşitsizlik, Yerel Kalkınma ve Rekabet Edilebilir Kentler Komisyonu Raporu, 2009, 23)

Yerel kalkınmanın uygulanacağı yerel bölgelerin mevcut şartları göz önünde bulundurulmaması, finansal teşviklerin yetersizliği, sadece bir sektöre verilen yoğunluk, teknoloji yayılım eksikliği, yerel bölgeye uymayan istikrarsız, verimsiz, düşük kalkınma politikaları, beşerî kaynakların güçsüzlüğü gibi nedenler yerel kalkınmada sorun teşkil etmektedir.

Tablo 1. 1: Yerel Kalkınmanın Temel Sorunları

	YEREL KALKINMADA SORUN ALANLARI
i.	Yerel ve bölgesel kalkınmada ekonomik sorunlar
ii.	Yerel ve bölgesel kalkınmada sosyal sorunlar
iii.	Stratejilerin belirlenmesinde gereken bilginin altyapı eksikliği
iv.	Çevresel ve teknik altyapı sorunları
v.	Bölge kimliğinin belirsizliği
vi.	Planlama konusunda yetki karmaşıklığı
vii.	Kalkınma plan içeriği ile hazırlama ve uygulama sürecindeki belirsizlik ve tutarsızlıklar
viii.	Merkezi düzeyde kurumsallaşma ile ilgili sorunlar-kaynakların tekrardan dağıtımı
ix.	Bölgesel ölçekte kurumsallaşma ile ilgili sorunlar-kalkınma ajansları

Kaynak: Bölgesel Eşitsizlik, Yerel kalkınma ve Rekabet Edilebilir Kentler Komisyon Raporu, 2009

Tablo 1.1’de Yerel kalkınmanın sorun alanları maddeler halinde özetlenmiştir. Buna göre;

1.1.3.1 Yerel kalkınmada ekonomik sorunlar

Az gelişmiş kırsal alanlarda teşviklerin yerel alana göre farklılaşmaması, yatırımcıları cezbeden bir faaliyetin yaratılmaması, teşviklerin gerçekten işin ehli yatırımcılara ulaşmaması, iltimasın ortaya çıkması, yatırım alanlarının inceleme – analiz değerlendirmesinin imkansızlıktan dolayı sınırlı oluşu, yatırım yapılan iş kollarının değerinin düşük olması temel yerel kalkınma sorunlarından bazılarıdır.

1.1.3.2 Yerel kalkınmada sosyal sorunlar

Sosyal güvenlik alanındaki yetersizlikler, gelir-nüfus dağılımındaki eşitsizlik, yaşam kalitesine yönelik faaliyetlerin yetersizliği, sosyal projelerin güncellenememesi ve alanın zenginleştirilmemesi, beşerî sermayenin yetersizliği gibi bazı hususlar sosyal sorun olarak görülmektedir.

1.1.3.3 Stratejilerin belirlenmesinde gereken bilginin altyapı eksikliği

Amaca yönelik gerekli bilginin hiç olmayışı ya da az ve güvenilir olmaması, toplanan bilgilerin gerektiği kadar analiz edilmemiş- depolanmasında ve iletilmesinde altyapının oluşturulmaması, bilgi arşivlerinin yetersiz ve güncellenmemiş olması gibi bilgiye erişimi zorlaştıracak sorunlar stratejilerin belirlenmesini engellemektedir.

1.1.3.4 Çevresel ve teknik altyapı sorunları

Doğal çevre değerlerini ve dengesini alt üst eden büyük ölçekli yatırımlar, düzensiz kentleşme, tarımda kullanılan kimyasal ürünlerin bilinçsizce kullanımı, hava kirliliği, atık problemleri gibi sorunlar bu çerçevede ele alınmaktadır.

1.1.3.5 Bölge kimliğinin belirsizliği

Ülkemizde uzun yıllar boyunca bölge kavramı tanımlanamamıştır. NUTS (İstatistikî bölge birimleri nomenklatörü) düzenlenmesinin ardından bu kavram netleştirilmiştir.

1.1.3.6 Planlama konusunda yetki karmaşıklığı

Çok sayıda yapılan planların yine çok sayıda kurumun yetkisi dahilinde ilerlemesi karmaşıklığı ortaya çıkarmıştır.

1.1.3.7 Kalkınma plan içeriği ile hazırlama ve uygulama sürecindeki belirsizlik ve tutarsızlıklar

Gerçekleştirilmesi gereken planların içeriği hakkında bir uzmanlaşmanın olmaması, hangi yöntem ve süreçlerden geçmesi konusunda, hangi kurum ve kişilerin bu konuyla ilgileneceğinin belirsizliği bazı sorunlara neden olmaktadır.

1.1.3.8 Merkezi düzeyde kurumsallaşma ile ilgili sorunlar-kaynakların tekrardan dağıtımı

Kaynak ve bütçenin belirsizliği, programlama, bütçe planı ve uygulama aşaması arasındaki zamanların ilişki zayıflığı ve bu süreçlerin takibinin yapılmaması.

1.1.3.9 Yerel ölçekte kurumsallaşma ile ilgili sorunlar

Kalkınma ajanslarının bölgesel düzeyde kurumsallaşma içindeki yeri ve bu konunun planlanması konusunda yetki ve sorumlulukları açık bir şekilde bilinmemektedir. Bu eksiklik beraberinde bazı sorunları meydana çıkarmaktadır. (Bölgesel eşitsizlik, Yerel kalkınma ve Rekabet edebilir Kentler Komisyonu, 23-27)

1.1.4. Yerel Ekonomik Kalkınma İle Geleneksel Ekonomik Kalkınma Arasındaki Farklar

Tablo 1. 2: Geleneksel Ekonomik Kalkınma ve Yerel Ekonomik Kalkınma arasındaki farklar

Geleneksel Kalkınma	Yerel Ekonomik Kalkınma
1.Yöre ve bölgelerle ilgili kararlar merkezden alınmaktadır.	1.Kalkınmada tüm alanlarda alınan kararlar yerel düzey dikkate alınarak uygulanır.
2. Merkezden yönetim ile yönetilir.	2.Tek merkezden yönetilmez, alansal yaklaşım (yerelleşme, çevre vb.) geçerlidir.
3. Kalkınmada sektörler baz alınmaktadır.	3.Değişen ekonomik sisteme uyumu sağlayabilmek için farklı yörelerin kalkınma potansiyelinden maksimum istifade sağlanır.
4. Ekonomik faaliyetleri çekebilmek adına finansal	4.Ekonomik faaliyetlerin gelişimi için önemli bazı şartlar gerçekleştirilmeye

teşvikler uygulanmaktadır. 5.Birçok aktiviteyi de kapsayacak şekilde büyük endüstriyel projeler geliştirilir.	çalıştırılır.
--	---------------

Kaynak: Çetin, 2007, 157.

Tablo.1.2’de geleneksel kalkınma ile yerel ekonomik kalkınma arasındaki farklar sıralanmıştır. Yerel ekonomik kalkınma küreselleşen dünyanın değişen gelişmelerine uyum sağlarken, geleneksel kalkınma değişen gelişmelere karşı kendini güncelleyememektedir. Yerel ekonomik kalkınma, yöre ve bölgelere kendi ekonomik ve sosyal kaderini şekillendirme imkânı sunan, aşağıdan yukarı karar verme sistemini oluşturan yerel kalkınma politikalarına değer kazandırır.

Yerel kaynakların daha etkin ve verimli kullanılmasını sağlayacak olan yerel ekonomik kalkınma, ülkemizdeki merkezîyetçiliğe yeni bakış açısı kazandıracak öneme sahiptir. Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde bölgesel dengesizliğin yaşandığı, eldeki kaynakların yetersiz olduğu ülkeler, yerel kalkınma adına yapılan faaliyetleri ulusal düzeyde uygulamalı ve toplumun sahip olduğu bütün kaynakları etkin şekilde faaliyete konu olacak üretime dahil etmelidirler. Ulusal düzeyde uygulanacak olan yerel ekonomik kalkınma bölgesel dengesizlikleri gidermede gelişme gösterirken, merkezîyetçi düzeydeki yerel ekonomik kalkınma gelişim adına engeller çıkarmaktadır. (Gül, 2004, 202)

Ülkemizde yerel kalkınma Osmanlı İmparatorluğu zamanında 19.yüzyılın ortalarına kadar özel kesim tarafından sağlanmaktaydı. 19. yüzyılın ortalarında özel mülkiyet hakkının tanınmasıyla idari yapı oluşturularak yerel kalkınmada liderlik yetkisi yerel yönetimlere verilmiştir. Yalnız yerel kalkınma ve yerel yönetim kavram ve içeriği bugünkü anlamda demokratik değildi ve önemi tam olarak anlaşılammıştır. Yerel kalkınmanın önemi, Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı’nda

(1963-1968) yerel kalkınmanın yeni bir kalkınma şekli olarak kabul görmesiyle başlayan süreçtir. (Aktakas, 2006, 100)

Türkiye’de 1980’li yıllardan itibaren küreselleşmeyle birlikte geleneksel kalkınmaya olan güven azalmış, böylece yerel kalkınma değer kazanmıştır. Ulusun kalkınması taşradan merkeze doğru yön değiştirmiş ve yöreye yönelik kalkınma ön plana çıkmıştır. Bununla birlikte sürdürülebilir yerel kalkınma politikaları oluşturulmaya başlanmıştır.

1.1.5. Yerel Kalkınmaya Yönelik Tedbirler

Katılımcılığın Teşviki; sürdürülebilir yerel kalkınma için sosyal ve mekânsal ayrımın, çatışmanın olmadığı doğal değerlere ve çevreye karşı hassas olan şehirlerin teşvik edilmesi,

-Kadının yerel kalkınma sürecine katılımını teşvik eden, yöreye özgü sosyal-kültürel ekonomilerin gelişimini sağlayacak projelerin üretilmesi ve kadınlar için yeni iş imkanlarını ortaya çıkararak onlara gelir getirici üretim alanları geliştirmek,

-Özellikle alt yapı yatırımlarında kaynak israfını önlemek ve yerelliklerin eşgüdümünün sağlanması,

-Kentsel ve kırsal alanlarda ortaklığın sağlanması ve aralarındaki kopukluğun azaltılması,

-Doğal kaynakların yenilenme süreci dikkate alınarak, bunlardan uzun süreli yararlanılmasını sağlayan planlı kullanımlara teşvik edilmesi gerekmektedir.

Faizi düşük kaynakların ortaya çıkarılması tedbiri; gerekli danışmanlık hizmetlerine (mali, hukuki, yönetim, üretim) kolay ulaşımın sağlanacağı düzenleme ve kurumsal desteğin sağlanması,

-KOBİ’ler için düşük faizli ve karşılıksız mali kaynakların sağlanması,

-KOBİ’ler kamu sektörü, büyük firmalar ve özel sektör arasındaki ortakların işleyiş sistemini kolaylaştırıp gerekli bilimsel desteğin sağlanması,

-Bilimsel bilgiye erişmek ve bu bilgiyi öğrenip teknolojik alanlara uyarlamak için kolaylaştırıcı yasal düzenlemeler ve kurumsal yapının sağlanması gerekmektedir.

Yeniliğin Teşviki; yenilikçiliğe ve yaratıcılığa değer veren ve onları öncelikli tutan eğitim ve öğrenme sisteminin oluşturulması,

-Sürdürülebilir eğitim olanaklarının geliştirilmesi için gerekli yerel öğrenme ağlarının kurulup geliştirilmesine yönelik düzenleme ve denetlemenin yapılması,

-Kadın iş gücü haklarına ve korunmasına yönelik yasal düzenlemelerin yapılması ve kadının iş hayatında eşit yer almasının sağlanması,

-Öğrenmeye yönelik başarılı projelerin teşviki ve kalkınma programlarının artırılması gerekmektedir.

Yerel Üretimin Kalitesinin Arttırılmasına Yönelik Tedbir; Ulusal-küresel ulaşım ağlarının güçlendirip, coğrafi olarak yerelliklerin ulaşılabilirlik sisteminin artırılması,

-Sınıra yakın illerde ticareti arttırmak için sınır ötesi ortak kalkınma projelerinin yaygınlaştırıp geliştirmek,

-Küresel ilişkilerde eşitlik esasına dayalı çalışmaların yapılması,

-Yerelde yapılan üretimin kalitesini uluslararası standartlara ulaştırmak,

-Bilgi ve iletişim teknolojilerini, yerelliklerin erişimini arttıracak düzeyde geliştirmek ve ulusal boyutta alt yapı yatırımlarının yapılması gerekmektedir.

Teknoloji Yoğun Sektörlerin Desteklenmesi;

-Yerel kalkınmada stratejik öneme sahip ve teknoloji yoğun sektörlerle yönelik eğitim, iş gücü, yatırım projelerinin desteklenmesi ve geliştirilmesi gerekmektedir.

Yönetişimin Teşviki; herkesin eşit olarak faydalandığı ve erişimine ulaştığı kentsel bilgi sistemi kurularak, yerel bilgi ağının sağlanması,

-Fikri hakları koruyacak yeniliklere teşvik edilmesi ve gerekli yasal düzenlemelerin sağlanması,

-Üniversiteler ve özel sektör arasında bilgi üretiminde ortak dili sağlamak ve geliştirmek,

-Bilgi üretimine yönelik projelerde üniversite, özel sektör ve kamu kurumları arasında ortaklığın sağlanması,

-Yerel bilgi üretimi ve teknolojik düzeyi meydana getirecek kurumsal alt yapının oluşturulması için yerel AR-GE birimleri kurulmalı ve geliştirilmesi gerekmektedir. (Kentleşme Özel İhtisas Komisyonu Raporu, 2006, 54-56)

1.1.6. Türkiye’de Yerel Kalkınmanın Gelişimi

Yerel Kalkınma, son yıllarda çok kullanılan bir kavram olmakla birlikte oldukça önem kazanmıştır. Ulusal Kalkınmanın alt bölümünü bölgesel kalkınma oluştururken, bölgesel kalkınmanın alt basamağında ise yerel kalkınma yer almaktadır. Ulusal ekonomilerin yerini kent ekonomilerinin aldığı günümüz şartlarında, yerel kalkınma alanları arasına giren bölgelerin bir cazibe merkezi haline getirilerek değer kazandırıldığı görülmektedir. Yerel kalkınmanın uygulandığı yerler, diğer bölgelere göre birçok konuda özellikle sosyo-ekonomik alanlarda geri kalmıştır. Sanayi toplumunda, teknolojik gelişmeler ve bilgi toplumuna geçiş bu yerel kalkınma sürecini hızlandırmıştır.

Ülkemizde yerelleşmenin artan önemiyle birlikte izlenen stratejiler üç farklı boyutta yola çıkmaktadır. Birinci boyutta, İstanbul’un özellikle küresel sistemin bir parçası haline gelmesi sürecinde oynayabileceği roller ele alınmaktadır. Bu kapsamda İstanbul’la birlikte Türkiye’yi dış dünyaya bağlayan diğer büyük şehirlerin üstlenebilecekleri roller tarzında ele alınabilir. Buna yönelik belirlenen politikalar “küresel kentler ağı” başlığı altında ilerlemektedir. İkinci boyutta, rekabet halindeki yerel birimler olarak Anadolu şehirlerinin yapabileceği çıkış üzerinedir. İstanbul’un finans ve iş merkezi olmasına karşılık “Anadolu Kaplanları” denilen bir kısım yerel unsurların özellikle imalat sanayinde Batı’daki gibi bir yarışmacı yerellik içine girmeleri ele alınmaktadır. Üçüncü boyutta ise yerelleşme ve demokratikleşme bağlantısı incelenecektir. Ülkemizde merkezi yönetimin çok güçlü olmasından yola

çıkarak yerelleşme ile bu gücün yerelin lehine olacak şekilde azalacağı ve bunun yerelin katılımı ile demokratik süreci etkileyeceği belirtilmektedir. (Şengül, 2001, 156-166)

1980'lerde Türkiye'nin dışa açılma hareketleri, küresel anlamda dünya ile yaklaşması ve bu duruma uyum çabaları kendini göstermektedir. Sonrasında Gümrük Birliği ile bu sürece katılma isteği ve küreselleşmenin de iyice hissedilir olduğu durum tamamen uyum sorununu ortaya çıkarmıştır. Türkiye daha çok bu süreçte finansal yönden küresel olarak etkilenmiş ve krizler yaşamıştır. GB, Dünya Bankası, IMF ve AB ile kendini tamamen küreselleşmenin etkileri içinde bulan Türkiye, yavaş yavaş krizleri atlattı ve küreselleşen dünya ile yaşamayı öğrenmiştir. Küresel etkiler en çok yerel yönden Türkiye'yi etkilemiş ve gelir dağılımı bozukluğuna yol açmıştır. 1980'lerde yerel boyutlu bir dünya hayalinden uzak olan Türkiye, yaşadığımız milenyum döneminde kalkınma ve büyüme olgularının yerel olarak mümkün olabileceğini anlamaya başlamıştır. (Darıcı, 2007, 219) Bu anlamda yerel kalkınma son yıllarda kendinden sıkça bahsetse de Yerel Kalkınmanın geçmişi çok eskilere dayanmaktadır. Osmanlı dönemindeki vakıf sistemi yerel kalkınma uygulamaları olarak değerlendirilmektedir. Kervansaray, sağlık kuruluşları, çarşı, içme ve kullanma suyu tesisleri, mektep gibi hizmetler vakıf sistemi yoluyla gerçekleştirilen yerel kalkınma çalışmalarının ürünüdür. (Toksöz, 2004, 35) 1924'te çıkarılan köy kanunu Cumhuriyetin ilk kanunlarından biridir. O dönemde halkın yarısından fazlası köylerde yaşadığı için, köylerin çağdaş yaşam koşullarına ulaştırmak ve kırsal kalkınmayı sağlamak bu kanunun amaçlarındandır. Bu kanun ile beraber birçok iyileştirici hükümler getirilmiş ve yeni kurumlar açılmıştır. (Taşkın, 2013, 109) Kalkınmanın ilk örneği köyde alınan kararların 18 yaşın üstündeki halktan oluşan köy derneğinde alınması zorunluluğudur. Bunu yanında köylerimizde halen uygulanan imece, kırsal kalkınma yöntemi sayılmıştır. (Toksöz, 2004, 35)

Dünyada meydana gelen hızlı değişimler küreselleşmeyle beraber yerelleşmeye de ivme kazandırmıştır. Dünya genelindeki bu gelişmeye paralel bir şekilde, AB yapılanması sistemiyle de yerel kalkınma son derece önemli bir düzeye ulaşmıştır. (Kaya, 2004, 19)

Yerel ekonominin sürdürülebilir bir şekilde gelişimi için; yenilikçi faaliyetlerin uygulanması, gelişen dünya teknoloji ve bilgi aktivitelerine yabancı kalmamak ve bu yolu izlerken de yerel bölgenin gelişim potansiyeline göre, eldeki kaynakları optimum düzeyde kullanmak gerekmektedir.

Günümüzde yerelin, global anlamda ekonomik ve siyasi olarak ortaya koyduğu etkiler onu önemli bir gelişme etkeni haline getirmiştir. Bu bölgenin, diğer bir deyişle, bölgesel organizasyonun önemsizleştiği manasına gelmemektedir. Aksine, bölgesel organizasyonu “vizyon oluşturarak” bölgesel düzlemde yönetim anlamında eş güdümü oluşturmada, bölge üstü düzlemde ise ulus içi ve uluslararası rekabette yönlendirici etki göstermede önemli bir konuma getirmiştir. Ulusal düzlemde bölgeye ve tersi şekilde bölgeselden ulusal düzleme; uluslararası düzlemde bölgeye ve tersi şekilde bölgeselden uluslararası düzleme yönelik çoklu dinamiklerin varlığında birikim farklı düzlemler arasında ilişkilerin yoğunlaşmasına yol açarken, buna paralel olarak bölgesel sermaye birikiminin önemli bir ihtiyaç ve vazgeçilmez olduğu gerçeği ortaya çıkmıştır. Tüm bu bağlantıların temelinde ise haliyle yerel kaynakların aktif bir şekilde kullanılması yer almaktadır. (Ercan, 2006, 77-87)

1.1.7. Avrupa Birliği'nin Ve Uluslararası Kuruluşların Yerel Kalkınmaya Bakışı

1975 yılında yerel ekonomik kalkınma ile ilgili çalışmalarını başlatan Avrupa Birliği'nin, günümüze kadar da devam eden bu konu ile ilgili önemli politika ve kararları şöyle sıralanabilir;

-1975-1980 dönemlerini kapsayan yıllarda yoksullukla mücadele etmek için ulusal pilot programlarının yapılması,

-1984 yılında işsizlikle savaşmak için yerel kalkınma rolünün benimsenmesi,

-1988 yılında yerel kalkınma programları dikkate alınarak yapısal fonların (Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu (ERDF) Avrupa Sosyal Fonu (ESF) Avrupa Tarımsal Garanti ve Yönlendirme Fonu (EAGGF) Balıkçılığı Yönlendirme ve Finans Aracı (FIFG)) tekrar düzenlenmesi,

-1995 yılında toplanan Essen Avrupa Zirvesi'nde, 15 üye devlet, yapılan yerel girişimleri, istihdam oluşturmaya yönelik bir öncelik olarak kabul etmişler ve "yerel kalkınma ve istihdam girişimlerini teşvik etmek için bir Avrupa Stratejisi" adlı bir tebliğ sunulmuştur,

-1997 yılında Lüksemburg zirvesinde işsizlik problemini yerel düzeyde çözmek için planlar yapılmıştır. Yerel eksenli baz tutan bu yaklaşım 2000 yılında "Gündem 2000"adıyla daha çok önemsenip derinleştirilmiştir,

-1999 yılında Avrupa Mekansal Gelişme Perspektifi kabul edildi,

-2000 yılında Gündem 2000 bildirisiyle beraber özellikle yerel bölgelerdeki dezavantajlı alanlar üzerinde daha çok yoğunlaşma, yapısal fonların uygulanmasında basitleştirme, yerel birimlerle daha güçlü iş birliği gibi önemli düzenlemeler yapılmıştır.

AB yerel ekonomik projelerini benimsemekte ve yapısal fonlarla desteklemektedir. Avrupa Birliği'nin yapısal fonları desteklemedeki amacı; geri kalmış bölgelerin ekonomik alanda gelişimini sağlamak, işsizliğe çözümler getirerek istihdam alanları oluşturmak, gerilemekte olan kırsal alanların ekonomik kullanımını sağlamak ve bunlara alternatifler üretmektedir. (Özmen, 2007, 11-13)

Dünya Bankası'na göre yerel ekonomik kalkınma; yerel insan kaynakları, fiziksel ve potansiyellerini kullanarak yerel kontrolü uygulamaktadır. Yerel ekonomik kalkınma girişimleri ekonominin canlandırılması, istihdam alanlarının oluşturulması, rekabet gücünün artması için yerel yönetimler, özel sektör ve farklı toplumsal grupların ortaklığının oluşturduğu bir süreçtir. Aynı zamanda bu girişimler örgütleri, aktörleri ve kaynakları harekete geçirip diyalog ve stratejik planlar ile yeni kurum ve yerel sistemler geliştirmeyi amaç edinmişlerdir. Dünya Bankası sadece uluslararası düzeydeki liderlerle değil, yerel seviyedeki liderlerle de iş birliği içine girmektedir. (Özmen, 2007, 23-24)

ILO (Uluslararası Çalışma Örgütü)'ya göre yerel kalkınma; globalleşmenin yerel etkilerini minimize etmek öncelikli bir durumdur. 1990'ların başından beri tüm dünyada kapsamlı olarak yerel kalkınma yaklaşımını tercih etmektedir. Yerel

toplumsal düzeyde proje oluşturma ve uygulama alanında fazlaca uzmanlığa ve deneyime sahiptir. Amacı; barışı ve uzlaşmayı desteklemek, istihdam fırsatları yaratmaktır. Küçük işletmelerin gelişimiyle birlikte istihdamın artırılması programları, dünyanın her yerindeki KOBİ'lere yönelik işletme faaliyetleri önemli planlar arasındadır. (Çetin, 2007, 161)

OECD (Ekonomik Kalkınma ve İş birliği Örgütü) LEED programı adı altında; yerel ve bölgesel kalkınma ajansları, kadın girişimciliği, yerel yenilik sistemleri ve girişimcilik, yerel kalkınma ve yabancı yatırımlar, yerel programların değerlendirilmesi, yerel düzeyde kapasite geliştirme, iş gücü piyasasına yerel düzeyde göç edenleri bütünleştirme, yerel kalkınmanın entegrasyonu, yerel iş birliği ve ortaklıklar gibi faaliyetler OECD'in amaçları ve programları arasındadır. (Çetin, 2007, 167-168)

1.2. Kadın Girişimciliğinin Çerçevesi

1.2.1.Kadın Girişimciliğinin Tanımı ve Önemi

Kadın girişimci, ekonomi piyasasında belirli bir gelir elde etmek için mal ve hizmet üreten ve bunları satan, kendisi adına bir iş yeri bulunan, sosyal güvenlik kurumlarından birine tabi olan, kendi işinin sahibi olarak çalışan ya da yanında başka kişileri çalıştıran kadın olarak tanımlanabilir.

Yıldız Ecevit'e göre kadın girişimciliği;

-Ev dışı bir mekânda, kendi adına bir iş yeri olan,

-Bu iş yerinde tek başına ya da yanında istihdam etmek üzere bulundurduğu insanlarla çalışan veya onlarla ortaklık kuran,

-Belirli bir mal ve hizmet üretimiyle ilgilenen ve bunların pazarlama faaliyetleriyle uğraşan,

-İşle ilgili kurumsal işlemlerin yürütülmesi için kurum ve kuruluşlardaki kişilerle iletişime geçen,

-İş yerindeki işlerin gelişimi ve her türlü akışı için kendi karar veren,

-Üretilen mal ve hizmetlerden elde ettiği gelirin kullanım alanları üzerinde yetkisi olan kadındır. (Ecevit, 1993, yayın; 74, 19-20)

Diğer bir tanıma göre ise kadın girişimci, ekonomi piyasası dahilinde, hesap edilebilir riskleri göze alarak, doğrudan pazara yönelik, nakit hale dönüştürülebilen mal ve hizmeti satan, işinin sahibi olup vergi kaydı ve TESK'e bağlı Esnaf ve Sanatkârlar Odalarına veya TOBB odalarına üyeliği bulunan sosyal güvenlik kurumları himayesinde olan, yalnız ya da yanında bazı kişiler ile birlikte çalışan kadındır. (Saray, 1993, 118)

Kadın girişimci, emeğini soyut halden çıkarıp somut hale getiren ve bu süreci kendi kontrolüyle devam ettiren kişidir. Günümüzde kadınlar geleneksel roller olan anne, eş gibi özelliklerle hayatta yetinemeyeceklerinin bilincine varmış ve bu durum kadınları girişimcilik faaliyetlerine itmiştir.

Girişimci kadın olmak, kadına çalışma şekillerine kıyasla daha fazla otonomi, özgür hareket etme ve bağımsızlık imkânı sunduğu gibi yine kadının, işi için kısa ve uzun vadeli plan ve proje yapma, kaynakları verimli bir şekilde kullanma, insanlarla ilişkiler oluşturma ve bu ilişkileri sürdürürebilme, işinde edindiği deneyimleri optimum kanallara aktarma gibi alanlarda da beceri sahibi olmaktır. (Ecevit, 1993, 47)

Geçmiş çok eskilere dayanmayan kadın girişimciliği, geleneksel rollerinin dışında 1980'li yıllarda liberal ekonominin yaygınlaştığı dönemlerde önem kazanan bir kavram olmuştur. Modern anlamda 2000'li yıllarda değer kazanan kadın girişimciliği, geleneksel rollerinden ayrılmış ve büyük oranda girişimcilik faaliyetlerinin yapıldığı bir akım haline gelmiştir. Bu yıllardan sonra kadınların sahip olduğu iş yerlerinin sayıları artmış ve haliyle bunların ekonomiye katkıları giderek artmıştır. Kadın girişimciler, yaşadıkları toplumun ekonomik, sosyal, kültürel gibi birçok alanda gelişimini sağlayarak refah düzeyini arttırmaktadırlar. Kadınların konumunu güçlendirmek toplumların gelişimi için son derece önemlidir. Kadın girişimciler, buldukları ülkelerde iş ağlarının, sosyal yaşamın, kültürel düzeyini, istihdam olanaklarının, finansal fırsatların yaratılmasında büyük bir yere sahiptirler. Gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkelerde kadın girişimci gelecek nesil için de büyük bir önem arz etmektedir.

Kadınlar tarihsel süreç içinde sürekli değişik iş bölümü ve statülerde zamanın şartlarına bağlı olarak ekonomik faaliyetlerde yer almışlardır. Çalışma şartları ve buldukları konum günden güne değişmiştir. Günümüzde gelişen teknoloji ve endüstrileşme ile birlikte kadının ekonomik hayata daha çok önem verdiği ve bu konuyla ilgili çeşitli faaliyet ve girişimlerde yer aldığı görülmüştür. Toplumsal alanlarda meydana gelen gelişmeler kadının kendi öneminin farkına varmasına neden olmuş ve bu sayede kadın geleneksel rollerinden kurtularak bu gelişmelere uyan farklı roller üstlenmiştir. Ancak toplumsal yaşamda halen mevcut olan kadınlara yönelik geleneksel bakış açısı devam etmekte ve bu da kadın girişimciliğini olumsuz etkilemektedir. Özellikle kırsal bölgelerde bu sorun diğer bölgelere göre daha belirgindir.

Yaşadığımız ekonomik sistemde çalışma sadece piyasadaki faaliyetleri kapsadığı için, kadının üstlendiği geleneksel rollerden olan ev işleri, çocuk yetiştirme gibi faaliyetler değersiz görülmektedir. Halbuki bir toplumun gelişmiş statüsünde sayılması için kadının yapacağı işler ve kadına verilen değer son derece önemlidir. Kadın girişimciliği iş gücü olarak ekonomik kalkınma ve büyümede büyük bir öneme sahiptir. Buna bağlı olarak kadın girişimciliği ne kadar güçlüyse toplumların kalkınması da o kadar güçlü ve hızlıdır. Özellikle kırılgan bir ekonomik yapıya sahip olan ülkemizde, kadın girişimciliğinin geliştirilmesi, bu kırılgan yapıya büyük bir yarar sağlayacaktır. Bir ülkenin kalkınmışlık düzeyini öğrenmek için o ülkede iş hayatına katılan kadınların yani kadın girişimcilerin oranlarına bakmak son derece önemlidir. Kadının iş yaşamıyla bütünleşmesini sağlamak, toplumun birçok alanda sosyo-ekonomik düzeyinin giderek gelişme kaydedeceğini göstermektedir.

Kadının ailede ve toplumun her kesiminde ayrı bir değeri vardır. Kadınların girişimciliği ailelerini, çocuklarını ve bütün toplumu etkilediği için oldukça önemli bir olgudur. Kadınların istihdamı annelik, çalışma koşulları, ücret sistemi, istihdamda ve hayatın her alanında fırsat eşitliği gibi birçok noktada bazı düzenlemelere konu olmuştur. Kadının işgücüne katılım oranı, ülkelerin sosyal devlet anlayış düzeyini ortaya koymaktadır. Bu da devletlere sosyal alanda bazı yükümlülükler getirmektedir. Politik ve ekonomik alanda da önem taşıyan kadınların işgücüne katılımı sonrasında emek arzı da artmaktadır. Ekonomik bağımsızlığını kazanan

kadınlarda özgüven artışı yaşanmaktadır. Bunun sonucu olarak bağımlı olduğu (baba, eş) kişilerin kadın üzerindeki etkileri de azalmaktadır. (Acar, 1992, 64-65)

1.2.2. Kadın Girişimcilerin Temel Sorunları

Kadın girişimciliğin karşı karşıya kaldığı sorunların temelinde ekonomik, sosyal ve kültürel yapıdaki eksikler yatmaktadır. Bu temel sorunların içinde; özellikle toplumsal baskı, finans bulma sıkıntısı, kadın-erkek ayrımcılığı, kadına dayatılmış geleneksel roller, toplumsal ön yargı, eğitimin yetersizliği gibi etkenler kadın girişimciliğine engel teşkil etmektedir.

Kadın girişimcilerin karşılaştığı sorunlar iki durumda görülmektedir. Bunlardan birincisi doğrudan kadın olmadan kaynaklanan sorundur. Bu sorun çeşidi özellikle ataerkil toplumlarda görülen, kadını sadece geleneksel rollerinden olan evin idaresinin üstlenilmesi ve erkeğin izni olmadan bir yerde çalışamayacağından oluşan anlayıştır. İkinci sorun ise cinsiyet ayrımcılığından doğan sorun çeşididir. Bunun haricinde kadınların iş yaşamında karşılaştıkları tecrübesizlik ve güvensizlik ile kendilerine yönelik başaramazlar şeklinde var olan bir kısım toplumsal kabuller önemli engeller olarak görülmektedir. Kadınların özel yaşamları ile iş yaşamı arasında rol çatışması yaşamaları da bu engellerden biridir. Eğitim düzeylerinin düşük olması sebebiyle girişim yeteneklerini geliştirecek beceri, kapasite ve potansiyele sahip olmamaları ve yeterli sermayeyi elinde bulunduramamaları kadın olmalarından kaynaklı sorunlar dahilinde incelenmektedir. (Erme/Tatlı, 2015, 65)

Hancı'ya göre kadın girişimcilerin temel sorunları şu başlıklar altında özetlenmektedir;

-Eğitim; kadınlar erkeklere göre gerekli eğitimi kısıtlı bir şekilde almaktadırlar. Kadınlara yönelik mesleki eğitim, çıraklık programı, girişimcilik eğitimi gibi seçeneklerin kısıtlı olması ya da hiç olmaması kadınları teorik olarak bilinçsiz bir duruma itmektedir.

-İş ilişkileri; Muhafazakâr, tutucu toplumlarda kadınların erkeklerle görüşüp iletişime geçmesine izin verilmemektedir. Bu yüzden kadınlar pazarlama faaliyetlerinde, alım-satım işlerinde, mali kurumlarla iletişim konularında hep geri

planda kalmaktadır. Bu durum kadın girişimcilerin piyasada azalmasına, teknolojiden haberdar olmamalarına, yeni pazar fırsatlarını kaçırmalarına, ürün tasarımı ile ilgili gelişmelerden habersiz olmaları gibi birçok engeli ortaya çıkarmaktadır.

-Aile Tepkileri; aile ve eşlerinin, kadınların kendi iş yerlerini açmaları konusunda itirazları kadın girişimciler için büyük çaplı bir sorundur.

-Kadınların Toplumsal Rollerinin Algılanışı; yaşanan toplumlarda kadınların girişimcilik faaliyetlerinde bulunması ancak ev idaresi sorumluluklarını yerine getirmeye devam etmeleri şartıyla mümkün olmaktadır. Evin mali yükümlülüğü erkeğe verilmiş olup, kadınlara ise evin temizliği, yemek, çocuk bakımı gibi geleneksel roller empoze edilmiştir. 1980'li yıllardan sonra bu algı durumu tamamen olmasa da değişmeye başlamış ve 2000'li yıllarda modern bir hal almıştır.

-Aile içinde güç ilişkileri; evli kadınlar eşlerini evde aile reisi olarak görmekte, bekar kadınlarda babalarını aynı konuma koymaktadırlar. Dul, boşanmış ya da eşlerinden ayrı yaşayan kadınlar da kendilerini aile reisi olarak görmektedirler.

-İş yükü; Türk toplumunda, kadın istihdam edilmeli, yalnız bunu yaparken de ev idaresini de üstlenmeli, görüşü hakimdir. Böylelikle kadınların iş yükü ikiye katlanmaktadır. Kadınların omuzlarında çifte yük bulunduğundan kamu kurumlarındaki işlerle uğraşırken de birçok sorunla kadın girişimciler karşılaşmaktadır. (Hancı, 2004, 42-46)

Soysal'a göre kadın girişimcilerin faaliyetlerinde kendilerini engelleyen faktörler; kadın olmaktan kaynaklı engeller ve iş-çevresel faktörlerden kaynaklı engeller olmak üzere iki farklı bölümde ele almıştır. **Kadın olmaktan kaynaklı engeller;** sermaye eksikliği, yaşanan toplumun geleneksel inanç, örf-adet baskısı, cinsiyete dayalı rol ayrımcılığı, cinsel ve duygusal taciz, cam tavan engeli, sosyal iletişim eksikliği, kanunlardan kaynaklı engeller, güvensizlik, tecrübe eksikliği, başarısızlık beklentisi gibi basmakalıp etkenler, kadınların özel hayatı ile iş yaşamları arasındaki rol ikilemi, eğitim düzeyinin düşük olması, zamanı yetiştirememeye-zaman darlığı, sosyal sorunlar, psikolojik ve sağlık yönünden sorunlar, kadın girişimciliğinde rol modellerinin eksik olması gibi faktörler kadın olmaktan kaynaklı

engeller arasında sıralanmıştır. **İş ve Çevresel şartlardan kaynaklı engeller;** iş iklimi ve iş kültürü, liderlik, kadın girişimciliğinde bütünselliğin ve örgütlenmenin sağlanamaması, kurumsal çeşitlilik ve koordinasyon zorlukları, politika geliştirememesi gibi engeller kadın girişimciliğin yürütülmesinde sorun oluşturmaktadır. (Soysal, 98-106)

“Bu engeller dışında birde kadın girişimci bilim insanı boyutu da vardır ve bunlara yönelik girişimcilikten caydırıcı başka faktörler de bulunmaktadır. Bu bağlamda kadın bilim insanının önündeki engeller toplumsal normlar, finansman, bilgi eksikliği, düşük beceri edinimi, rehberlik eksikliği destek ağlarının eksikliği, eşler, aileler olarak sınıflandırılmıştır. Bu anlamda kadın bilim insanı girişimciler piyasa bilgisinden yoksun, know-how bilgisinin eksikliğinden dolayı da kadın girişimcilere sorun teşkil etmektedir.” (Kalesanwo-Awoderu, 2009)

Erkek egemen toplumlarda kadınlar her alanda; ekonomide, siyasette, bilimde engelleyici ve dışlanmışlık durumu yaşamaktadırlar. Bu engeller kalktığı zaman kadınlar, özgürce ve kendine güvenerek katıldıkları faaliyetlerde daha verimli olmaktadır. (Bedük, 2005, 114)

Mersin ilinde Can ve Karataş tarafından kadın girişimciliği üzerine yapılan bir çalışmada; kadınların %70'inin güvensizlik ve uzun zaman alan prosedürlerin zorluğu gibi nedenlerle banka kredisi almadıkları, %60'ının ise işletmelerinde sermaye sıkıntısı yaşadıkları belirlenmiştir. (Can, Karataş, 2007, 251-261) Bu durum kadınları girişimciliğini finansal sebeplerden dolayı geride bırakmış hatta bu girişimden vazgeçmesine neden olmuştur.

Gürol'a göre ise Türkiye'deki kadın girişimcilerin karşılaştığı sorunlar; iş kurarken yaşanan sorunlar: sermaye ve mal arayışı, donanım, araç-gereç arayışı, resmî kurumlarla olan ilişkiler, acemilik, iş organizasyonu yetersizliği, toplumun iş kadını profilini benimseyememesi şeklindedir. İş kurulduktan sonraki sorunlar ise; müşteri ve finans yetersizliği, kadın olarak kendini kabul ettirememesi, ödeme ve personel ile ilgili sıkıntılar, piyasadaki dengesizlikler olarak görülmektedir. Son olarak iş düzene girdikten sonra karşılaşılan sorunlar ise; müşteri yetersizliği, resmî kurumlarla olan sorunlar, ucuz ve kaliteli hammadde temini, fiyatlar genel seviyesinin yükselişi, nitelikli eleman bulamama şeklindedir. (Gürol, 2000, 261-268)

Kadın girişimcilerin karşılaştığı temel sorunlar; cinsiyet kökenli ayrımcılıklar, önyargılar, finansal kaynaklara erişimde yaşanan engeller, sosyal sorunlar, eğitimsizlik, kadına olan güvensizlik, kadın girişimciliği benimseyecek toplumsal konumun eksikliği, sosyal ağların kullanım eksikliği, tecrübesizlik, kadının kişisel özelliklerinden kaynaklı sorunların çevreyle iletişimi engellemesi, aile desteğinin yetersizliği, yaşanan toplumlarda kültür çatışmaları, piyasa ile ilgili bilgi eksikliği, ekonomik maliyet ve fiyatların artışı, pazarlama ve örgütlenme sorunu, kadınların hem ailedeki hem de işle ilgili sorumluluklardan dolayı çifte yük altına girmesi, teknolojik gelişimlere ayak uyduramama, piyasalardaki yoğun rekabet gibi sıralanabilir.

1.2.3. Kadın Girişimci Türleri

Kadın girişimcilerin iş yaşamına katılması ile birlikte girişimci türleri farklı bir boyut kazanmıştır. Kadın girişimciler düşünsel, duygusal, sosyal tutum ve davranıştaki farklılık ve olaylara bakış açılarındaki farklılıklarından dolayı erkek girişimcilerden ayrılmaktadır.

Goffee ve Scasse'nin ayrımına göre; kadın girişimcilerin hayatları iki faktörden etkilenmektedir. **Birincisi;** girişimci düşüncelere bağlılıkları: yalnız başına ekonomik gelişmelere inanmak, kendi kendine yeterli olmak, bireysel sorumluluğunu bilmek, yüksek refah düzeyine kavuşma ve kar isteği ile birlikte iş ahlakına verilen önemdir. **İkincisi;** cinsiyet rollerini benimseme oranı: kadınların erkeklere olan bağımlılıklarını benimseme oranı olarak ifade edilebilir. Erkeklere olan bağımlılık kadın girişimcilerin sosyal konumunu etkilemektedir. Goffee ve Scasse'nin 1985'te İngiltere'de bir grup kadın üzerinde yapmış olduğu bir çalışma sonucunda bu iki faktöre bağlı olarak dört kadın girişimci türünü tanımlamıştır.

Geleneksel girişimci; hem ailedeki geleneksel rollerini yerine getirip hem de işle ilgili ideallerini aynı zaman içerisinde yerine getiren kadın girişimci modelidir. Çoğunlukla sekreterlik, yemek fabrikası, kuaför salonu, bakım ajansı, restoran, konuk evleri gibi iş alanlarına sahip olmaktadır. **Yenilikçi girişimci;** bu gruptaki girişimci kadınlar özellikle işle ilgili ideallerini daha ön plana çıkarmakta ve bunu geleneksel cinsiyet rollerinin üstünde tutmaktadırlar. Eğitimli ve çoğu yüksekokul

mezunu olup büyük çaptaki organizasyon işlerinde tecrübe sahibidirler. Genellikle basın işleri, halkla ilişkiler, reklam ve pazar araştırmaları alanlarında faaliyet göstermektedirler. **Evcimen girişimci**; cinsiyet rollerini daha çok önemseyen, işle ilgili ideallerini ekonomik ihtiyaçlarından dolayı var eden ve bunu ikinci planda bulunduran, ideallerini sınırlı tutan ve uzun vadeli, küçük ölçekli işler yapan girişimci modeldir. **Radikal girişimci**; kadınların ikinci plana atılmasını engellemeye çalışan ve işini de bu hedefe araç eden girişimci türüdür. Bu girişimci modeli kadınların erkeklerin etkilerinden uzak, kendilerini gerçekleştiren ve hayatlarını şekillendiren bir ortam sağlamaktadır. Özellikle kadın konuları ile ilgili eğitim, basın, yayın, perakende satış gibi alanlarda girişim yapmaktadırlar. (Özen Kutaniş, 2003, 459/ Hancı, 2004, 37)

Dorothy Moore'un 1987'de yaptığı bir çalışmaya göre kadın girişimcileri geleneksel ve modern olarak ikiye ayırmaktadır. Geleneksel kadın girişimciliğinin özellikleri;

- 35-45 yaşları aralığındadır,
- Bir ailesi vardır, eskiden ya da halen evlidir,
- Aileden biri serbest meslek alanında çalışmaktadır,
- Ulusal ortalamanın üstünde bir eğitim durumu bulunmaktadır,
- Yeni açılmış bir firmada çalışıyor ve ilk deneyimidir,
- İşe başlama sermayesi kendi tasarrufları ve varlıklarıdır,
- Birkaç çalışanı olan ticaret ve hizmet işletmesi sahibidir.

Modern kadın girişimcinin özellikleri;

- Erkeklerin fazla olduğu iş yerlerinde çalışmaktadırlar,
- iş yeri yönetimi ve teknik alanlarda eğitim almıştır,
- Geleneksel kadın profili çok engelleyici değildir. (Arat, 1993, 174, 175)

Bir diğer tanımlama ise; fırsatçı ve zanaatkar donanımlı kadın girişimci profilleridir. Fırsatçı kadın girişimci; eğitim almış, teknik olmayan bir tecrübeye sahip, çok fazla sosyal hobilerle uğraşan, etkileyici bir iletişim gücüne sahip, uzun dönemli gelecek planlamalar yapan kadın girişimci türüdür. Zanaat donanımlı kadın girişimci profilinde ise; teknik olan bir eğitime sahip, teknik iş tecrübesi olan, yakın zamana dair plan yapabilen, büyüme amacı için somut planı bulunmayan, belli bir şekle tabi olan kadın girişimci türüdür. (Çelebi, 1997, 19-20)

1.2.4. Kadın Girişimcinin Özellikleri Ve Kadın-Erkek Girişimci Arasındaki Farklar

1.2.4.1 Kadın Girişimcinin Özellikleri

Kadın girişimciliğini Yetim'e göre üç alanda ele alabiliriz;

ilk sırada kişisel özellikler; yaratıcı fikir sahibi olma, rekabetçi ve yenilikçi olma, risk alabilme, akılcılık, bağımsız olma ve kendine güvenme sıralanabilir. Diğer yandan **sosyo-kültürel değerlerle ilgili özellikler;** çevresindeki ilişkileri iyi yönetebilen, etrafındaki kaynakları koruyan-gözetken, iş birliğine dayalı, çevresinde saygın kişiliğe sahip, akrabalarının ve ailesinin desteğini kazanmış olma şeklinde sıralanabilir. **Bir diğer özellik ise kadınların cinsiyet rollerine dayalı olan özellikleri;** problemleri kolaylıkla çözüme ulaştıran, güzel iletişim kurabilen, özverili, duygusal ve hoşgörülü olma şeklinde sıralanabilir. (Yetim, 2008, 83-84)

Girişimci kadın; işlerini ailesinin yaşam düzeyine göre yürüten, farklı organizasyonlarda becerikli, aklın-mantığın yanında sezgilerini kullanan, iletişim gücü fazla, empati kurma yeteneği güçlü, yorgunluğu hemen aşabilen, başkalarına akıl danışabilen, işinin değerinin farkında olan ve işini ailesi için önemseyen, yenilikçi, sabırlı kişidir. (Mumin, 2010)

İngiltere'de yapılan bir araştırmaya göre, çalışanların patronlarını tanımlamaları istenmiş ve nasıl bir patron istedikleri sorulmuştur. Bu soruya cevap olarak çalışanların daha çok kadın patron istedikleri ve bunun sebeplerini de şöyle sıralamışlardır;

- Kadınlar bir iş için daha çok çabalayıp, daha çok dikkatli davranırlar.

-Kadınlar, çalışanlarına gereken eğitimi daha kaliteli bir şekilde vermektedirler.

-Kadınların yanlarında istihdam ettikleri kişileri işe daha çok heveslendirip teşvik etmektedirler.

-Kadınların gözlem yetenekleri daha iyidir.

-Kadınlar çalışanlarıyla daha iyi iletişim kurmakta ve bu da kadın yöneticiliğine olumlu etki yapmaktadır.

-Kadınlar iş yaşamında açık bir stratejiye sahiptirler.

-Kadınlar iş hayatında daha neşeli ve eğlencelidirler.

-Kadınlar kararlarını daha kolay verebilmekte ve bu konuda ısrarcıdırlar. (Örücü, Kılıç, Kılıç, 2007, 121, 122)

Kadın girişimciler, fırsatları değerlendirip, bu fırsatlar çerçevesinde kaynakları araştırıp bir araya getirme potansiyelini ortaya çıkaran birçok özelliklere sahiptirler. Risk almaya, üstlendikleri girişimcilik konularında azimli ve sabırlı bir şekilde ellerinden gelen en iyi işi yapmaya gayret gösterirler. Kadın girişimciler yapacakları her iş kolunda karşılaştıkları her engel için çözüm odaklı davranırlar ve kolay kolay pes etmezler. Girişimci kadınlar yapacakları işe odaklandığı esnada ailesi ve yakın çevresiyle de ilgilenir ve annelik, eş gibi geleneksel görevlerini de yerine getirirler. Aynı anda birçok işi yaparlar, insanlarla olan ilişkilerinde daha yapıcı olmakla birlikte empati kurma yönleri daha kuvvetlidir.

1.2.4.2 Kadın-Erkek Girişimci Arasındaki Farklar

Kadın ve erkek girişimcilerin farklılığı tabii oldukları toplumun kuralları çerçevesinde yol almıştır. Toplumsal gelenek-görenekler ve şartlar kadın girişimci ve erkek girişimcilere farklı roller yüklemiştir. Bunlar genellikle farklı sektörlerde faaliyet gösterip, farklı amaçlar gütmektedirler. Girişimci kadınlar sosyal ve kişisel amaçlarla girişimcilik serüveninde yola çıkarken, erkek girişimciler daha çok

ekonomik bakış açısıyla girişimcilik faaliyetlerinde rol üstlenmektedirler. Kadın girişimci ve erkek girişimci yönetim biçimlerinde karşılaştırıldığında; kadın girişimciler astlarıyla daha ılımlı, hoşgörülü, insani bir iletişim tarzını benimsemekte ve güvene dayalı bir ortam oluşturmaktadırlar. Erkek girişimciler ise daha direktif bir yönetim anlayışına sahiptirler. Kadın girişimciler faaliyetlerini aile yapılarına paralel yürütmektedirler.

Tablo 1. 3: Kadın ve Erkek Girişimcilerin Karşılaştırılması

Özellikler	Erkek Girişimciler	Kadın Girişimciler
Motivasyon	Kendini gerçekleştirme-bir şey meydana getirme çabası	Bir hedefe yönelmek-bunu gerçekleştirirken özgürce ve tek başına başarıma
Girişimde bulunma nedeni	Eldeki işi sevmeme, işten çıkarılma, sermaye sahibi olma	İşinden soğuma, bir alanla ilgili fırsat yakalama, kişisel şartlarda değişiklik
Fon Kaynakları	Kişisel sermaye, birikim, krediler, yatırımcı desteği	Kişisel sermaye, birikim, başkalarından sağlanan borçlar
Mesleki tecrübesi	Çalıştığı işten dolayı kazandığı tecrübe, işin uzmanı olma, belli iş düzeylerinde edindiği uzmanlık durumu	Yapılan faaliyette tecrübe, iş bölümünde orta düzey yönetici ve hizmetindeki deneyim
Kişisel Özellikler	Amaca yönelme, özgüven, kararlı, inatçı, idealist, kendini yönetme, yenilik gibi özelliklere sahip olma	Amaca yönelme, yaratıcı, gerçekçi, esnek, hevesli, enerjik olma, yetersiz özgüven özelliklerine sahip olma
Geçmiş Yaşamı ile	Yaş;25-30, üniversite mezunu, ilk çocuk, alanı işletmecilik,	Yaş;35-45, Üniversite mezunu, alanı liberal

ilgili	mühendislik alanında teknik bilgi sahibi	sanatlar, baba serbest meslek sahibi, ilk çocuk
Destek olanlar	İş ortakları, eş, alan ile ilgili tecrübeli (Avukatlar, muhasebeciler) arkadaşlar	Eş, Aile, Yakın arkadaşlar, kadınlarla ilgili meslek kuruluşları
Girişimin çeşidi	Üretim, inşaat, yapım	Eğitim faaliyetleri, danışmanlık, halkla ilişkiler, hizmet sektöründe işler

Kaynak: Gürol, 2000, 231

Tablo 1.3'te kadın ve erkek girişimcilerin özellikleri ne kadar benzerlik gösterse de motivasyon, mesleki tecrübeler ve iş becerileri arasında farklılıklar bulunmaktadır. Bu farklılıklar genellikle işin ilk aşamasında kendini göstermektedir. (Gültekin, 2015, 309)

Kadın girişimciler, erkek girişimcilere oranla daha fazla zorluklarla ve engellerle karşılaşmaktadırlar. Kadın girişimciler için imkanlar daha kısıtlıdır, sorumluluk alanları daha geniş ve zorludur. Kadın girişimciler iş kurarken erkek girişimcilere göre daha çetrefilli bir zaman aralığından geçerler. Bu sebeplerden dolayı kadın girişimcilerin daha fazla sosyal ve ekonomik desteğe ihtiyaçları vardır.

1990'lı yıllarda Türkiye'de yapılan çalışmalar doğrultusunda bir özetleme yapmak gerekirse; iş kadınlarının yarısından fazlasının ticaret alanında girişimci olduğu, yaş aralığının genellikle 30-39 olarak yer aldığı, yarısına yakınının lise eğitim düzeyinde olduğu ve genellikle şehirli oldukları belirlenmiştir. Türkiye'de girişimci kadınların karakteristik özellikleri arasında; sabırlı, cesaretli, kendine güvenen ve erkeklerle kıyaslandığında kârdan çok sosyallığe önem veren, risk almada erkeklere göre daha temkinli ve daha az güvenli olmaları sayılmaktadır. (Yetim, 2008, 82)

Ülkemizde kadın girişimcilerin özellikleri; sabırlı, duyarlı olma, kendine güvenme, esnek, risk konusunda temkinli olma, sosyal itibara önem verme şeklinde sıralanabilir. Kadın girişimciler doğası gereği duygusal oldukları için, bu durum, -

zayıflık göstergesi olarak algılansa da- kadınların girişimcilik faaliyetlerinde bazen olumlu sonuçlar doğurabilmektedir. Bu hassas durum özellikle kadının çevresindekilerle olan iletişimde kendini göstermektedir.

1.2.5. Kadınları Girişimciliğe Yönlendiren Etkenler

Türkiye’de 1980’li yıllardan itibaren kadın girişimciliği alanında yapılan gelişmeler kadınları girişim faaliyetlerine yönlendirmiş ve bununla birlikte kadınların sosyo-ekonomik hayattaki rollerine ivme kazandırmıştır. Türkiye’de kadınları girişimci olmaya iten nedenlerin bazıları; bağımsızlık, başarı tutkusu, eşitlikçi değerlere sahip olma isteği, ekonomik nedenler, psikolojik motivasyon, kariyer eksikliği, aileden ve çevreden yana yapılan baskı ve kısıtlamalar gibi temel etkenler olarak sıralanabilir.

Kırsal yöre kadınları, yaş, ırk, köken, medeni durum ve inanç farklılıkları nedeniyle homojen bir yapıda değildir. Cinsiyete dayalı kalıplaşmış dar, ayrımcı düşünce halleri kadının; arazi üzerindeki hakimiyetine, üretim kaynaklarına, iş fırsatlarına, gelir getirici kaynaklara, sağlık ve eğitim hizmetlerine kamu yaşamına katılımını reddetmektedir. (United Nations, 2008, 2) Bu durum kadınları girişimcilikten uzaklaştırmaktan ziyade onları girişimciliğe daha çok çekmektedir. Kadınlar üzerine yapılan çalışmalara göre kadınları girişimciliğe yönelten etkenler itici (olumsuz) ve çekici (olumlu) etkenler olarak sınıflandırılmıştır. **İtici (olumsuz) etkenler;** ailedeki problemler, işsizlik, mevcut olan işe karşı memnuniyetsizlik ve işten sıkılma, ev işleri, çocuk bakımı gibi faktörlerdir. **Çekici (olumlu) etkenler ise;** başarma isteği, sosyal konum, zengin olma düşüncesi gibi faktörlerdir. Kadınlar hem aile içinde sahip oldukları hem de yapmak istedikleri işten kaynaklanan yükümlülüklerini birlikte üstlenip bunları yerine getirme isteğinde de olabilirler. (Palaz/Turgut, 2009, 105)

Genellikle kadınların girişimci olmalarının altında şu beş faktör yatmaktadır;

- Zenginlik elde etme isteği,
- İşle ilgili sahip oldukları düşüncelerini hayata geçirmek,
- Önceden benimsenen kültüre itiraz,

- Kendi iş yerine sahip olma isteği,
- Başkasının bünyesinde çalışmak istememek. (Emek ve Tatlı, 2015, 64)

Erkek egemen toplumların etkisini kaybetmesiyle beraber kadınlar geleneksel rollerinden sıyrılmakta, kadınların hayattaki konumunda farklılaşmalar yaşanmaktadır. Bu gelişmeyle birlikte kadın girişimciliği artarak farklı boyutlar kazanmaktadır.

Kadınların kendi işini kurmalarındaki temel amaç olarak kadının düşük ya da yüksek gelir farklılıkları gösterilmektedir. Yüksek düzeyde gelire sahip olan kadınlar, “kendini gerçekleştirme” ya da “kayda değer bir şeyler üretmek” adına girişimciliğe yönelmektedirler. Yeteri düzeyde maddi olanaklara sahip olamayan kadınların iş kurmadaki amaçları ise “ek gelir kaynağı” yaratmaktır. (Narin/Marşap/Gürol, 2006, 69)

Hatten ise kadınları girişimciliğe iten faktörleri şu şekilde göstermektedir; kadınlarda sosyo-kültürel yapının gelişmesiyle birlikte öğrenim düzeyi artmakta ve kadının iş gücüne katılımı daha çok yükselmekte, firmaların orta düzey yönetim kadrolarında yer alan kadınların çalıştıkları iş yerinde personel azaltma politikalarından etkilenmemek için kendi işlerini kurarak kendi patronları olmayı tercih etmeleri, cinsiyetlerinden ötürü daha üst pozisyonlara gelmelerini engelleyen “cam tavan” etkisinden dolayı yükselme imkanları kalmayan kadınların, her olanak sıkıntısına rağmen potansiyellerini ortaya koyma, kendilerini gerçekleştirmek ve başarılarını ortaya çıkarmak, gün geçtikçe artan kadın girişimcilerin çoğalması kadınların şirket hiyerarşisinde daha üst kademelere çıkmalarının önüne engel olmasından dolayı kendi işletmelerini kurmak ve geliştirmek. (Gürol/Marşap, 2007, 99-100)

Kadınları girişimciliğe yönlendiren bir diğer neden ise hükümetlerin yerel kalkındırmada kadınların gücünü değerlendirme politikasıdır. Bu politikanın amacı kadınları girişimciliğe teşvik etmek, geliştirmek ve onları kalkındırmanın bir parçası haline getirmektir. Özellikle yerel bölgelerde âtil vaziyetteki kadın gücünü aktifleştirerek kadınları ekonomik faaliyetlere yönlendirip kazanç elde etmeleri sağlanmıştır. Bu durum ülkeden ülkeye, kültürden kültüre farklılık göstermektedir.

Ülkelerin kendi içinde, bölgeler arasındaki dengesizlikler kadın girişimciliğine ve gelişimine büyük bir engeldir.

Hisrich ve Brush tarafından kadın girişimciliği adına yapılan araştırmada, kadınları girişimciliğe yönlendiren etkenler önem sırasına göre şöyle sıralanmaktadır: Bağımsızlık, iş tatmini, kendini gerçekleştirme, fırsatlar, para, statü/prestij, güç, ekonomik zorunluluk, kariyer güvenliği. (Gürol ve Marşap, 2007, 100-101)

Kadın girişimciliği üzerine, Can ve Karataş'ın Muğla ili üzerine yapmış oldukları bir röportaj ve anket çalışmasında kadın girişimcilere girişim kararı almalarını etkileyen faktörlerin neler olduğu sorulduğunda alınan cevaplar arasında; %42,6 oranında cevap veren kadınlar ekonomik özgürlüğünü elde etme isteği faktörü yer almıştır. Aileye destek sağlamak amacı %36 ile ikinci sırada, birilerinin egemenliği altında çalışmayı istememek %14,8 ile üçüncü sırada, %6,6 ile girişimci olma isteği de son sırada yer almaktadır. Bu oranlara bakıldığında şöyle bir sonuç çıkarılabilir; kadınların ekonomik özgürlüklerine olan düşkünlüğü onların sosyo-ekonomik alanda bilinçlendiğinin bir göstergesidir. (Can, Karataş, 2007, 258)

1.2.6. Kadın Girişimciliğinin Tarihsel Süreci

1.2.6.1. Dünyada Kadın Girişimciliği

Kadınlar, tarihi değişim boyunca, her dönemin şartlarına ve özelliklerine göre biçim almış, o konumda ekonomik faaliyetlere katılmışlardır. Kadınlar ilkel çağ topluluklarından günümüze kadar farklı bölüm ve statülerdeki faaliyetlerde yer edinmiş ve değişen yaşam koşullarıyla birlikte bu faaliyet alanları da farklılık göstermiştir. Dünyanın her bölgesinde nüfusun önemli bir kısmını oluşturan kadınlar, iş gücü piyasasının vazgeçilmez aktörleri arasında olmalarına rağmen genellikle erkeklerin gerisinde, ikincil bir işgücü konumundaki ekonomik faaliyetlerde varlıklarını göstermişlerdir. Bütün toplumlarda boy gösteren erkek egemen algı şekli, kadınlar için girişimcilik anlamında farklı bir önyargı oluşturmuştur. Bu durumu sağlamlaştıran etken, kadının ev içinde bulunup buradaki işleri yürütmesi, erkeğin ise dışarda çalışıp güçlü görünmesidir.

Sanayi Devrimi ile birlikte emeğini faaliyetlere yansıtmaya başlayan kadın girişimci, tarih boyunca üretimde rol almalarına rağmen ilk kez işçi konumunda, ücretli statüde işgücü piyasasında yer almıştır. Bu süreçle birlikte emeği aktifleştirilen kadın, çalışma alanlarını genişletecek cinsiyetine uygun yeni, farklı iş alanları bulmuştur. Sanayi Devrimi kadın iş gücünün değer görmesi yönünde bu duruma ivme katmıştır.

Teknolojik gelişmelerin birçoğuna sahip olan İngiltere’de uygulamaya başlayan dokuma üretimi, kadınların toplam işgücünün büyük bölümünü bünyesinde istihdam etmiştir. İngiltere’de görülen bu önemli gelişme birçok batılı ülkeye de yayılmıştır. Kadın istihdamının artmasıyla birlikte farklı sektörlerden olan tarım, sanayi ve hizmet alanında da kadın işgücü varlığını göstermiştir. (Çolak ve Kılıç, 2001, 31) İkinci Dünya Savaşı sonrası erkeklerin askere gitmesi, kadınları işgücü piyasasına girmesine neden olmuştur. Bu durum 1950 ve sonrası kadın girişimcilerine örnek teşkil etmiştir.

Küreselleşme sisteminin bütün Dünyayı etkisine almasıyla birlikte ortaya çıkan gelişmelere ayak uyduran ve bu gelişimi tamamlayan ülkeler ile bu durumun üstesinden gelemeyen gelişmemiş ya da gelişmekte olan ülkeler arasında büyük farklılıklar ortaya çıkmıştır. 1970’lerde gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler, üretimde sermayenin değer kazanmasındaki engeller, verimsizlik, karın azalması, işsizlik ve enflasyon gibi negatif durumlardan çıkmak için liberalizm yaklaşımını kullanmışlardır. (Ecevit, 1998, 31) Küreselleşmenin kadınlar açısından olumsuz etkilerini Hablemitoğlu şöyle sıralamıştır;

- Dünya nüfusunun büyük bir kısmını yoksulluk sınırının altında yaşayan kadın ve çocuklar oluşturmaktadır. Yoksulluk sınırının altında yaşayan 1,3 milyar bireyin %70’i kadınlardan meydana gelmektedir.

- Dünya zenginliğinin beş kat arttığı süreçte zenginlerin %20’si ile yoksulların %20’si arasındaki fark ikiye katlanmıştır.

- Dünyadaki toplam üretimin 2/3’ünü üretmelerine rağmen, toplam kazancın %5 ‘ini almaktadırlar.

- Ülkeler kadın işgücünü vasıfsız, güvensiz ve ucuz bir işgücü olarak görmektedirler. Mesela Polonya'daki kadınların Almanya'da yaşlı insanlara bakması, Moldovalı kadınların Türkiye'de çocuk bakıcılığı ve ev işinde çalışması bu duruma örnektir. Küreselleşme, özellikle kadınlar üzerinde ucuz emek sömürüsüne yol açmıştır.

- Yeni liberal sistemin uygulandığı AB ülkelerinde kadınlar için herhangi bir değişim olmamıştır. Sosyal harcamalar kadınları olumsuz etkileyerek, kadınların düşük ücret almalarına neden olmuştur. Mesela aynı iş yapan erkeklere göre kadınlar İspanya'da %27, İtalya'da %20 ve Hollanda'da %24 daha az ücret almaktadırlar. (Hablemitoğlu, 2005, 32-34)

Yukarıda sıralanan bu maddelere göre küreselleşme en çok kadınları ve onların emeklerini etkilemiştir.

1950'li yıllarda gelişme sürecine giren ülke ekonomilerinde, kadınların işgücü artarak farklı alanlara yönelmiştir. Tarım ve sanayi sektöründe emeğini kullanan kadınlar hizmet sektörüne de hâkim olmuşlardır. Kentleşmeyle birlikte gelişen eğitim imkanları, alışveriş merkezleri, ev aletlerinin yanında cinsiyet ayrımcılığını engelleyen hukuki düzenlemeler, tıp alanındaki gelişmeler ve aile planlamasındaki iyileştirmeler kadını eve bağlı kalmaktan kurtarmış ve işgücüne katılımını arttırmıştır. (Çıtak, 2008, 32) Gelişmiş ülke ekonomilerinde 1950'li yıllardan itibaren yaşanan sektörel değişim kadınların iş gücüne katılımını arttırmıştır. Bu yıllarda ekonomilerde hâkim olan tarım ve sanayi sektörü yerini hizmet sektörüne bırakmış ve bu olumlu gelişme kadın iş gücünün gelişimini pozitif etkilemiştir. Bu dönemin olumlu gelişiminin sebepleri şöyledir;

- Eğitim imkanlarının gelişimi,
- Evlenme oranlarındaki azalma,
- Toplumun kadınların çalışma eğilimlerine olumlu bakış açısı,
- Dünyada genel olarak çalışan kadınlara dair koruyucu, destekleyici kanunların ve uygulamaların artışı,

- Çocuk bakım hizmetlerindeki gelişmeler,

- Devlet müdahalesi olmayan çalışma şekillerinin ortaya çıkışı (Şimşek, 2008, 15)

1970’li ve 1980’li yıllarda ihracata yönelik sanayileşmeyi benimseyen ülkelerin çoğunda, düşük ücretli kadın işgücü sayısı artmış ve bazı araştırmacılar bu yıllardaki gelişmeyi işgücünün kadınlaşması olarak yorumlamışlardır. Dünya genelinde işgücü piyasasında kadın sayısında büyük bir artış olmasına rağmen, halen erkek iş gücü ile kadın işgücü arasında büyük farklılıklar vardır. Sanayi Devrimiyle başlayan ücretli kadın işgücü oranlarının, üretimin ve sektörlerin işleyiş biçimlerine paralel dalgalanmalar gösterdiği ve hiçbir zaman erkek işgücü oranlarıyla eşitlenmediği görülmektedir. (Keskin, 2013, 122)

1970’lerden bu yana küresel ekonomi; yeni teknolojilerin, yeni işgücü kontrol sistemlerinin gelişmiş biçimlerinin tüm dünyada işgücü katılımını artırdığı bir dönemdir. Bu süreçte kadınlar birçok sektörde hesaba katılıyor olacaklardır. 21. yüzyıla kadar ezilen ve sömürülen kadın işgücü giderek bu kötü konumdan kurtulma sürecine girmiştir. Ekonomik ve teknolojik gelişmeler, sektörel farklılık, hukuki ve sosyo-kültürel değişimler kadının çalışma hayatındaki yerini gittikçe büyütmektedir. (Yorgun, 2010, 171-187)

Günümüz çağında ise kadınların pek çok sektörde çalışma imkânı bulduğu, farklı sektörlerde girişimcilik faaliyetlerine ön ayaklık yaptıkları gözlenmektedir. Kadınlar son yıllarda ekonominin vazgeçilmez aktörleri olarak kendilerini kanıtlamışlardır. Erkek ve kadınların işgücü katılımı arasındaki farklılıklar halen aşılmayan bir durum olarak varlığını korumaktadır. Bu durumu etkileyen faktör ülkelerin gelişmekte olan ülkeler statüsünde olmaları ve kendi içindeki bölgeler arasındaki gelişme farklılıklarıdır.

Tablo 1. 4: OECD Ülkelerinde kadın iş gücüne Katılma Oranı (%15+ yaş kadın nüfus)

Yıl	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Avusturya	48,5	49	50	50,6	50,4	51,2	52,1	52,8	53,4	54,1	53,9	54,1	54,6	55	54,7	54,7	54,7
Avustralya	54,7	55,2	55,4	56	55,7	57	57,6	58,2	58,6	58,8	58,7	59	58,8	58,7	58,7	58,6	58,5
Belçika	43,6	41,8	43,1	43,6	44,6	45,8	45,9	46,7	47	47	47,8	47,1	47,1	47,8	48,2	48,2	48,2
Kanada	58,7	59	60,1	61,2	61,2	60,9	61,2	61,9	62,1	61,9	61,8	61,7	61,6	61,6	61,1	61	60,8
İsviçre	57,7	59	59,4	59,6	59,2	59,5	59,9	60,1	61,4	61,6	60,8	61	61,3	61,9	62,7	62,7	62,6
Sili	35,4	34,6	34,5	35,8	37,3	38,2	39	40	42,2	42,6	46,8	48,7	48,9	49,7	50,6	50,7	50,7
Çekya	51,8	51,5	51,2	51	50,7	50,8	50,7	49,9	49,4	49,5	49,3	49,5	50,1	51	51	51,1	51,2
Almanya	49,4	49,6	49,7	49,6	50,2	50,6	51,4	51,9	52	52,5	52,8	53,6	53,7	54,3	54,5	54,5	54,5
Danimarka	60	59,8	59,9	59,7	60,7	60,5	61,1	60,8	61	60,6	59,8	59,6	59,1	58,6	58,1	58	58,1
Estonya	51,9	52,1	51	52,2	52,7	53,4	55	54,3	55,1	55,4	56	56,9	55,8	56	55,4	55,5	55,4
İspanya	40,9	39,9	41,5	43,1	44,7	45,9	47,3	48,2	49,6	50,7	51,4	52	52,5	52,4	52,5	52,3	52,2
Finlandiya	56,6	56,8	57,1	56,5	56,3	56,8	57,3	57,6	57,5	57,2	56,2	55,9	56,1	55,5	55,4	55	54,8
Fransa	48,4	48,1	48,4	49,7	49,6	50	50,1	50,4	50,5	50,9	50,9	50,8	51	50,9	50,9	50,7	50,5
İngiltere	54	53,9	54,4	54,4	54,7	54,9	55,5	55,2	55,6	55,7	55,8	55,8	56	56,6	56,9	56,9	57
Yunanistan	40,3	39,4	40,1	40,8	42	42,1	42,5	42,5	42,6	43,6	44,2	43,9	44,2	44	44	43,9	44
Macaristan	41,4	41,1	41,3	42,3	42,3	42,9	43,1	42,8	42,5	42,7	43,7	43,8	44,7	45	46,3	46,4	46,5
İrlanda	47,7	48	49,2	49,7	50,1	52,4	53,3	54,4	54,2	53,8	53,3	53	52,8	53,1	52,7	52,4	52,1
İsrail	53,5	53,9	53,5	54,5	54,9	55,4	55,7	56,1	56,1	57,1	57,1	56,8	58	58,1	59	58,9	58,7
İzlanda	71,5	71,7	70,8	71,3	69,4	70,8	71,4	71,5	70,8	69,9	70,4	69,8	70,5	70,5	70,9	70,7	70,5
İtalya	35,5	36,1	36,6	37,1	38,1	37,8	38	37,8	38,4	37,9	37,8	37,9	39,1	39	39,4	39,3	39,3
Japonya	49,3	49,2	48,6	48,5	48,3	48,4	48,4	48,5	48,5	48,7	49,4	48,2	48,2	48,9	49,3	49,1	49
Güney Kore	48,9	49,3	49,6	48,6	49,4	49,5	49,8	50	49,8	49	49,3	49,5	49,8	50,1	50	50	50,1
Lüksemburg	41,4	41,1	42,4	42,5	44,3	45,4	46,7	46,8	47	48,8	48,8	49,4	51	51,1	52	52,2	52,1
Letonya	48,9	50,2	51,8	51,1	50,7	50,9	52,3	53,8	55,1	54,8	53,8	53,2	54,3	54,3	54,2	54,4	54,5
Meksika	38,9	38,2	38,9	38,5	40,7	41	42,1	42,8	43,4	42,7	43,8	43,3	45,1	44,9	45,3	45,4	45,5
Hollanda	53,3	54,3	55	55,7	56,2	56,7	57,3	58,5	59,2	59,7	58,1	58,1	58,7	58,5	57,7	57,5	57,4
Norveç	60,2	60,4	60,9	60,5	60,4	60,3	60,4	61,6	62,8	62,2	61,4	61,5	61,6	61,4	61,2	61,2	61,1
YeniZelanda	56,8	57,7	58,5	58,7	59,2	60,3	60,8	61,2	61,6	61,7	61,5	62	62,1	62,5	62,6	62,4	62,3
Polonya	49,1	49	48,1	47,8	47,6	47,5	46,6	46,3	46,7	47,4	48,3	48,4	48,8	48,8	49,2	49,1	49,1
Portekiz	52,8	53,5	54,1	54,6	54,5	55,4	55,7	56,1	55,8	55,6	55,8	54,6	54,6	54,1	53,7	53,6	53,5
İsveç	58,1	58,8	58,7	58,6	58,6	59,3	59,6	59,9	59,9	59,4	59	59,8	60,3	60,7	60,9	60,9	60,8
Slovenya	51,2	50,9	51,1	50,2	52,6	52,8	53,3	53,5	53,6	53,5	53,2	52,3	52,3	51,8	52,4	52,2	52
Slovakya	52,6	53	52,5	52,8	52,5	51,2	50,6	50,4	51	50,3	50,8	50,4	50,9	51,3	51,4	51,4	51,4
Türkiye	26,6	27,1	27,9	26,6	23,3	23,3	23,6	23,6	24,5	26	27,6	28,8	29,5	30,8	30,3	31,5	32,5
ABD	59,1	58,8	58,6	58,5	58,2	58,3	58,4	58,3	58,6	58,2	57,6	57	56,7	56,3	56,1	56	55,9

Kaynakça: TÜİK, İstatistik göstergelerden faydalanılarak hazırlanmıştır.
tuik.gov.tr 28.03.2018

Tablo 1.4’te kadınların iş gücü katılım oranlarına bakıldığında en fazla orana sahip OECD ülkeleri İzlanda, İsviçre, Yeni Zelanda, Kanada, Norveç’tir. Türkiye’nin sıralamasına baktığımızda ise en sonlarda 33. sırada yer alarak gelişmiş ülkelerin gerisinde kaldığımızı görmekteyiz. Küreselleşme ile birlikte OECD ülkelerinde kadınların iş gücüne katılımları gelişmişlik seviyelerine bağlı olarak artan bir trend göstermektedir. 20. Yüzyılda kadın iş gücü katılımları önemli rol oynamaya başlamıştır.

1.2.6.2.Türkiye’de Kadın Girişimciliği

Kadınlar tarihsel süreç boyunca, her yeni dönemin şartlarına ve niteliklerine ayak uydurmuş, değişik iş alanlarında ve farklı statülerde ekonomik faaliyetlerde bulunmuşlardır. Kadınların ucuz işgücü olarak, güvensiz ve vasıfsız görülmesi, toplumsal alanda kadın girişimciliğinin gelişimini hep olumsuz etkilemiştir.

Tarihi süreç içinde yaşanan savaşlar ve koşullarının getirmiş olduğu ekonomik darboğazlar, kadının üretime geçmesine etki eden en önemli faktördür. Osmanlı İmparatorluğu’nda şehirli kadınların çalışma yaşamında bulunmaları istisnai bir durumken, kırsal kesimde kadınlar çalışma hayatının tam içinde bulunmuşlardır. (Ediz, Z. Naklen Davaslıgil, 2011, 90) Kadının çalışma alanlarının başında tarım kesimi gelmektedir. Kadınların tarımla ilgili faaliyetleri özellikle küçük çaplı üreticiliğin yaygın olduğu İmparatorluğun son dönemlerinde, en çok ücretsiz aile işçiliği şeklinde gerçekleşmiştir. Tarım faaliyetleri dışında dokumacılık ve halıcılık genellikle evlerde bulunan tezgâhlarda ya da ev dışında ve fabrika özelliği taşımayan küçük atölyelerde gerçekleştiren kadınların sayısı, 1910-1913 yılları içinde yaklaşık 60.082’dir. Birçoğu İstanbul, İç Anadolu, Ege bölgelerinde bulunan tezgâhların sayısı ise 19.445’dir. O dönemlerde halıcılık gibi geleneksel işlerde çalışan kadınlar arasında ücretli çalışma yaygındır. Osmanlı ekonomisinde kadınların üretmiş olduğu ürünler üzerinde herhangi bir mülkiyet hakkı olmaksızın, parça başına ücret karşılığı evlerinde halı dokuyan ve çoğunluğunun kadınlardan oluşan önemli bir kesim bulunmaktaydı. (Makal, 2001, 119)

Kırsal yöre kadını tarımla uğraşma, halı dokuma gibi alanlarda faaliyet gösterirken, Meşrutiyet Dönemi ve art arda gelen savaşlardan dolayı kadınların çoğu fabrikalarda işçi olarak çalışmaya başlamışlardır. Birinci Dünya Savaşı tüm dünyanın karşı karşıya kaldığı ilk topyekûn savaş olarak tarihe geçmiş ve Batı ülkelerinde olduğu gibi Türkiye’de de çok sayıda kadının ekonomik faaliyetlerde bulunmasına neden olmuştur. Mesela, 1916 yılında “Kadınları Çalıştırma Cemiyet-i İslamiyesi” derneği açılmıştır. Ordu için üniformalar, kıyafetler ve kum torbaları dikilen dernekte, kısa bir sürede yaklaşık 14 bin kadın çalışmaya başlamıştır. İstanbul ve çevresinde yaşayan birçok kadın çeşitli erzak malzemelerini, daha yüksek fiyattan satın kar elde etmek için, şehir merkezine getirerek ticaret hayatına atılmışlardır. Savaş döneminin kazandırdığı en önemli değerli gelişme, ekonomik hayata kazandırılan kadınlardır. (Ediz, Z. Naklen Davaslıgil, 2011, 91)

Türk Medeni Kanunu’nun 1926’da kabul edilmesiyle birlikte, Türk kadının Batılı ülkeler karşısında değeri artmış ve uygarlık düzeyine ulaşmada kadının hak ettiği konuma ulaşmasına ivme kazandırmıştır. 1927’de ilk nüfus sayımının yapılması ve kadınların da bir kitle halinde sayılması, 1935’de seçme ve seçilme hakkının kadınlara tanınması kadınlar açısından önemli gelişmelerdir. (Arat, 1993, 141) Cumhuriyet döneminde yapılan birçok iyileştirmeye rağmen 1923-1950 dönemine tarım sektörünün hâkim olmasının yanında toplumun ve ekonomik sektörün geleneksel yapıda olmasından ötürü kadınların ücretli olarak çalışması sağlanamamıştır. (Büyüknalbant, 2009, 44)

Ülkemizde kadınlar çalışma hayatına 1950’li yıllarda, aktif bir şekilde katılmaya başlamış ve bu durum giderek artış göstermiştir. 1960’lı yıllarda kadınlar daha çok hizmet sektöründe istihdam edilirken, sanayide kadın işgücü tercih edilmemekteydi. Yine bu dönemde hizmet sektörü hızla gelişmiş ve kadınlara iş olanakları doğmuştur. (Ecevit, 1998, 117)

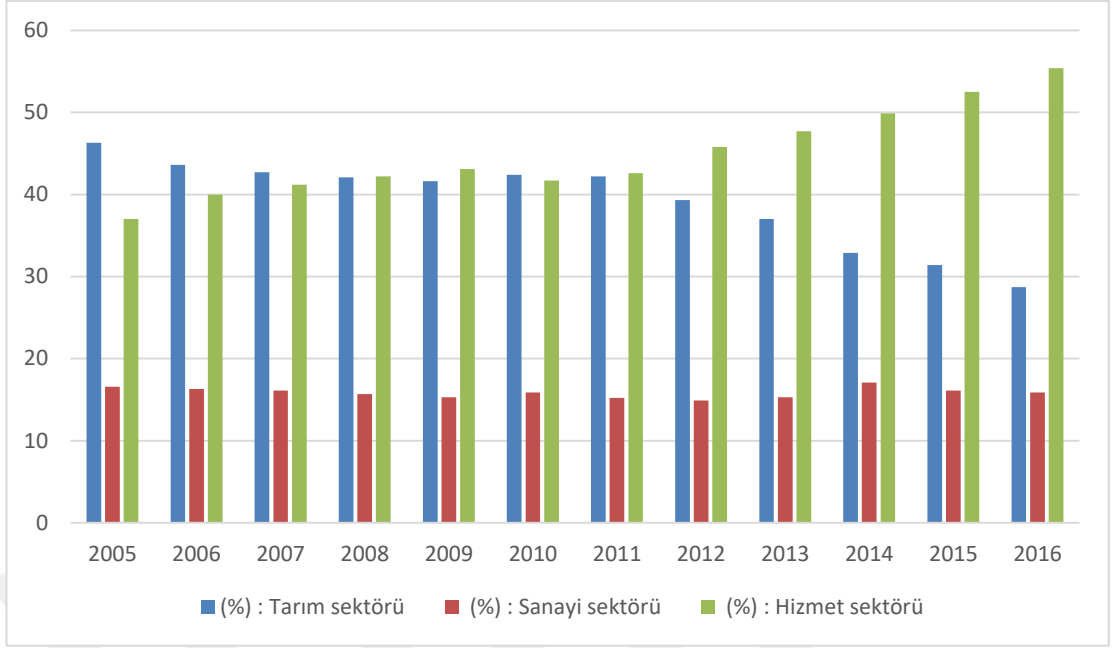
1970’li yıllardan sonra kadınlar, geleneksel sistemden sayılan, erkeğe özgü olan mesleklerden; sigortacılık, bankacılık, turizmcilik, tezgahçılık, garsonluk, işportacılık, reklamcılık gibi farklı iş kollarında çalışmaya başlamışlardır. (Arat, 1996, 51) 1950-1980 dönemlerinde kadınlar ev işlerinde ücretsiz aile işçiliği yaparak, sanayi ve hizmet sektöründe ise ücretli iş gücü olarak çalışma hayatında yer

almışlardır. Ayrıca sayıları çok fazla olmamakla birlikte kendi hesabına ve işveren girişimci kadın statüsünde ekonomik faaliyetlerde bulunmuşlardır. (Büyüknalbant, 2009, 47) 1970’li yıllarda kentlerdeki yaşam koşullarının zorluğu ve büyük çaptaki işsizlik oranlarından dolayı, çalışmak isteyen kadınların sayıları önemli derecede artmıştır. Buna karşın sanayi ve hizmet sektörlerinde yeteri derecede kadın istihdamı yapılmamıştır. (Arat, 1996, 51)

1980-1990 yılları arasında kadınların çalışma hayatından uzaklaştığı görülmüştür. Verilere bakıldığında 1980’lerde çalışma yaşamındaki kadın sayısı, 1990’larda %3 oranında düşmüştür. Bunun en büyük nedeni; tarımda ücretsiz aile işçiliği yapan kadınların göç nedeniyle, kentteki yaşamlarında çalışmayıp evde zaman geçirmelerinden kaynaklanmaktadır. 1990 yılından 2000’li yıllara kadar hemen hemen 10 yıllık bir süre zarfında kadınların iş gücüne katılım oranları düşmüştür. Bu düşüşün nedeni, sürekli üst üste yaşanan ekonomik krizlerdir. Krizlerin faturası kadınlara kesilmiştir. Görüldüğü üzere kadınları işe almada olduğu gibi işten çıkarmalarda da cinsiyet ayrımcılığı yapılmıştır. (Kadın istihdam zirvesi, Çubukçu, 2006, 44)

Türkiye geliştirmekte olan ülke statüsünde olan ve tarım sektöründe kadın istihdam oranlarının fazla olduğu bir ülkedir. Yalnız ülkemizde kadınların iş gücüne katılımları arttıkça istihdamın sektörel dağılımı da tarım sektöründen hizmet sektörüne doğru yönelmektedir. Grafik 1’de kadın iş gücünün yıllar itibarıyla sektörel dağılımına baktığımızda tarım sektöründeki artış yerini hizmet sektörüne bırakmıştır. 2016 yılında %50’nin üstünde bir oran sergileyen kadın iş gücünde büyük bir gelişme yaşanmıştır.

Grafik 1. 1: Kadın İş gücünde Sektörel Alanlar

Kaynak: TÜİK, Temel İstatistikler, 2017

Son yıllarda Dünyada ve Türkiye’de özellikle 1970’lerden sonra kadın girişimciliği ile ilgili artan oranda büyük bir değişim ve buna bağlı önemli gelişmeler olmuştur. Kadınlar kendi beceri ve yeteneklerini bağımsız bir şekilde kullanmak için, 1970 ve 1980’lerde birçok engelle karşılaştıklarından, büyük çoğunluğu kendi birikimlerinden faydalanarak girişimcilik faaliyetlerine katılmışlardır. Kadınların iş yaşamında tecrübe kazanma, yüksek mevkilere gelebileceklerini kanıtlamaları 1980’li yıllara denk gelmekte, 1900’lü yıllardan itibaren de kadınları daha yüksek mevkilerde ve erkek egemenliğindeki birçok sektörde başarıyı amaçlayan pozisyonlarda görmek mümkün olmuştur. (Liman, 1993, 14)

Günümüzün hızla değişen ekonomik ve sosyo-kültürel koşulları, kadının iş hayatındaki yerini kuvvetlendirip önemli hale getirmiş ve ücretli çalışan konumdan kendi işini yapan girişimci statüsüne çıkarmıştır. Hemen hemen her alanda kadın girişim faaliyetlerini görmek mümkündür. Kadın girişimci kendine, ailesine, çevresine kısaca bütün topluma katkı sağlayan ve ülke ekonomisine de etki eden bir konumasahiptir.

İKİNCİ BÖLÜM

YEREL KALKINMA EKSENİNDE KADIN GİRİŞİMCİLİĞİNİN ÖNEMİ

2.1. Kadın Girişimciliğinin Yerel Kalkınma Üzerine Etkisi

Ülkemiz farklı ekonomik, sosyal ve kültürel yapıdan meydana gelmektedir. Gelişmekte statüsünde bulunan ülkemizde, kendi içerisinde bölgeler arası gelişmişlik farkları bulunduğu için kadın girişimciliği de bölgelere ve sektörlerimize göre farklılık arz etmektedir. Kadınların istihdamı ve ekonomide girişimci olarak yer edinmesi de ülke içindeki bu farklılıktan etkilenmektedir. Sanayileşme mücadelesi veren ülkeler; işsizlik, eğitim yetersizliği, orantısız nüfus artışı, plansız kentleşme, sağlık sorunları gibi birçok sorunla karşı karşıya kalmaktadır. Bu eksikliklerin tam olarak kendini gösterdiği yer yerel ve kırsal alanlardır. Yerel ve kırsal alanlarda, kadınların girişimcilik faaliyetlerine katılmaları diğer gelişmiş bölgelere oranla daha düşük düzeyde olmaktadır. Yer aldıkları sektörler genelde ücretsiz aile işçiliği, tarım ve ev sanatlarıdır.

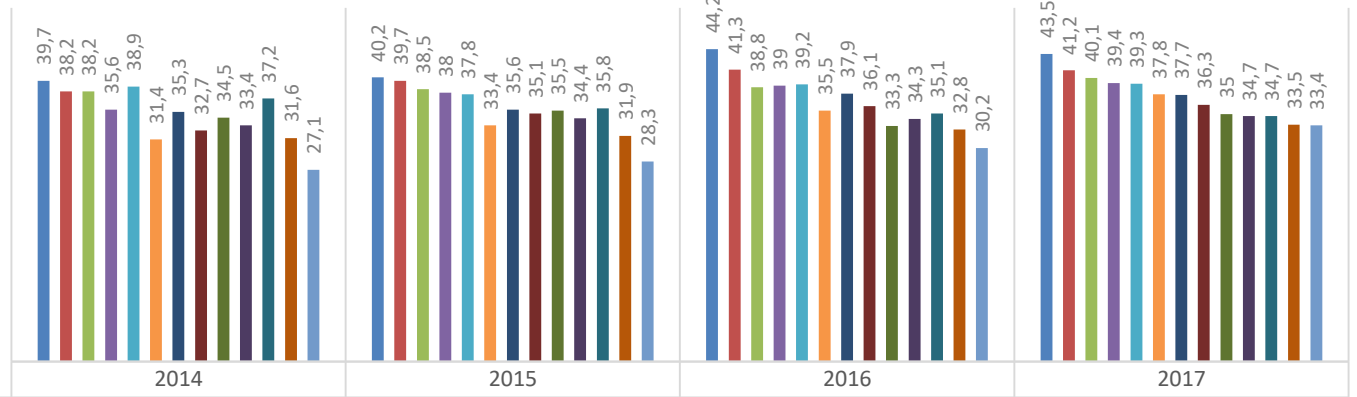
TÜİK 2017 Bölgesel İstatistiklerinden oluşturulan kadın işgücünün bölgelere göre dağılımı grafiğine baktığımızda kadın iş gücünün en yüksek olduğu TR82 bölgesi içinde yer alan Kastamonu, Çankırı, Sinop illeri ile TR90 bölgeleri içinde yer alan Trabzon, Ordu, Giresun, Rize, Artvin ve Gümüşhane illeridir. Bu bölgelerde kadın iş gücünün yüksek olmasının sebepleri arasında bu bölgelerin coğrafi konumlarından dolayı fazlaca insan emeğine duyulan ihtiyaç ve nüfus artış hızı yer almaktadır. Kadın iş gücünün en az olduğu bölgeler ise; TRC3 içinde yer alan Mardin, Batman, Şırnak, Siirt ile TRC1 bölgeleri içinde bulunan Gaziantep, Adıyaman, Kilis illeri yer almaktadır. Bu bölgelerdeki kadın iş gücünün az olmasının sebebi dışarda çalışan kadına duyulan olumsuz bakış açısıdır. TRA2 bölgesi içinde yer alan Iğdır iline baktığımızda ise kadın iş gücü oranlarının düşük olduğu bölgeler içinde yer alarak 2014'te %38,2, 2015 yılında %37,1, 2016 yılında %33,5 ve 2017 yılında ise %31,9 olarak belirlenmiştir.

Grafik 2. 1: Kadın iş gücünün bölgelere göre dağılımı

KADINLARIN İŞGÜCÜNE KATILMA ORANI % - EN YÜKSEK BÖLGELER

EKSEN BAŞLIĞI

Bölge	2014	2015	2016	2017
Kastamonu, Çankırı, Sinop-TR82	39,7	40,2	44,2	43,5
Trabzon, Ordu, Giresun, Rize, Artvin, Gümüşhane-TR90	38,2	39,7	41,3	41,2
Aydın, Denizli, Muğla-TR32	38,2	38,5	38,8	40,1
Tekirdağ, Edirne, Kırklareli-TR21	35,6	38	39	39,4
Antalya, Isparta, Burdur-TR61	38,9	37,8	39,2	39,3
İstanbul-TR10	31,4	33,4	35,5	37,8
İzmir-TR31	35,3	35,6	37,9	37,7
Samsun, Tokat, Çorum, Amasya-TR83	32,7	35,1	36,1	36,3
Kocaeli, Sakarya, Düzce, Bolu, Yalova-TR42	34,5	35,5	33,3	35
Manisa, Afyonkarahisar, Kütahya, Uşak-TR33	33,4	34,4	34,3	34,7
Zonguldak, Karabük, Bartın-TR81	37,2	35,8	35,1	34,7
Ankara-TR51	31,6	31,9	32,8	33,5
Malatya, Elazığ, Bingöl, Tunceli-TRB1	27,1	28,3	30,2	33,4

KADINLARIN İŞGÜCÜNE KATILMA ORANI % - EN DÜŞÜK BÖLGELER

Kaynak: TÜİK, Bölgesel İstatistikler, 2017

Yerel bölgelerde kadınların elde ettikleri gelirler üzerinde hakları yoktur ya da sınırlıdır. Erkek emeği ile kıyaslandığında bu durum kolayca ortaya çıkmaktadır ve cinsiyet ayrımcılığı denilen faktör meydana gelmektedir. (Çiftçi, 1982, s, 76-77) Yerel, kırsal bölgelerde çalışan kadınların iş gücü piyasasına girişi şehirde yaşayan kadınlara oranla daha erken dönemlerde gerçekleşmektedir. Kırsal bölgelerin istihdam kaynağı ve birincil ekonomik faaliyeti olan tarımsal üretim, kırsal yöre kadının ev işlerinin yanında gerçekleştirdiği asli görevi halini almıştır. Ücretsiz aile işçisi düzeyindeki kırsal yöre kadını sağlık, eğitim ve sosyal güvenlik gibi sosyal imkânlarla, finans kaynaklarına, üretim araçlarına sahip olmaksızın çalışıp emek harcayarak ekonomiye katkı sağlamaktadır. Bu durumdan dolayı kırsal yöre kadının görünmeyen emeği göz ardı edilmeyip dikkate alınması gerekmektedir. (Davaslıgil, 2011, 74-75) Kadınların ev modunda ve sürekli aynı işlerle eve kapatılması hem ailenin gelirini hem de genel ekonomik büyümeyi olumsuz etkilemektedir. Kırsal, yerel ekonomilerin kalkınması için söz konusu yerel rezervlerden iyi bir şekilde yararlanılmalı ve bunları faydalı hale getirmek için çaba harcanmalıdır. Bunun için yön verilen politikalarda sürdürülebilir sonuçlar elde etmek için geçici değil köklü değişimlere neden olacak teşviklerin yapılması gerekmektedir. Kadınların iş gücü piyasalarına hızlı bir şekilde entegre olmaları için kamu çalışma programları etkin bir şekilde kullanılmalıdır. Bu programlarda iş gücüne katılımı engelleyici, eksik mesleki beceri ve eğitim unsurları varsa bunların iyileştirilmesi gelecekte kadın istihdam imkanlarını arttıracaktır. Bundan dolayı yerel bölgelerdeki kadınların bilgi ve teknoloji, su, toprak, kredi gibi önemli kaynaklara erişiminin sağlanması gerekmektedir. (FAO, 2009, 2)

Yerel alanlarda üretim faaliyetlerine yoğun bir şekilde katılan kadınlar, yerel alanların kalkınmasında vazgeçilmez bir aktör konumundadırlar. Ancak bu durum karşılığı olmayan ücretsiz aile işçisi emeği olarak görünmekte ve tarım işçiliği bu emeğe dayanmaktadır. Kadınların yerel toplumların kalkınmasında ve yine toplumun refaha ulaşmasındaki rolü erkeklere oranla az değildir. Gelişmekte olan ülkelerde cinsiyet farklılaşmasının giderek azaldığı görülmekte ve kadın girişimciliğinin yerel kalkınmadaki önemi anlaşılmaktadır.

Kırsal kalkınma bazı küreselleşme süreçlerinden etkilenmektedir. Bunlar; kaynakların ve hizmetlerin özelleştirilmesi, iş gücü göçünde meydana gelen artış,

tarım sektörünün ticarileştirilmesi, tarımsal ürün piyasasının serbestleştirilmesidir. Bu küreselleşme süreci yerel ekonomik politikaları, sosyo-kültürel yapıyı etkilemektedir. Küreselleşme, iş gücü hareketliliğindeki artış, gıda güvensizliği, iklim değişimleri, kırsal alan geçim kaynaklarının çeşitlendirilmesi ve diğer küreselleşme eğilimleri ile ilgili değişimler kadınlara hem kazanç sağlamakta hem de yeni fırsatlar sunmaktadır. Bu küresel trendlere rağmen aynı bölge, ülke etnik benzer özellikler taşısa da yaş, din ve diğer faktörlere bağlı olarak önemli farklılıklar bulunmaktadır. Kırsal alan kadını için özellikle gıda güvensizliği ve iklim değişikliği gibi etkenler yeni fırsatların meydana gelmesinde etkili olmuştur. (United Nations, 2008, 2)

Kadınların, girişimciliğe teşvik edilmesi, örgütlenmesi, özendirilmesi ve eğitilmesi yerel kalkınma açısından son derece önemlidir. Pandit Jawahaslal Nehru'nun "Kadınlar daha ileriye gittiği zaman, aile ilerler, köy ilerler ve ulus ilerler." sözü kadınların ekonomik, sosyal, kültürel çapta, ülkelerin kalkınmasında önemli bir yere sahip olduklarını vurgulamaktadır. (Gültekin, 2015, 310)

2.1.1. Kadın Girişimciliğinin İşletmeler Üzerine Etkisi

Yerel kalkınmayı sağlamak, yerel alanların kendi içindeki aktörlerin verimli bir biçimde ekonomik ve sosyal hayata kazandırılması gerekmektedir. Bu aktörlerden biri de kadın işgücüdür. Kadın girişimciler, ülkelerin ekonomik ve sosyal anlamda kalkınmasının vazgeçilmez ana unsurlarıdır. Bu nedenle kadın girişimciliği özel anlamda yerel kalkınmaya, genel anlamda ülkenin gelişip kalkınmasına büyük katkı sağlamaktadır. Kadın girişimciler hem kendileri için hem de yanlarında çalıştırdıkları kişilere istihdam imkânı yaratmakta ve böylelikle âtıl durumdaki kadın işgücü, fiili bir hale gelmektedir.

Kadınların çalışıyor olması, işletmeler açısından önem arz etmektedir. Ev işleri ve çocuk bakımı ekonomik anlamda iş sayılmamasına karşın üretkenlik ve ekonomik anlamda önemlidir. Bunun sebebi bu işleri yapan kadınların hem müşteri olması hem de tüketici olmalarıdır. Bu durum da piyasada arz-talep dengesini etkilemektedir. Kadın istihdamının artması işletmeler üzerinde yarar sağlarken bunun yanında bazı sorumluluklar da getirecektir. Kadın işgücü ile istihdam sorunu ortadan kalkacak aynı zamanda kadın işgücünden daha çok yararlanan sektörlerde maliyetler

düŖeceđi için rekabet artacak, böylece kadınlara ekstradan istihdam alanı açılacaktır. Bazı mal ve hizmetler evin dıŖında piyasaya katılacaktır. Kadınların iş hayatına girmesiyle işletmeler; kadınlara özel eğitimler, kariyer plan ve projeleri, iş statüsünün yükseltilmesi, istihdamda imkân eşitliği, eşit ücret politikaları, esnek çalışma programları ve ebeveyn hakları gibi yükümlülükler üstlenmektedir. (Doğan Günday, 2011, 37-38)

Türkiye kırılğan bir ekonomiye sahip olduğundan ekonomiyi büyötmek, istihdamı arttırmak ve kalıcı üretim ve pazarlama anlayışı çerçevesinde, dünya ölçeğinde işletmeler yaratmak için kadın girişimciliği önemli bir role sahiptir. Türkiye’de iş gücü piyasasında zengin olmanın, âtil kullanılmayan potansiyelin aktif hale getirmenin ve istihdam alanları oluşturmaının yolu kadınları, girişimciliğe teşvik etmekle mümkündür. (Hürriyet, 2008, 15)

2.1.2. Kadın Girişimciliği ve Eğitim İlişkisi

Kadın girişimciliğinin faaliyet alanı ve genişliği, yaşanılan yerin özelliğine bağlı olarak; ölkelere, bölgelere, yerel ve kırsal alanlara, sosyal ve kültürel değerlere ve demografik özelliklere göre farklılık göstermektedir. Yerel bölgeler kayıt dıŖı ekonominin fazla olduğu, üretimin daha çok geleneksel tarım faaliyetlerinden oluştđu, eğitim seviyesinin düşük, ucuz ve ücretlendirilmeyen işgücünün çok ve tüketimin üretimden fazla olduğu alanlardır. Bu tarz yerel bölgelerde uygulanan aktif kadın girişimcilik faaliyetleri yukarıda deđinmiŖ olduğumuz olumsuz durumlardan fazlaca etkilenmektedir. Kadın girişimciliğinin gelişip ilerleyememesinin en büyük sıkıntısı eğitimsizliktir. Eğitim yetersizliği ve kalitesizliği kadın girişimciliğinin büyümesinde büyük bir engeldir. Özellikle yerel bölgelerde bu sorun daha çok kendini göstermektedir. Yerel alanlarda yine büyük bir sorun olan kadın-erkek eşitsizliğinin giderilmesi konusunda da kadının eğitilmesi önemli bir yere sahiptir. Kadın girişimciliği aktivitelerinin artması ve genişletilmesi yerel kalkınmaya büyük katkı sağlayacağından, bu konunun yerel kalkınma hedefleri arasında öncelikli sıraya alınması ve önemsenmesi gerekmektedir.

Yerel bölgelerde kayıt dıŖı işgücü şeklinde yapılan kadın girişimci faaliyetleri, kayıt altına alındıklarında yerel kalkınmaya büyük bir katkı sağlayacaktır. (Davaslıgil,2011, 71) Böylece kadının görünmeyen emeği de yerel

kalkınmada yer alarak önem kazanacaktır. Yerel bölgelerde kadınlar için eğitim imkanlarının iyileştirilmesi ve kalitesinin artırılması kadın girişimciliğine olan talebi de arttıracaktır.

TÜİK Hane halkı İşgücü araştırma sonuçlarına baktığımızda 2016 yılında Türkiye’de 15 ve daha yukarı yaşta istihdam edilenlerin oranı %46,3 olup bu oranlar erkeklerde %65,1, kadınlarda ise %28 oldu. Eğitim durumuna göre iş gücüne katılım oranlarına bakıldığında, kadınların eğitim seviyesi arttıkça işgücüne daha fazla katıldıkları görülmüştür. Okuryazar olmayan kadınların işgücüne katılma oranları %15,2, lise altı eğitim düzeyine sahip kadınların işgücüne katılım oranları %27,2, lise mezunu kadınların işgücüne katılım oranları %33,6, mesleki veya teknik lise mezunu kadınların işgücüne katılım oranları %41,4, yükseköğretim mezunu kadınların işgücüne katılım oranları ise %71,3 olmuştur. Yine TÜİK Yükseköğretim istatistik sonuçlarına bakıldığında; 2007 yılında erkek profesörlerin/okutmanların oranı %59,9 iken kadın profesör/okutman oranları %40,1 olduğu görülmüştür. Bu oran 2016 yılında erkeklerde %56,9’a düşerken kadınlarda %43,1’e yükselmiştir. Şüphesiz bu durum kadın istihdamı için olumlu bir gelişmedir. Bu verilere genel anlamda bakıldığında kadın istihdam oranı erkeklerin istihdam oranlarının yarısından az olduğu görülmektedir. (TÜİK, 2017 (06 Mart 2018))

Tablo 2. 1: Toplam nüfus içinde cinsiyete göre işgücüne katılım ve istihdam (%)

	Erkek	Kadın	Toplam
Okur-yazar nüfus oranı (25+yaş)	1.6	8.5	5.1
Yüksekokul veya Fakülteden mezun nüfus oranı (25+yaş)	18.8	14.2	16.5
İstihdam Oranı (15+yaş)	65.1	28.0	46.3
İşgücüne Katılım Oranı (15+yaş)	72.0	32.5	52.0
Genç İşsizlik Oranı (15-24 yaş)	17.4	23.7	19.6

Kaynak: TÜİK,2017 (06 Mart 2018)

Tablo 2.1'e baktığımızda okuma-yazma bilmeyen kadın nüfus oranı erkeklerden 5 kat daha fazladır. Eğitim düzeyi olarak da erkeklerin gerisinde kalan kadınlar, eğitim imkanlarından yeteri kadar yararlanamamaktadır. Bu durum kadınların girişimcilik konusundaki yeterliliklerini etkilemekte ve faaliyet alanını daraltmaktadır. Verilerden anlaşıldığına göre eğitim düzeyi yüksek kadınların işgücü katılım oranı daha yüksektir. Buna bağlı olarak kadınların eğitim seviyesi arttıkça işgücüne katılım da artmaktadır. Erkek egemen toplumun hâkim olduğu yerel bölgeler mali imkanlarını daha çok erkek çocukların eğitimi için kullanmakta ve kız çocuklarını ikinci planda tutmaktadırlar. Bu durum da kadınları küçük yaşlardan itibaren ev hayatına alıştırmakta, kadınların girişimcilik özelliğini kaybetmesine neden olmakla beraber onları işgücü katılımından mahrum bırakmaktadır. Yerel kalkınmaya kadın girişimciliğinin katkı sağlaması ancak kadının eğitilmesi ve bunun sürdürülebilirlik kazanması ile olacaktır. Eğitim, kadının toplumdaki statüsünü de belirlemektedir. Eğitim seviyesi yüksek düzeyde olan kadınlar özellikle yerel bölgelerde daha çok saygı görür ve o seviyede muameleye tabi olurlar.

Son yıllarda değişme gösteren teknolojik gelişmeler, artan uluslararası rekabet ve küreselleşme ihtiyaç duyulan nitelikli insan gücünün önemini arttırmıştır. Dünyadaki nüfusun yarısını oluşturan kadınların bu yaşanan yeniliklere ayak uydurabilmeleri ve yeniliklerden doğan imkânları eşit bir şekilde kullanabilmeleri için piyasaya uygun bir şekilde eğitilmeleri gerekmektedir. (Palaz, 2005, 325)

2017 TÜİK İstatistik verilerine baktığımızda Türkiye nüfusunun %49,8'ini kadın nüfus oluşturmuştur. Yine TÜİK eğitim verilerine göre; en az bir eğitim düzeyini bitirenlerin oranı kadınlarda %82,8 olmuştur. Türkiye'de 2016 yılında 25 ve yukarı yaşta olan ve en az bir eğitim düzeyini tamamlayanların toplam nüfus içindeki oranları %88,9 iken bu oran erkeklerde %95,1, kadınlarda da %82,8 olmuştur. 2016 TÜİK Aile Yapısı Araştırması sonuçlarına göre; eğitimlerine devam etmek istemelerine rağmen eğitimini yarıda bırakan 15 ve üzeri yaştaki kadın bireylerin en fazla %38,1 ile ailenin izin vermemesi, %32,3 ile ekonomik nedenler ve %9,5 ile nişanlanma, evlenme, hamile kalma ve anne olma sebebiyle eğitimlerini yarıda bıraktıkları gözlenmiştir. (10 Mayıs 2017, TÜİK, Aile Yapısı Araştırması)

Kadınların eğitim düzeylerinin düşük olması, onların istihdam edilseler bile karar verme süreçlerine katılımlarını zorlaştırmaktadır. Bunun sonucu olarak kadınların üst düzey görevlere terfi etmeleri engellenmekte, kadın vasıfsız işlerde ve ev içi yaşamla sınırlı tutulmaktadır. Temel düzeydeki eğitimden sonraki eğitim sürecine katılımın az olmasından dolayı kadınlar vasıfsız zor işlerde çalışmakta, erkeklere göre daha düşük ücretleri kabullenmek zorunda bırakılıp işverenlerce tercih edilmeyen gruplar haline almaktadırlar. Bu nedenlerden dolayı Türkiye’de kadınların üst düzey kadrolara yükselmesini ve iş gücüne katılımını etkileyen etkenler şöyledir;

1. Piyasaların istedikleri özelliklere sahip olunmaması,
2. Çalışmayla ilgili yasal işlerin ve konuların eksik olması,
3. Piyasa şartlarının elverişli olmaması,
4. Esnek, kısmi çalışma imkanlarının olmayışı,
5. Kadının eğitim düzeyindeki düşüklük ve eğitimini tamamlayamaması,
6. Küçük çocukların bakımı ve yaşlı hizmetinin olmayışı (Alıcı, 2008, 27-28)

Ülkelerin ekonomik kalkınmışlığının ve gelişmişliğinin önemli ölçütlerinden olan kadın istihdamını artırıcı tedbirlerin, hızlı bir şekilde uygulanmaya konulması gerekmektedir. Kadın nüfusunun okullaştırılıp eğitilmesi ülke için ekonomik geri dönüşümü yüksek bir verimliliklerdir. Eğitim iktisatçılara göre; kadın-erkek farketmeksizin bireyin verimliliği öğrenimi ile doğru orantılı bir şekilde artmaktadır. Kadın eğitimi daha çok artırarak yoksulluk azaltılabilir, ekonomik kalkınma ve verimlilik artırılabilir. (Âdem, 1991, 335) Eğitim kadın istihdamında pozitif dışsallık yaratan önemli bir faktördür.

2.1.3. Kadın Girişimciliği ve Göç İlişkisi

Kırsal alanlardan kent hayatına göç eden kadınların yaşam alanlarıyla birlikte yaşam biçimleri de değişmektedir. Yeni yaşam alanlarına sosyal, kültürel, teknolojik ve ekonomik anlamda alışmaya çalışan kadınlar uyum sürecinde bazı zorluklarla mücadele etmek zorunda bırakılmışlardır.

Kırsal bölgelerden kentlere göç eden kadınlar daha önceki yaşam alanlarında bağımsız bir şekilde hayat sürdürürken, kentte daha çok ev içi rollerle tanımlanan işlerle meşgul olmuşlardır. Göç sonucu yeni hayata ayak uydurmak zorunda bırakılan kadınlar daha çok yeterli bilgi ve niteliğe sahip olamadıkları için, itibarı düşük işlerde çalışmak durumunda kalmışlardır. Örneğin; temizlik, çocuk bakımı, hasta ve yaşlı bakımı vb. (Karataş, 2001) Bu tarz tutucu davranışlar kadın girişimciliğinin önünü kapatarak, kadınlarda yeni girişimcilik fikirlerin oluşmasına engel teşkil etmektedir.

Aşağıdaki tablo 2.2. de bölgelerin net göç hızına baktığımızda TÜİK 2017 verilerine göre net göç hızı (net göç sayısı/nüfus) en yüksek bölge Iğdır ilinin de aralarında bulunduğu TRA2(Ağrı, Kars, Ardahan, Iğdır) bölgesi 2017 yılı itibariyle %0-23,69 olarak belirlenmiştir. Net göç hızı en düşük olan bölge ise TR21 (Tekirdağ, Edirne, Kırklareli) bölgesi %14,76 olarak kayıtlara geçmiştir.

Tablo 2. 2: Bölgelerin Net Göç Hızı Bilgileri

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Tekirdağ, Edirne, Kırklareli-TR21	14,52	6,62	7,8	8,77	10,45	8,53	13,37	14,41	15,99	14,76
Kocaeli, Sakarya, Düzce, Bolu, Yalova-TR42	11,99	7,28	5,28	5,86	6,4	7,77	9,29	12,14	12,26	11,86
Bursa, Eskişehir, Bilecik-TR41	13,09	5,55	5,71	6,47	4,23	5,45	6,22	7,38	8,27	8,46
Aydın, Denizli, Muğla-TR32	7,64	0,4	1,73	2,31	3,62	3,5	12,25	4,99	6,08	6,13
Ankara-TR51	6,74	8	10,41	11,2	4,52	6,53	7,8	9,73	3,23	5,9
İzmir-TR31	7,2	6,97	2,91	2,26	2,46	3,45	5,61	5,01	5,64	5,77
Balıkesir, Çanakkale-TR22	5,26	1,6	1,69	1,32	5,14	3,34	14,52	-2,06	5,85	5,3
Antalya, Isparta, Burdur-TR61	14,86	7,5	8,43	8,57	10,58	8,72	8,46	9,73	3,33	5,05
Manisa, Afyonkarahisar, Kütahya, Uşak-TR33	-4,42	-3,86	-5,06	-4,8	1,81	-2,75	-4,12	-1,1	0,36	0,15
Kastamonu, Çankırı, Sinop-TR82	3,62	9,18	-9,34	-6,43	6,4	15,53	-13,58	-1,52	3,09	-0,06
İstanbul-TR10	2,1	3,06	7,77	8,98	2,2	4,69	1	3,45	-4,81	-0,4
Mardin, Batman, Şırnak, Siirt-TRC3	-10,34	-14,38	-5,61	-5,74	-10,88	-5,43	-8,68	-14,8	-17,03	-1,65
Malatya, Elâzığ, Bingöl, Tunceli-TRB1	-3,85	-6,34	-6,96	-0,9	-5,55	-2,56	-5,66	-4,88	-2,61	-1,71
Zonguldak, Karabük, Bartın-TR81	0,09	-4,58	-8,07	-9,49	-3,45	-6,67	-7,36	-1,84	2,13	-2,09
Konya, Karaman -TR52	-4,76	-2,49	-4,56	-1,83	1,66	-1,99	-0,33	-0,38	0,62	-2,2
Kırıkkale, Aksaray, Niğde, Nevşehir, Kırşehir-TR71	-6,26	-5,44	-13,78	-11,67	-2,53	-5,05	-11,07	-4,67	4,59	-2,31
Samsun, Tokat, Çorum, Amasya-TR83	-8,16	-4,71	-12,82	-9,18	-5,73	-11,21	-6,21	-6,09	0,63	-2,43
Gaziantep, Adıyaman, Kilis-TRC1	-3,22	-2,23	-1,11	-1,79	-3,08	-3,21	-2,83	-2,92	-3,31	-2,76
Hatay, Kahramanmaraş, Osmaniye-TR63	-0,51	-4,49	-3,8	-6,51	-6,37	-4,95	-3,24	-4,7	-1,01	-3,24
Adana, Mersin-TR62	-4,44	-0,34	-1,5	-4,01	-5,28	-4,23	-2,79	-3,5	-1,78	-3,54
Kayseri, Sivas, Yozgat-TR72	-10,78	-4,7	-5,88	-6,92	-5,11	-4,64	-3,81	-7,67	-3,1	-3,67
Şanlıurfa, Diyarbakır-TRC2	-9,05	-6,21	-4,7	-4,82	-8,84	-7,75	-7	-8,52	-7,6	-5,7
Trabzon, Ordu, Giresun, Rize, Artvin, Gümüşhane-TR90	-2,24	0,63	-8,98	-9,88	7,29	-3,61	-1,77	-5,88	15,03	-12,64
Van, Muş, Bitlis, Hakkâri-TRB2	-16,58	-11,3	-10,77	-28,98	-8,5	-10,77	-17,46	-18,79	-21,57	-14,89
Erzurum, Erzincan, Bayburt-TRA1	-25,62	-8,8	-10,59	-8,49	-8,88	-15,61	-11,25	-15,87	0,8	-18,44
Ağrı, Kars, Iğdır, Ardahan-TRA2	-26,58	-20,21	-16,38	-16,13	-21,32	-22,49	-26,87	-25,73	-23,97	-23,69

Kaynak: TÜİK, İstatistik Göstergeler, 2017

Kırsal alanlardan kentsel alanlara göç eden kadınların, yeni yaşam alanlarına bağlı olarak konumları değişmektedir. Ücretsiz aile işçisi olarak tarımsal alanlarda faaliyet gösteren kadın emeği, kentsel işgücü piyasasında ücretli emek konumuna gelmektedir. (Çabuk, 1997) 1950’li yıllar köyden kente göçün hız kazandığı ve sanayileşmenin arttığı dönemdir. Bu dönemde tarım sektörünün ekonomi içindeki payı azalırken, sanayi ve hizmet sektörlerinin payı artmıştır. Yalnız bu sektörel bazdaki ekonomik değişim süreci kadın işgücünü, tarım sektöründen sanayi sektörüne terfi ettirememiştir. (Özer, Biçerli, 2004, 55)

Göç eden, gelir düzeyleri düşük insanlar genellikle gecekondu özelliği olan bölgelerde yaşayarak farklı bir şehir kültürü oluşturmaktadırlar. Bu kültürle kent yapısı arasında sosyal, kültürel farklılıklar meydana gelmektedir. Kırsal alanlardan kentlere göç edenler, gelişmiş kent ekonomisine girememekte ancak kentlerde yaşamlarını sürdürebilmek için geçimlik olan sektörlerde (pazarcılık, dolmuşçuluk, kapıcılık vb.) çalışmaktadırlar. Bununla birlikte meydana gelen çarpık kentleşme ile ekonomik büyüme arasında bir tutarsızlık oluşmakta ve böylece şehirlerde istihdam ve işsizlik baş göstermektedir. (Şafak, 2008, 14) Bu tutarsızlığın nedeni göçle birlikte gelişen kayıt dışı istihdamdır.

Göç olgusu en çok kadınları etkilemekte ve bu süreç kadınları birçok zorlukla baş başa bırakmaktadır. Yeni bir çevreye girmek ve bununla birlikte gelen uyum sorunu, kendini ifade edememe, geçim sıkıntısı, aile içi sorunlar, şiddet ve psikolojik sorunlar kadınlar açısından sorun yaratmaktadır. (Kakaç Toğluk, Ç. 2009, 29) Bu durum kadın girişimciliğini olumsuz bir şekilde etkileyerek bu düşüncenin oluşmasını engellemektedir. Sosyal ve ekonomik bir olgu olan göç, kadınların hayatında bir dönüm noktası olmakla beraber kadına farklı statüler yüklemiştir. İstatistiksel verilere çok yansımaya da kadınlar ücretli ve ücretsiz aile işçisi olarak sürekli aktif faaliyetlerde bulunmaktadır. Göçle kentsel alanlara gelenlerin gelir düzeyleri ve eğitim seviyeleri genellikle düşük düzeyde olmaktadır. Geçim sıkıntısı yaşayan kadınlar, kırsal alan ile kentsel alan arasındaki ücret farkının fazlalığına rağmen kadın emeğini farklı faaliyetlerde icra ederek üretime katılmaktadır. Bu şekilde hem kendi ekonomik sorunlarını gidermiş hem de kalkınmaya destek olmuştur.

2.1.4. Kadın Girişimciliği ve Teknoloji İlişkisi

Günümüzde teknoloji hayatımızın hemen hemen her alanında etkisini göstermekte ve varlığını zorunlu hale getirmiş bulunmaktadır. Teknoloji insan hayatını hem kolaylaştırmış hem de zamandan tasarruf sağlamıştır. Kadınlar açısından ise özellikle ev işlerinde kolaylık sağlayarak kadınların işgücüne katılımına olumlu etkide bulunmaktadır. Kadınlar teknolojik birçok aracı kullanarak ev işlerini çok yorulmadan ve kısa sürede tamamlamaktadırlar

Türkiye'nin ekonomik ve sosyal alanlarda ilerlemesi ve sürdürülebilirlik kazanması kadınların işgücüne katılımı ve girişimciliğinin desteklenmesi ile mümkün olmaktadır. Geleceğin gelişim anahtarı olan teknoloji sektörü kadın girişimciliğinin gelişimi için büyük kolaylıklar sunmaktadır. Teknoloji, kadınları kolaylaştırdığı girişimcilik faaliyetlerine teşvik ederek onlara bu kolaylığın avantajlarından yararlanma imkânı sunmaktadır. Kadınlar bilişim teknolojilerinin avantajlarından yararlanarak hem işgücü piyasasında aktif rol almakta hem de ailelerine zaman ayırma imkânı bulmaktadırlar. (Demir, 2015, sayı:321, Anahtar d.)

Teknoloji kullanımı kadınlara; çevrelerini iyi tanıma, değişen dünyanın faaliyetlerinden haberdar olma, iş kurma, yönetme ve geliştirme konularında yardımcı olma, kendilerini her konuda geliştirme, sağlık danışmanlığı hizmetlerinden yararlanma ve iletişim konularında önemli imkanlar sunmaktadır. (Açık, Türkonfed, 2017)

Tablo 2. 3: Kent ve Kırsal Bölgelerde Bilgisayar ve İnternet Kullanımı

		16-74 yaş- %					
		Bilgisayar kullanım oranı			İnternet Kullanım oranı		
		Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın
2005	Türkiye-	17,7	23,9	11,5	13,9	19,3	8,6
	Kent-	23,2	30,1	16,1	18,6	24,7	12,3
	Kır	8,3	12,8	4,1	6,1	9,7	2,7
2007	Türkiye-	33,2	41,9	24,3	30,0	38,5	21,3
	Kent-	41,1	51,3	30,7	37,5	47,4	27,4

	Kır-	19,5	25,7	13,3		16,9	22,9	10,7
2008	Türkiye-	38,1	47,3	29,1		35,8	44,8	27,0
	Kent-	46,8	56,7	37,0		44,6	54,3	35,1
	Kır	22,1	30,0	14,4		19,7	27,4	12,1
2009	Türkiye-	40,1	50,5	30,0		38,1	48,6	28,0
	Kent-	47,7	58,5	37,0		45,5	56,5	34,6
	Kır-	22,2	30,9	14,1		20,7	29,1	12,9
2010	Türkiye-	43,2	53,4	33,2		41,6	51,8	31,7
	Kent-	50,6	61,3	40,3		49,2	59,8	39,0
	Kır-	25,6	34,9	16,6		23,7	33,1	14,6
2011	Türkiye-	46,4	56,1	36,9		45,0	54,9	35,3
	Kent-	54,7	64,6	45,0		53,2	63,2	43,4
	Kır-	26,9	36,2	17,8		25,7	35,3	16,4
2012	Türkiye-	48,7	59,0	38,5		47,4	58,1	37,0
	Kent-	57,8	68,0	47,7		56,6	67,0	46,3
	Kır-	27,6	37,8	18,0		26,4	37,1	16,3
2013	Türkiye-	49,9	60,2	39,8		48,9	59,3	38,7
	Kent-	59,0	69,0	49,1		58,0	68,1	48,0
	Kır-	29,5	40,1	19,3		28,6	39,2	18,4
2014	Türkiye-	53,5	62,7	44,3		53,8	63,5	44,1
2015	Türkiye-	54,8	64,0	45,6		55,9	65,8	46,1
2016	Türkiye-	54,9	64,1	45,9		61,2	70,5	51,9

Kaynak: TÜİK, Hane halkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması,2005-2016

Teknolojinin büyük bir nimeti olan bilgisayar ve internet kullanımına baktığımızda tablo.2.3 bilgilerine göre özellikle kadınlar için oranlar yıllar itibariyle hep bir artış göstermiştir. Kadınların teknolojinin imkânlarından yararlanarak günlük yaşamları içindeki ihtiyaçlarını gidermeleri, iletişimlerini güçlendirmeleri girişimcilik faaliyetleri üzerinde de büyük etki göstermektedir. Teknoloji ile kadın işgücü seviyesinin artışı arasında bir paralellik bulunmaktadır. Teknoloji seviyesi

arttıkça kadın girişimciliğine olan talep de artacaktır. Bu durum özellikle yerel kalkınmanın gelişimi için önemli bir yere sahiptir.

2.1.5. Kadın Girişimciliği ve Kayıt Dışı İlişkisi

Kayıt dışı istihdam hem gelişmekte hem de gelişmiş ülkeler için çözülmesi gereken önemli bir sorundur. Genellikle ekonomik açıdan olumsuz sonuçları olan kayıt dışı istihdamın kayda alınması kalkınmaya ivme katacaktır.

Kayıt dışı istihdam, özellikle kentsel alanlarda kadınların işgücü piyasasına girişimini önemli derecede etkilemektedir. Aynı zamanda kadınlar arasında işgücü katılım oranlarının düşük olmasına neden olarak görülmektedir. İşverenlerin kadınları istihdam etmek istemelerinin sebebi; ucuz ve esnek işgücü olma niteliği taşıması, kolay işten çıkarılan ve yedekte bulundurma özelliğine sahip, endüstrilerin gelişmekte olan ülkeler yönünde yerelleşmesi, ihracata yönelik hızlı sanayileşmedir. (Karabıyık, 2012)

Tablo 2. 4: İstihdam Edilen Kadınların Sosyal Güvenlik Kuruluşuna Kayıtlılık Durumu, Ocak,2015-2016 (15+ yaş)

	İSTİHDAM		KAYIT DIŞI ORANI		KAYIT DIŞI	
	2015	2016	2015	2016	2015	2016
Yıllar:	2015	2016	2015	2016	2015	2016
Ücretli veya yevmiyeli	4.781	5.172	936	959	19.6	18.5
İşveren	92	100	6	10	6.5	10.0
Kendi hesabına	700	750	595	628	85.0	83.7
Ücretsiz aile işçisi	1.986	1.946	1.833	1.788	92.3	92.2
TOPLAM:	7.559	7.962	3.370	3.386	44.6	42.5

Kaynak: TÜİK, İşgücü İstatistikleri, Ocak 2016

2016 TÜİK verilerine göre küçük işletmelerde çalışanların yarısından fazlası kayıt dışı şeklinde istihdam edilmektedir. İşyeri büyüklüğü arttıkça çalışanlar arasında kayıt dışı istihdam oranı da düşmektedir. Çalışan kişi sayısı 10 ve daha az

olan küçük işletmelerde kayıt dışı istihdam oranı %54,5, 11-19 kişi çalıştıran işletmelerde %16,2, 20-49 kişi çalıştıran işletmelerde %9,9, 50 ve daha fazla kişi çalıştıran işletmelerde ise kayıt dışı istihdam oranı % 2.8'e düşmektedir.

Hızlı nüfus artışı ve göçle beraber ortaya çıkan işsizlik, özellikle kadınları kayıt dışı istihdam şeklinde çalışmaya sevk etmiştir. İşsizlik ile kayıt dışı istihdam artışı arasında doğru yönlü bir ilişki kadınları iş güvencesinden mahrum bırakıp, düşük ücretle çalışmak zorunda bırakmıştır. (Kümbetoğlu, Çağa, 2000, 56) Kayıt dışı sistem en çok eğitim yönünden düşük seviyeye sahip kadın çalışanlar arasında yaygındır. Kayıt dışı ekonomide eğitime göre belirlenen ücret düşüklüğü, ülkemizde kadınların iş gücüne düşük katılımlarda bulunmasına neden olmaktadır. (Gökalp, Y.2011, 1)

Kayıt dışı şeklinde çalışan kadınlar yalnızca bebek bakımı ve ev işlerinde değil, aynı zamanda ev içi moduna uygun örgü, dikiş, giyim, tekstil, ambalajlama, gıda üretimi gibi emek yoğun işlerde de istihdam edilmektedirler. Kadınların kayıt dışı işlerde yer almasının nedenleri; evdeki işlere benzer olması, dışarıdaki çalışma yaşamına karşı olumsuz-tutucu tavırlar, emek yoğun işlere yatkınlık, evdeki sorumluluklarla birlikte bu işleri de yürütebilmeleri, bu tarz işlerin belli bir düzen gerektirmemesi, yüksek eğitim düzeyine ihtiyacın olmaması, bu işlere kolaylıkla ulaşılması olarak sıralanabilir. Bu kolaylıklara bağlı olarak ele geçen işin süreksizliği, ücretlerin düşüklüğü, denetim eksikliği gibi olumsuzluklar ortaya çıkmaktadır. (Günday D.P, 2011, 56-57)

2.2. Kadınların Karar Alma Mekanizmalarına Katılımı

Geçmiş çağlardan beri ekonomik ve sosyal yaşam içinde bulunan kadın, toplumsal cinsiyetin etkisiyle de ikincil planda tutulmuş ve o şekilde değer görmüştür. Sanayi devrimiyle birlikte sosyo-ekonomik yaşam içerisinde etkili olmaya başlayan kadınlar, erkeklerle kıyaslandığında eşitlikçi olmayan ücret, haksız kariyer politikalarıyla karşı karşıya kalmıştır. Bu bağlamda kadının anne ve eş rolleri onun iş hayatı içerisindeki hareketlenmeyi kısıtlayan faktörler olarak gündemde yer bulmuş, böylece önlerine “cam tavan” engeli örülmüştür. Bu cam tavan, kadınları vasıfsız, düşük ücretli işlerle sınırlandırmış, eğitim imkanına sahip kadınları da kariyer olanaklarına erişmeleri konusunda sınırlandırmıştır. (Öğüt, 2006, 64)

Günümüzde kadınlarının ekonomik yaşam içerisinde daha etkin bir durumda olmalarını sağlayan faktörler şunlardır; kentleşme, eğitim düzeyindeki yükseliş, çalışan kadınları destekleyen ve koruyan kanunlar, demografik değişimler, ekonomik sorunlar, çalışma şekillerinin yenilenmesindeki artış, evlenme oranlarının azalması, çocuk bakım hizmetlerindeki artış, boşanma oranlarının artışı, toplumsal yeniliklerde olumlu değişimlerdir. (Soysal, 2010, 89) Bu yüzden özellikle gelişmekte olan ekonomilerde kadın iş gücüne olan ihtiyaç büyük öneme sahip olmakla birlikte gerekli bir unsurdur. Ekonomik yaşamda yer edinmiş ve ekonomik özgürlüklerini kazanmış kadınlar bu durumun yansımalarını sosyal hayatlarında elde ettikleri kazanımlarla “cam tavan” engelini aşabilmekte, özellikle hukuki mevzuatlar ve teşvikler ile siyasal alanlarda temsil edilmeye başlamaktadırlar. (Gökçimen, 2008, 40) Kadınların ekonomik yaşamda elde ettikleri konum onların karar mekanizmalarında yer edinmelerini sağlayacaktır. Özellikle yerel alanlarda karar alma mekanizmalarına katılım kadınların etkili olacakları alanları da arttıracaktır.

2.3. Kadın Girişimcilerin Finans Kaynakları

Sermaye ya da finans bulma sıkıntısı bütün girişimcilerin en büyük problemidir. Bu sorun daha çok kadın girişimcilerde yaygındır. Kadın girişimciler genel itibariyle girişimcilik faaliyetlerinde bulduklarında sermaye ve kredi bulmada sıkıntı yaşamaktadırlar. Bu sıkıntı Türkiye’deki kadın girişimciler için de aynı olmakla beraber finans bulma sınırlı imkânlar doğrultusu mümkün olmaktadır.

Kadın girişimcileri sermaye bulmada zorlayan iki temel sorundan ilki; belgelenbilir finansal kayıtlarının bulunmamasıdır. Kadın girişimcilere borç verecek olan kuruluşlar, borç verecek girişimcide tecrübe, deneyim, ürün ya da servis kalitesine önem vermekte ve bu kriterleri taşıyan girişimcilerle ilgilenmektedir. Kadın girişimcilerde genellikle bu alanlar hakkında bilgi sahibi olmadıkları için kendi birikimlerinden, ailelerinden, eşlerinden, yakın dostlarından ya da ortaklarından destek alacaklardır. İkinci temel sorun ise; kadın girişimcilerin işletme ile ilgili muhasebe, finansal ve planlama konularında bilgi ve deneyimden yoksun olmalarıdır. (Güney, 2008, 253) Dünya Bankasının yapmış olduğu bir araştırmaya göre; kadınlar sınırlı şekilde kredi alıp kullanılmaktadırlar. Genellikle satılabilen cinsten ürünler ve geçimlik oranı yüksek yiyecekler için kredi kullanırlar, kadınların

vadeli hesaplar ile aldıkları borç oranları düzenli değildir ve borçlarının %60'tan fazlası aile ile birlikte yapılan aile içi üretim için gerçekleştirilmiştir. (Ecevit, 1993)

2.4. Kadın Girişimciliğini Destekleyen Ulusal Kurum Ve Kuruluşlar

Kadın girişimciliğinin desteklenmesi, dünyanın birçok ülkesinde 30 yılı aşkın süredir kamu ve sivil toplum kuruluşları tarafından desteklenmiş ve bu konu ile ilgili çeşitli faaliyet alanları oluşturulmuştur. Fakat Türkiye'de 2000'li yıllarda kadın girişimciliği gündeme gelmekle birlikte bu konu ile ilgili çalışmalar henüz çok yenidir. Ülkemizde hemen hemen her alanda var olan kadın-erkek eşitsizliği, özellikle girişimcilik alanında daha çok kendini göstermektedir. Türkiye'de kadın girişimciliği ile ilgili kamu, özel ve sivil toplum kuruluşlarından önemli olanlar hakkında kısaca bahsedilmiştir. (Özar, 2005, 11)

2.4.1. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (KSGM)

1990 yılında Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'na bağlı olarak oluşturulan Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı bünyesinde aktif olarak faaliyetlerini sürdürmektedir. Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü'nün görevleri;

- kadına karşı yapılan ayrımcılığı engellemek,
- kadın haklarını korumak, geliştirmek ve bu haklardan, fırsatlardan eşit bir şekilde faydalanmasını sağlamak,
- kadınları sosyal hayatın her alanında güçlendirmek,
- kadınları özellikle eğitim alanında her türlü desteği sağlamak ve ilerlemesine yardımcı olmak,
- kadınları toplumsal yaşamın her alanında etkili olabilmeleri adına yapılan ulusal politika ve stratejileri uygulamak ve yönetmek olarak sıralanabilir.

KSGM; Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, Sağlık, Kültür, Sanayi ve Ticaret Bakanlıkları ile kadın politikalarını koordine etme amacıyla iş birliği içindedir. (<https://kadininstatusu.aile.gov.tr/>)

2.4.2. Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB)

1990 yılında Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'na bağlı olarak kurulmuştur. Küçük ve orta düzeydeki işletmelerin ülkenin ekonomik ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamaında, bu işletmelerin etkinliğini ve rekabet gücünü arttırmak, teknolojik gelişmelere uyumunu sağlamak, girişimleri ve girişimciliği desteklemek amacıyla faaliyet göstermektedir. Özellikle kadın girişimcilere pozitif ayrımcılık uygulamakla beraber erkek girişimcilere %60-70, kadın girişimcilere %80-90 oranında destek sağlamaktadır. Aynı zamanda kadın girişimciliği alanında çalışan Kadın Girişimciliğini Geliştirme Avrupa Ağı-WES (European Network to Promote Women's Entrepreneurship) ulusal koordinatörü ve üyesidir. (<http://www.kosgeb.gov.tr/>)

2.4.3. Kadın Girişimcileri Destekleme Derneği (KAGİDER)

Girişimcilik yoluyla kadının güçlenmesini amaç edinen Eylül 2002'de İstanbul'da kurulan, 37 kadın girişimci tarafından ülke genelinde çalışmalar yapan sivil toplum kuruluşudur. KAGİDER kamu, özel sektör ve farklı sivil toplum kuruluşlarıyla iş birliği içinde olup, genç kadınları iş yaşamına hazırlamak ve desteklemek, onlara girişimcilik ve mentörlük desteği vermek, kadınları farklı sektörlere yönlendirip onları sayıca arttırmayı hedeflemektedir. Aynı zamanda kadın girişimcilere, finansman, bürokratik ve pazarlama alanlarında gereken danışmanlık hizmeti vermektedir. KAGİDER yaklaşık 300 kadın girişimci üyesi ile büyümeye devam etmektedir. Derneğin kurucu üyeleri arasında pazarlama, reklamcılık, finans, bilişim, tekstil, halkla ilişkiler, perakende, insan kaynakları, ilaç, sağlık, hukuk ve yönetim danışmanlığı, gıda, maden, turizm, yayıncılık, ulaşım-nakliye gibi sektörlerin önemli kadın girişimcileri bulunmaktadır. (<http://www.kagider.org/>)

2.4.4.Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı (KEDV)

KEDV, 1986 yılında dar gelirli kadınların yaşam kalitelerini ve ekonomik durumlarını iyileştirmek için kurulan kâr amacı gütmeyen sivil toplum örgütüdür. Özellikle dar gelirli yerel bölgelerdeki kadınların toplumsal yaşamlarını iyileştirme faaliyetlerinde bulunup, aynı zamanda temel ihtiyaçları çerçevesinde organize olarak kapasitelerini geliştirebilecekleri platformlar oluşturmaktadır. Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı çalışmalarını sürdürürken yerel yönetimler, üniversiteler, kamu ve sivil toplum kuruluşlarıyla iş birliği içindedir. Yerel kadın gruplarına yönelik bireysel kapasite geliştirme ve ekonomik güçlendirme programları hazırlar, kadın ve çocuk merkezleri kurarak onları uygular ve destek verir. ([Http://www.kedv.org.tr/](http://www.kedv.org.tr/))

2.4.5.Türkiye İş Kurumu (İŞKUR)

İŞKUR, istihdamın korunmasına, geliştirilmesine, yaygınlaştırılmasına ve işsizliğin önlenmesi faaliyetlerine hizmet etmek amacıyla kurulmuştur. Türkiye İş Kurumu ulusal istihdam politikalarının hazırlanmasına katkıda bulunup, bakanlığın mevzuattaki taşra yönetiminde yapılması gereken görevlerin yürütülmesinde rol oynamaktadır. Aynı zamanda işsizlik sigortası hizmetlerinin yerine getirilmesinde de aktif olarak çalışmaktadır. Çalışmalarını sivil toplum kuruluşları, kamu -özel kurum ve kuruluşlar ile iş birliği içinde yürütmektedir. Kadınların iş hayatına katılma oranlarının artması için projeler hazırlayıp geliştirmektedir. ([Http://www.iskur.gov.tr/](http://www.iskur.gov.tr/))

2.4.6.Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB)

TOBB, üyelerinin mesleki faaliyetlerini kolaylaştırmak, borsalar ve odalar arasında birlik ve dayanışmayı sağlamak, üyelerinin birbiriyle ve halkla olan ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni sağlamak için meslek ahlakını ve disiplinini korumaktadır. Girişimcilerin çalışmalarına öncülük ederek onlara faaliyetlerinde destek olmaktadır. Aynı zamanda kadın girişimcilere de kadın girişimciliği konusunda stratejiler ve politikalar geliştiren ve görüş belirten danışma kurulu rolü üstlenmiştir. Bu görevleri yaparken kadınlara kişisel gelişim yollarını göstererek onlara kariyer geliştirme fırsatları sunmaktadır. ([Https://www.tobb.org.tr/](https://www.tobb.org.tr/))

2.4.7.Türkiye Kalkınma Vakfı (TKV)

1969 yılında kırsal ve yerel bazda kalkınmaya yönlendirmek amacıyla kurulan, kamu yararını gözeten özel, kâr amacı gütmeyen kalkınma kuruluşudur. TKV geliştirdiği projeleriyle yerel girişimi ve kadın statüsünün yükseltilmesi, kalıcı yerel kalkınma örgütlerinin kurulmasını amaç edinmiştir. Eğitilmiş kadın liderler ve aktif çalışanlarla geleneksel yaklaşımların üstesinden gelmiştir. ([Http://www.tkv-dft.org.tr/](http://www.tkv-dft.org.tr/))

2.4.8.Türkiye Esnaf ve Sanatkârlar Konfederasyonu (TESK)

1953 yılında kurulmuş oda ve birlik konfederasyonudur. İşletmelere çeşitli belgeler bulmak, çıraklık kanunlarına uygunluk durumlarını araştırmak temel düzenleyici görevlerindedir. TESK 2002-2009 yılları arasında uygulanan AB fonlu Kadın Girişimcilerin Desteklenmesi Projesi yürütülmüştür. Proje özellikle eğitim ve danışmanlık hizmeti vererek, küçük aile işletmelerinin kurulmasında aktif rol oynayan kadınlar arasında girişimciliği desteklemeyi amaç edinmiştir. ([Http://www.tesk.org.tr/](http://www.tesk.org.tr/))

2.4.9.Türkiye Gremeen Mikrofinans programı (TGMP)

Kâr amacı gütmeyen, dar gelirli kadınların sürdürülebilir gelir getirici faaliyetlerde bulunmalarına ve onların aile bütçesine ve ülke ekonomisine katkıda bulunmalarına yardımcı olan iktisadi bir kuruluştur. TGMP, teminat ve kefalet gerektirmeden küçük bir sermaye şeklinde verilmektedir. Kadınların kendi işinin patronu olmalarını sağlayarak kadın girişimciliğine destek vermektedirler. Türkiye'nin ilk ve tek mikro finans kuruluşudur. ([Http://www.tgmp.net/tr/](http://www.tgmp.net/tr/))

2.4.10.Kadın Merkezi (KAMER)

1999 yılında kadınların ekonomik, siyasal, hukuksal ve toplumsal açıdan gelişimine ve güçlenmelerine katkı sağlamak amacıyla kurulmuş, kâr amacı gütmeyen sivil toplum kuruluşudur. Kadın istihdamını arttırmak için kadınların kendi hakları ve bu hakların ihlali konusunda kadınlara bilinç ve duyarlılık kazandırmaktadır. ([Http://www.kamer.org.tr/](http://www.kamer.org.tr/))

2.5 Kadın Girişimciliğini Destekleyen Uluslararası Kuruluşlar

2.5.1. Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO)

Uluslararası Çalışma Örgütü, kadın girişimciliğini, iş gücü piyasasında kadınların da erkekler kadar eşit fırsatlara ve haklara sahip olunması bakış açısıyla değerlendirmektedir. Çalışma Örgütü, Kadın Girişimciliğinin Geliştirilmesi Ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği (WEDGE) projesinin devamı olan Küçük Girişimciliği Geliştirme Programı (SEED) çerçevesindeki çalışmaları ile kadınlara destek olmaktadır. WEDGE programı aynı zamanda kadın girişimcilere yönelik yenilikçi destek hizmetleri sunmuştur. Böylelikle kadın girişimciler iş geliştirme hizmetlerine ve yeni yaklaşımlar geliştirmeye yönelik etkinliklere ulaşabilmiştir. (Ecevit, 2007, 12)

2.5.2. Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (BMKP-UNDP)

BMKP, kadınların güçlenmesine ve kalkınma programlarına katılmasına önem vermektedir. Özellikle kırsal alanlardaki kadın girişimciliğini ele alıp, bu konu çerçevesinde plan ve projeler geliştirmiş ve uygulamıştır. Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı bu amaç kapsamında, Güneydoğu Anadolu Projesi-Girişimci Destekleme Merkezleri'nin (GAP-GİDEM) kuruluş aşamalarında bulunmuş ve programda kadın girişimciliğine yer verilmesi konusunda destek olmuştur. (Ecevit, 2007, 11)

2.5.3. Avrupa Birliği (EU-AB)

AB, kadın girişimciliğini kadın-erkek eşitliği konusu olarak ele almakta ve bu doğrultuda “istihdam ve sosyal işler” başlığını kullanarak faaliyetler yürütmektedir. Avrupa Birliği, kadın girişimciliğini konu alan birçok projede yer almış ve bu projelere destek vermiştir. Aynı zamanda kadın girişimcilere destek veren GAP-GİDEM projelerinde ağırlıklı olarak yer almıştır. (Ecevit, 2007, 11)

2.5.4. Dünya Bankası (WB-DB)

Dünya Bankası kapsamındaki Kadın Girişimciliği Programı'nın (WEP) amacı kadın girişimcileri güçlendirmek, kadınların mikro girişimciliğini desteklemek ve yoksullukla mücadele etmektir. Ancak bu programın Türkiye'de faaliyeti bulunmamaktadır. (Ecevit, 2007, 12)

2.5.5. CEDAW (Kadına Karşı Her Türü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi)

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 1979'da kabul edilerek, 1981'de yürürlüğe girmiş ve Türkiye tarafından 1985 yılında imzalanmıştır. Kadının insan haklarını koruyan bir sözleşmedir. Kadınların iş ve aile hayatında, siyasal ve sosyal hayata katılmada, sağlık hizmetleri ve eğitim eşitliklerini sağlamak ve ayrımcılığı ortadan kaldırmak amacıyla imzalanmış bir insan hakları sözleşmesidir. ([Http://www.kadinininsanhaklari.org/](http://www.kadinininsanhaklari.org/))

2.6. Kadın Girişimciliğinin Artmasına Yönelik Yapılması Gereken Düzenlemeler

2.6.1. Kadın Girişimciliğini Arttıracak Yatırımların Teşvik edilmesi

Kadınların pozitif ayrımcılık bakış açısıyla girişimciliğe teşvik edilmesi gerekmekte ve onları destekleyen kurum ve kuruluşların plan ve projeleri öncelik olarak ele alınmalıdır. Kadınları girişimciliğın her alanına entegre edebilecek çalışmalar geliştirmeli ve bu çerçevede aktif bir şekilde çalışmalar yürütülmelidir. Kadınları girişimciliğe yönlendirirken onlara her türlü kolaylığı sağlayacak haklar da verilmelidir.

2.6.2. İş Kanunu Çerçevesinde yapılması gereken Düzenlemeler

Kadınların çalışma ve sosyal alanda bazı pozitif ayrıcalıklı haklar 4857 sayılı İş Kanunu ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu kapsamında yer almaktadır. Bu kanunların gözlenip uygulanması ve bunların eksiksiz bir şekilde yerine getirildiğine dair kontrollerin yapılması kadınlar için düzenlenen pozitif ayrıcalıklı hakların güvenilirliğini ortaya çıkaracaktır.

2.6.3.İşgücü piyasasında kadının konumunun iyileştirilmesi

Yerel bölgelerdeki kadınların özgüven sorunu, üzerinde çalışılan el sanatları ve gıda üretiminin küçük çaplı olması, örgütlü olamamaları, belli standartları taşıyan ürünlerin üretilmemesi ve kayıtlı ölçek ekonomisine dahil olmamaları onların iş gücü piyasasındaki konumunu olumsuz etkilemiştir. Kadınları ülke çapında daha profesyonel girişimcilik alanlarına yönlendirmek, üretimlerini büyük çaplı ve sürdürülebilir bir düzeye getirmek için onlara destek olmak kadınları iş gücü piyasasında güçlü kılacak ve orada yer edinmelerini sağlayacaktır.

2.6.4.Kadın istihdamına yönelik eğitimin geliştirilmesi

Eğitim; kadınlara kendilerine güvenlerini arttıran, onlara öz saygı katan ve onların rasyonel kararlar vererek dünyaya bakış açılarını değiştiren önemli bir etkidir. Ülkemizde kadınların özellikle de kırsal alanlardaki kadınların eğitim oranları erkek eğitim oranlarına göre düşüktür. Kadın statüsünün geliştirilmesi eğitim imkanlarının arttırılmasıyla mümkündür. Bu durum toplumun ekonomik ve sosyal açıdan ilerlemesine de katkı sağlayacaktır. Bu yüzden özellikle gelişmekte olan ülkelerin kadın eğitime önem vermeleri ve bunun için gerekli çalışmaları zamanında yapmaları gerekmektedir.

2.6.5.Kadınlara yönelik esnek ve güvenceli çalışma şekillerinin arttırılması

İş gücü piyasasında kadınlara yönelik çalışma şekillerinin esnekleştirilmesi, kadınlarda istihdama ve girişimciliğe olumlu yönde etki ederek onları iş yaşamından uzaklaşmasına engel olacaktır. Bu durum özellikle evli ve çocuklu kadınlara daha çok fayda sağlayacaktır. Çalışma şekillerinin esnekleştirilmesi sosyal güvence dahilinde yapıldığı takdirde kadınların iş gücüne katılımı artacaktır.

2.6.6.Kadınların iş ve özel hayat dengesinin sağlanması

Çalışma hayatına giren kadınların hem ailevi sorumluluklarını hem de çalışma yükümlülüklerini bir arada uyumlu bir şekilde yerine getirememesi, kadınlar için büyük bir sorun teşkil etmektedir. Bu sorun çoğu zaman kadının iş yaşamından çekilmesiyle sonuçlanabilmektedir. Kadınların aile ile çalışma çatışmaması

yaşamaması ve bu durumu gerektiren kısmi süreli alt gelir düzeydeki işlere yönelmemeleri için yasalardan destek alınması gerekmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YEREL KALKINMADA KADIN GİRİŞİMCİLİĞİNİN ÖNEMİ: İĞDIR ÖRNEĞİ

3.1. Çalışma İle İlgili Literatür Özeti

Kadın girişimciliği üzerine Dünyada ve Türkiye’de çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Ülkelerin kendi içinde her bölgede gelişim farklılıkları yaşandığı için kadın girişimciliği de bu duruma paralel olarak gelişme göstermektedir. Kadın girişimciliğinin desteklenmesi özellikle yerel bölgelerin kalkınmasına olumlu katkı sağlayacaktır.

Dünyada çeşitli ülkelerde kadın girişimciliğinin etkilerini arayan çeşitli çalışmalar bulunmaktadır. Bu çalışmalar arasında ön plana çıkanlar şunlardır:

Mayer (2008) çalışmasında metropoliten bölgelerde, daha önceden oluşturulmuş üst düzey teknoloji bölgelerinin kadınlara ait olan ileri teknoloji teşebbüslerine daha geniş bir pazar, derin işgücü havuzu ve alt yapısal olarak kapsamlı bir destek sunduğunu göstermiştir. Yalnız daha önceden kurulmuş olan bu bölgelerin, kadınlara yeterli temsil imkanı vermeyen daha eski ağlar ve sanayi kültürü yeterince gelişmemiş alanlar olmalarından dolayı kadın girişimcilerin kümeler dışında bir yer edinmeye yönelik eğilimlerinin daha yüksek görüldüğünü de belirtmektedir. (Mayer, 2008, 1357-1383)

Kumbhar (2013) ise yaptığı çalışmasında, devlet ve toplumda hakim olan daha gelenekçi bakış açılarının dışında; kadınların sahip oldukları ekonomik özgürlüğün zayıflığından, kadınlar bakımından çalışma ve aile hayatları arasında dengenin bulunmamasından, mülkiyete konu mallar açısından kadınların doğrudan haklarının bulunmamasından, mevcut kapasitenin farkında olmamaktan, erkek çalışanlarla birlikte iş yapmadan kaynaklanan sorunların olmasından, risk taşıma kabiliyetinin zayıf olmasından, finansal kuruluşların ihmalkârlığından, özgüven sorunlarından, kaliteli mesleki eğitimin bulunmamasından, hareket edebilirliğine yönelik kısıtlamalardan ve etkileşimin zayıflığından kaynaklanan sorunların kadın

girişimciliğin gelişmesindeki en önemli problem alanları olduğunu tespit etmiştir. (Kumbhar, 2013, 192-200.)

Kadın girişimcilerin, firmaların ilk kuruluş dönemlerinde farklı etkilerinin olduğu tespit edilmektedir. Bu görüşe göre kadın girişimcilerin çoğunlukla küçük ölçekli işletmelerin veya büyüme-ilerleme potansiyeli düşük olan işletmelerin kuruluşunda rol aldıkları söylenebilir. (Kutunis, 2003: 60). Bu tespitin yanında kadın girişimcilerin büyük oranda kayıt dışı ekonomi diye adlandırılan faaliyet alanlarında buldukları ifade edilebilir. (Nayır, 2008: 634).

Türkiye’de kadın girişimciler ile ilgili literatüre bakıldığında ise yine birçok çalışmaya rastlanılmaktadır. Bu çalışmalar arasında;

Sevinç ve diğ. (2016) tarafından yapılan çalışmada kadın iş gücünün ülkelerin ekonomik anlamda kalkınmasında olumlu etkilerinin olduğu ve bununla ülkeler arasındaki gelir farklılıklarının giderildiği tespit edilmiştir. Özellikle yüksek gelirli ülkelerde kadın iş gücünün ekonomiye büyük katkılar sağladığı ifade edilmiş, kadın iş gücünün piyasalarda verimliliğinin artması için eğitim düzeylerinin artırılması gerektiği tespit edilmiştir.(Sevinç, Bozkurt, Sevinç .2016)

Çakıcı’nın (2003) Mersin ilinde 160 kadın girişimci ile yaptığı çalışmasında; kadınların gelir sağlamak, bağımsız olarak faaliyet yürütmek ve sosyalleşmek gibi amaçlarla iş kurmayı tercih ettikleri tespit edilmiştir. Bu çalışmada, kadın girişimcilerin çoğunlukla başlangıç sermayelerini aile ve akrabalar gibi yakın çevreden edindikleri, önemli bir kısmının daha önce herhangi bir ticari veya iş tecrübesine sahip olmadan işletmelerini kurdukları, kendi başlarına kurdukları bu işlerini büyük bir sevinçle yaptıkları tespit edilmiştir. (Çakıcı, 2003,)

Çelik ve Özdevecioğlu’nun (2001) Nevşehir ilinde gerçekleştirdikleri çalışmada, bir işletmeye sahip olan kadın girişimcilerin çoğunlukla 26 ila 45 yaş aralığında oldukları, çoğunluğun evli ve faaliyet alanı olarak ticaret sektörünü seçmiş oldukları ve eğitim seviyesi olarak büyük oranda lise mezunu oldukları tespit edilmiştir. Bunların yanında kadın girişimcilerin iktisadi olarak ailelerine destek olma adına, kendi sermayeleri ile işletmelerini oluşturdukları, yaptıkları bu girişimcilik faaliyetinin yanında kendilerine yüklenen kadınlık rollerine de sıkı bir şekilde bağlı kaldıkları görülmüştür. Bu çalışmada, kadın girişimcileri, bu şekilde bir

teşebbüste bulunmaya eşlerinin vefat etmesi, kendini gösterip kabul ettirme, aileye ek gelir sağlama, daha önceden sahip oldukları mesleki deneyimlerini ticari alana aktarma gibi etkenlerin de rol oynadıkları belirlenmiştir. (Çelik, C. ve M. Özdevecioğlu 2001, 487-498.)

Literatürdeki söz konusu bu çalışmalarla birlikte aşağıda Tablo 3.1.'de de literatürdeki bazı çalışmalar verilmiştir.

Tablo 3. 1: Literatür Özeti

YAZAR	YIL	ÜLKE/ŞEHİR	YÖNTEM	SONUÇLAR
R. D. Hisrich ve D. D. Bowen	1986	ABD	Ekonometrik Analiz	Kadın girişimciler için kariyer modeli geliştirerek onlara destek olunması gerektiği sonucuna varılmıştır.
B. Sue, C. Mass, P. Saunders	1987	ABD	Ekonometrik Analiz	Kadın girişimcilere özel kursların verilmesi ve onlara verimli- kaliteli eğitim imkanları sunulması gerektiği belirtilmiştir.
Buttner E.H	1993	Kuzey Amerika	Kümeleme analizi	Geçmiş ve günümüzdeki kadın girişimcilerin aile, iş hayatlarının yönetilmesi, kadın girişimcinin işi ile ilgili konular üzerine çalışılmıştır.
Orhan M. ve Scott D.	2001	Fransa	Nitel araştırma	Kadın girişimcilerin çoğunluğunun ihtiyaç duyulan nedenlerden dolayı faaliyetlerde buldukları ve kadın girişimcilerin desteklenmesi gerekliliği belirtilmiştir.
O'Neill RC ve L. Viljoen	2001	Güney Afrika	Nitel araştırma	Güney Afrika'daki kadın girişimcilerin özellikleri ve kadın girişimciliğini destekleyen uygulamalar üzerine çalışılmıştır.
Minniti M. ve Arenius P.	2003	37 GEM 2002 ülkeleri	Anket Çalışması	Kadın girişimciliği için kapsamlı bir politika çerçevesi oluşturmak, cinsiyet farkının yol açtığı olumsuzlukları önlemek gerektiği belirtilmiştir.
Terjesan, J.E Amaros	2010	13 Latin Amerika ve Karayip ülkeleri	İstatistik analiz	Kadın girişimciliğindeki artışın nedenini kadınların işgücüne ve aile şirketlerine katılımındaki artışa bağlı olduğu sonucuna varmıştır.
Ekpe İ.ve	2011	Malezya	-----	Çevresel faktörlerin kadın

diğerleri				girişimciliği üzerinde bireysel özelliklerden daha fazla etki yarattığı sonucuna varılmıştır.
P. Tewari, A. Gakhar	2011	Hindistan	Nitel Araştırma	Yüksek faiz oranlarının ve kredi kullanımının başvuru aşamasında bürokrasinin fazla oluşu kadın girişimciliğini olumsuz etkilemekte, pazarlama ve finansman konularında kadın girişimcilere destek olunması gerekliliği belirtilmiştir.
Reddy P.R	2014	Hindistan/Mylavaram	Anket Çalışması	Kadın girişimciliğini verimli faaliyetlere teşvik etmek için kadınlara kaliteli eğitim, finansal desteğin sağlanması ve pazarlama sorunu, ulaşım, işletme yeri sıkıntısı gibi sorunlara çözüm aranmasının gerekliliği sonucuna ulaşılmıştır.
A. Muhumad	2016	Etiyopya/ Somali	Anket Çalışması	Somalili kadın girişimcilerin eğitime, finansal kaynağa, hükümet düzenlemelerine ihtiyaç duyulduğu belirtilmiştir.
N. Çelebi	1997	TR/Muğla Bodrum	Anket Çalışması	Turizm Bakanlığının turizm sektöründe faaliyet gösteren kadın girişimcilere destek olunması ve kadınları bu sektöre teşvik etmek amacıyla projeler geliştirilmesi belirtilmiştir.
C. Çelik, M. Özdevecioğlu ve A. Karakaş, G. Gökmen	2001 2016	TR/Nevşehir ve Bartın, Amasra, Safranbolu	Mülakat ve Anket Çalışması	Kadın girişimciliği ile ilgili sorunların çözülüp kadınları girişimcilik faaliyetlerine teşvik etmek ekonomik ve sosyal gelişmeyi de artacağı belirtilmiştir ve kadınları girişimcilik eğitiminin süzgecinden geçilmesi gerekliliği sonucuna varılmıştır.
N. Yetim	2002	TR/Mersin	Anket Çalışması	Kadın girişimciliğinin artması için toplumsal-bireysel boyutta ve pozitif ayrımcılık temelinde etkin politikaların izlenmesi sonucuna ulaşılmıştır.
A. Bedük	2005	Türkiye	-----	Türkiye'deki kadın girişimcilerin sorunlarının sebebinin toplumun ekonomik, sosyal ve

				kültürel sistemindeki aksaklıklardan meydana geldiği sonucuna ulaşılmış ve kadın girişimciliğinin desteklenmesi gerektiği belirtilmiştir.
A. Marşap, M.A Gürol, M. Narin	2006	Türkiye	-----	Ağ ortamlarının kadın girişimciliğinin yaygınlaştırıp geliştirmesinde ulusal düzeyde bir başarı sağlandığı fakat uluslararası platformda etkisinin çok az olduğu belirtilmiştir.
M. Taşlıyan, B. Hırlak, G.E Çiftçi ve Barış, E.Ö Aşkın, (2016) Güney (2006) B.Ç Karabat, Ö.A Sönmez (2012)	2006 2016	TR/Kahramanmaraş, Tokat, Edirne	Anket Çalışması	Kadın girişimcilerine kredi temini ve eğitim imkânı kolaylığı, bürokratik, finansal, hukuki, teknik, vergi, muhasebe, iş planı gibi konularda bilgi ve danışmanlık hizmetleri verilmesi gerekliliği sonucuna varılmıştır.
Y. Can, A. Karataş	2007	TR/Muğla	Anket Çalışması	Araştırma sonucunda Muğla ilindeki kadın girişimcilerin mikro finansman sistemiyle girişimcilik faaliyetlerindeki ihtiyaçlarını karşılayarak Muğla ilini ekonomik ve sosyal anlamda kalkındıracakları sonucuna ulaşılmıştır.
Y. Ecevit	2007	TR/Sakarya, Kocaeli, Düzce	Nitel araştırma, Paydaş analizi, tracar yöntemi	Çalışmada kadın girişimcileri ve onların yöneticilik özellikleri, şartları, onların çevrelerinden ve kendilerinden etkilene dereceleri ele alınmıştır.
H. Memiş, H.M ve Paksoy	2007	TR/GAP bölgesi	Anket Çalışması	Çalışma sonucunda GAP bölgesinde kadın iş gücü oranı %24 olarak ve Türkiye ortalamasının altında görülmüş olup, kalkınma sorununun çözümünü kadın girişimciliğinin artmasına bağlı olduğu belirtilmiştir.
T. Uçaktürk, Nehir, M.M Kutlutürk	2008	TR/Çanakkale-Biga	Anket Çalışması	Kadın girişimcilerin bir örgüt şemsiyesi altında toplanması onların güçlerini arttıracak ve bunun üniversite ile işbirliği içinde yapılması sonuçlarına varılmıştır.

M.O Özkaya	2009	TR/Manisa	Anket Çalışması	Kadın girişimcilerin ortak sorunları, bunlara getirilen çözüm önerileri ve geliştirilen stratejiler yerel yönetimlerce ortak iş birliğinin mümkün oluşu sonucuna varılmıştır.
A. Soysal	2010	Türkiye	-----	Kadın girişimcilerin yanlış yönetim, rüşvet, şiddet ve yıkıcı çatışmaları önlemede etkili oldukları ve ülke ekonomilerine, toplumsal hayata dair birçok yarar sağladıkları sonuçlarına varılmıştır.
A. A. Özdemir	2010	TR/Eskişehir	Mülakat, tümevarım analizi	Kadınların hem iten hem de çeken motivasyon faktörleriyle girişimci olma isteklerinin şekillendiği sosyal bağlarının ve kişilik ölçeklerinin girişimcilik özellikleriyle uyduğu sonucuna varılmıştır.
E. Sayın	2011	TR/Aydın	Anket(örnekleme) çalışması ve mülakat teknikleri	Kadın girişimcilere meslek, eğitim çalışmalarının uygulanması gerektiği, üzerlerindeki baskının azaltılması, iş hayatında üretkenliklerinin artması için çalışma yaşamında desteklenmeleri gerektiği belirtilmiştir.
M ve K Gül, A. Soysal	2013 2018	TR/Balıkesir	Mülakat ve anket çalışması	Kadın girişimcilerin iş yeri açarken en çok sermaye temini, bürokratik engeller, iş yeri bulma gibi sorunlar yaşarken, iş yeri açtıktan sonra ise nitelikli eleman bulma, müşteri bulamama, ev-iş dengesi kuramama gibi sorunlar yaşadıkları sonucuna varılmıştır.
İ.N Yalman, Ö. Gündoğdu	2014	TR/Kayseri, Sivas, Yozgat(TR72)	Anket çalışması	TR72 bölgesinin kalkınabilmesi, ekonomik refahın artırılması için kadın girişimciliğinin desteklenmesi ve geliştirilmesi gerektiği belirtilmiştir.
C. Çalışkan, H. Yeşilyurt, C. Yeşilyurt ve E. G Terzi, Ü. Kurt	2015 2017	TR/Adıyaman ve Ardahan	Mülakat çalışması	Değer yargılarının ve önyargıların kadın girişimciliği önünde engel teşkil ettiği, ataerkil yapının hâkim olması sonucu olarak erkeklerin baskın bir yapı sergilemesi

				de kadın girişimciliğini olumsuz etkilediği belirtilmiştir.
C. Arıkan	2016	TR/Bursa	Anket Çalışması	KOSGEB, Halk Bankası ve KOBİ'lerin kadın girişimcileri yönlendirecek ofisler oluşturmaları ve kadın girişimcilerin birbiriyle iletişime geçebilmeleri için platformların geliştirilmesi gerekliliği belirtilmiştir.
G. Parsova ve D. Eroğlu	2017	TR/Zonguldak	Mülakat Çalışması	Kadın girişimcilerin ekonomik şiddete maruz kaldıkları ve bunun kadınları sosyoekonomik açıdan güçlenmesini engellediği ifade edilmiştir.
E.S Türko ve D.Tulan	2018	TR/Erzurum	Anket çalışması	Yerel düzeydeki medya kuruluşlarının kadın girişimcilere medyada yer verilmesi ve kadın girişimciliğinin devlet politikası olması yerel ekonomik açıdan önemli olması sonucuna varılmıştır.

Ayrıca Türkiye’de akademik lisans üstü tezlerde kadın girişimciliği üzerine araştırma yapan; Çoban (2006), Çeliköz (2017), Özyılmaz (2016), Arslan (2015), Keskin (2013), Ülker (2013), İplik (2012), Tozlu (2012), Celepli (2011), Sönmez (2011), Güleç (2011), Biner (2011), Şahin (2010), Kutlu (2006), Demircioğlu (2010), Atalay (2011), Köşker (2004), Şahin (1997), Hancı (2004), Çavdaroğlu (1996), Eryılmaz (2014) kişiler yapmış oldukları tez çalışmalarında şu sonuçlara ulaşmışlardır; Türkiye’de kadın girişimcilerin her sektörde çalışabilmeleri için eğitim, danışmanlık hizmetleri ve diğer konularda destek görmeleri gerektiği, Türkiye’deki kadın girişimcilerin sorunlarının sebebinin toplumun ekonomik, sosyal ve kültürel sistemindeki aksaklıklardan meydana geldiği ve kadın girişimciliğinin desteklenmesi gerektiği, toplumun ekonomik, sosyal, kültürel yapısındaki aksaklıkların kadın girişimciliğini olumsuz etkilediği ve bunun çözümü için de bölgesel farklılıkların ortadan kaldırılması gerektiği belirtilmiştir. Kadın girişimcilere meslek, eğitim çalışmalarının uygulanması gerektiği, üzerlerindeki baskının azaltılması, iş hayatında üretkenliklerinin artması için çalışma yaşamında

desteklenmeleri gerektiği, yerel düzeydeki medya kuruluşlarının kadın girişimcilere medyada yer vermesi ve kadın girişimciliğinin devlet politikası olması yerel ekonomik açıdan önemlilik arz etmesi, girişimcilik derneklerinin, resmi kuruluşlarının ve sivil toplum örgütlerinin kadın girişimcilere verecekleri kaliteli girişimcilik eğitimleri onları ekonomide önemli kılacağı belirtilmiştir. Kırsal alanlardaki kadın girişimcilere eğitim, sağlık, iletişim, finansal destek konularında destek olunması, kadın girişimcilerin ileri teknoloji sektöründe açık bir potansiyel olarak görüldüğü ve bunun için veri tabanının oluşturulması gerekliliği belirtilmiştir. Kadın girişimcilerine kredi temini ve eğitim imkânı kolaylığı, bürokratik, finansal, hukuki, teknik, vergi, muhasebe, iş planı gibi konularda bilgi ve danışmanlık hizmetleri verilmesi gerekliliği, kadın girişimciliğinin artması için toplumsal-bireysel boyutta ve pozitif ayrımcılık temelinde etkin politikaların izlenmesi sonucuna ulaşılmıştır.

Iğdır hakkında genel bilgilerin, alan araştırmasının ve analiz sonuçlarının elde edildiği bu bölümde, Yerel Kalkınmada Kadın Girişimciliğinin Iğdır örneği üzerine çalışılmıştır. Iğdır il merkezindeki kadın girişimcilere uygulanan anket sorularına göre verdikleri cevaplara bağlı olarak değerlendirme yapılmıştır.

3.1.1.Iğdır İli Hakkında Genel Bilgiler

Iğdır'ın kelime anlamı iyi, büyük, yiğit başkan, ünlü ve sahip gibi anlamlar içermektedir. Iğdır'ın ismi; 24 Oğuz boyundan 21. Boy sayılan İç-Oğuzlar-Üç-Ok kolunun ve Oğuz Han'ın torunu "Iğdır Bey" (Cengiz Alp'in oğlu) den gelmektedir. Iğdır ve çevresindeki yerleşmelerin hangi zaman aralığında başladığı net olarak bilinmemekle birlikte, yapılan çalışmaların birçoğu Orta Asya'dan gelen Hurriler'in bölgeye ilk yerleşen topluluk olduğunu savunmaktadır.14 Kasım 1920 tarihinde Iğdır ve çevresi Ermeni işgalinden kurtularak Türkiye'ye kesin olarak katılmıştır. 1934'te Iğdır'ın ilçe oluşu, 3 Haziran 1992 tarih ve 21247 sayılı resmî gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren 3806 sayılı kanunla da "İl" olmuştur.

Doğu Anadolu Bölgesinde, Erzurum-Kars bölümünde yer alan Iğdır'ın doğu ve güneydoğusunda Nahcivan ve İran, kuzey ve kuzeydoğu sınırında Aras nehri ve nehir boyunca Ermenistan sınırı bulunmaktadır. Güneyinde Ağrı ili, batısında ve kuzeybatısında ise Kars ili yer almaktadır. Yüzölçümü 3546 kilometrekare olan Iğdır

ili, Türkiye yüzölçümünün %46'sına denk gelmektedir. Iğdır ili "mikroklima" alanı içinde yer alanı içinde yer alması sebebiyle Akdeniz iklimine yakın karasal iklim şartları görülmektedir. İktisadi anlamda orman zenginliğinden yoksundur. Iğdır ovasında yetiştirilen bitki grubuna en çok endüstri bitkileri girmektedir. Şeker pancarı, ayçiçeği ve pamuk bu gruba aittir. Şeker pancarı ve ay çiçeği alanları son zamanlarda büyümekte ve geliştirilmektedir. Pamuk ise hiç üretilmemektedir. Ova kesiminde özellikle meyve yetiştiriciliği ve bağcılık geniş alanları kapsamaktadır. Bunun yanında sebze tarımı da büyük yer kaplamaktadır. (<http://www.igdir.gov.tr/ekonomisi>, Iğdır Valiliği)

Kentin nüfusu, 2013 Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi sonuçlarına göre 190.424'dür. Iğdır ili 3546 kilometrekarelik yüzölçümü ile Türkiye yüzölçümünün %0.46'sına denk gelmektedir. İlin nüfusunun toplam nüfusa oranı %53'tür. Nüfusun 102.154 kişisi şehirde yaşarken, 88.270 kişisi bucak ve köylerde yaşamaktadır. Genç nüfusun yoğunluğu fazladır. İl nüfusunun %53'ü 25 yaşın altındadır. 25-64 yaş aralığındaki nüfus toplam nüfusun %42'si, 65 yaş üstü nüfus toplam nüfusun %5'ini oluşturmaktadır. Nüfus bakımından en büyük ilçeleri; Iğdır Merkez, Tuzluca, Aralık ve Karakoyunlu'dur. (TÜİK, Seçilmiş Göstergelerle Iğdır 2013)

3.1.2.İlin Ekonomik Yapısı

Iğdır ilinde ekonomi tarım ve hayvancılığa dayanmaktadır. Şeker pancarı üretimi, buğday tarımı, meyvecilik ve sebzeçilik önemli tarımsal faaliyetler arasındadır. Dağlık bölgelerde de tahıl tarımı (buğday ve arpa) ve hayvancılık daha çok yapılmaktadır. Büyükbaş, küçükbaş, arıcılık ve kümes hayvancılığı başlıca hayvancılık alanlarıdır. Turizm ve sanayi sektörü pek fazla gelişmemiştir. Genel olarak Iğdır sanayisi küçük işletmelerden oluşmaktadır. Bu iş yerleri yılın belli dönemlerinde faaliyette bulunurlar. Bunun sebebi; hammadde kaynaklarının mevsimlik olmasındandır. Buna bağlı olarak çalıştırılan iş gücünün ancak birkaç tanesi devamlı olup, diğerleri mevsimlik iş gücünden oluşmaktadır. Iğdır ilinin 2013 TÜİK verilerine göre işsizlik oranı %6,9, iş gücüne katılma oranı %58,6 ve istihdam oranı %54,5'dir. Sanayi tesisleri tarımsal üretimden elde edilen hammadde kaynaklarına göre kurulmuştur. Bunlar arasında Çırçır atölyeleri, un değirmenleri, tekstil fabrikaları, meyve püresi ve konsantresi, soğuk lastik kaplama, tuğla fabrikası

ve keçe atölyeleri yer almaktadır. Koyun yetiştiriciliğinin fazla olmasından dolayı yün hammaddesinin çok olduğu köylerde halı ve kilim dokumacılığı yaygındır. Iğdır ili yeraltı kaynağı olarak Tuzluca ilçesinde zengin krom yatakları ve kaya tuzuna sahiptir. Tuz yataklarının rezervi yaklaşık 800 milyon civarında olmakla birlikte, %98 NaCl (sodyum klorür) içermektedir. Aralık ilçesi ve Suveren köyü yakınlarında ponza madeni mevcuttur. (TÜİK, Seçilmiş Göstergelerle Iğdır 2013, Iğdır Valiliği)

3.1.3. Çalışma Bulguları

3.1.3.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu çalışmanın amacı, kadın girişimcilerin yerel anlamda kalkınmaya ne kadar etki ettiğini tespit etmektir. Bu amaçla Iğdır il merkezindeki aktif faaliyetlerde bulunan kadın girişimcilerin yerel kalkınmadaki rolleri çalışmanın ana temasını oluşturmaktadır. Araştırmanın diğer amaçlarına bakılacak olursa;

- Iğdır il merkezinde faaliyette bulunan kadın girişimcilerin çalışma hayatına atılmalarındaki nedenler ve onları girişimciliğe iten sebeplerin tespiti,
- Iğdır il merkezinde girişimcilik faaliyetini sürdüren kadınların genel profil özellikleri,
- Iğdır il merkezindeki kadın girişimcilerin işlerini kurarken ya da girişim faaliyetlerini sürdürürken karşılaştıkları sorunlara yönelik çözüm önerileri edindiğimiz bilgiler doğrultusunda üretilmeye çalışılacaktır.

Kadın girişimciliğinin son yıllarda önem kazandığı ve buna bağlı olarak kadın girişimci sayısının hızlı bir şekilde arttığı ülkemizde kadınların çalışma hayatında yer edinmeleri ve desteklenmeleri son derece önemli bir konudur.

3.1.3.2. Araştırmanın Kapsamı

Araştırmada, 2018 yılı itibarıyla Esnaf ve Sanatkarlar Odasına kayıtlı 148 kadın girişimcinin tamamına, Odadan elde ettiğimiz isim ve adresler doğrultusunda, ulaşılmış olup anket uygulaması yapılmıştır. Iğdır Ticaret ve Sanayi Odasına ise kayıtlı 160 kadın girişimci bulunmaktadır. Fakat bunların birçoğu kayıtlarda kadın girişimciler üzerine açılmış, gerçekte ise erkekler tarafından yürütülen işletmeler olduğundan çok az sayıda kadın girişimciye ulaşılabilmiş ve anket uygulaması gerçekleştirilmiştir. Iğdır KOSGEP Hizmet Müdürlüğü'nde ise kayıtlı 60 kadın

girişimci olduğu tespit edilmiş fakat bu kişilerin isim ve adresleri, kişisel verilerin gizliliği gerekçesiyle yetkililer tarafından bizimle paylaşılmamıştır. Kendi çabalarımızla ulaşabildiğimiz kadın girişimcilere anket uygulaması yapılmıştır.

3.1.3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak anket yöntemi kullanılmıştır. Anket oluşturulurken literatürde daha önce Biner (2011) ve Kutlu (2006) tarafından yapılan araştırmalarda kullanılan anket sorularından yararlanılmıştır.

Literatürdeki benzer çalışmalardan yararlanılarak elde edilen örnek sorular ve yeni oluşturulan diğer bazı sorular geliştirilerek hazırlanan anket 250 adet olmak üzere basılmıştır. Tüm soruları cevaplandırılan 206 geçerli anket üzerinden çalışma yapılmıştır. Toplam 34 Sorudan anket iki kısma ayrılmıştır. Birinci kısımda anket uygulanan kadınların demografik ve bazı genel özelliklerini çıkarmaya yönelik sorular sorulmuştur. İkinci ve çalışmaya esas teşkil eden kısımda ise kadınların girişimcilik faaliyetlerini ortaya çıkarmaya yönelik sorular sorulmuş ve genel anlamda girişimcilik faaliyetlerinin yerel kalkınmayla ilişkisini çıkarmaya yönelik sorular sorulmuştur. Ölçek sonuçları SPSS v17 istatistik programı kullanılarak değerlendirilmiştir. Çalışmanın hipotezleri ise;

H.1: Kadınların çalışması ile toplumun kalkınması arasında anlamlı bir fark (veya ilişki) yoktur.

H.2: Erkek egemen toplumlarda kadınların çalışma hayatına kazandırılması ile erkeklerin kadınlara bakış açılarının değişmesi arasında anlamlı bir fark (veya ilişki) yoktur.

H.3: Kadınların çalışmamaları ile ailelerine zaman ayıramamaları ve ev işlerini yetiştirememeleri arasında anlamlı bir fark (veya ilişki) yoktur.

H.4: Kadınların toplum içerisinde daha fazla değer kazanması ile kadınlara verilen eğitim seviyesinin ve kalitesinin artırılması arasında anlamlı bir fark (veya ilişki) yoktur.

H.5: Kadınların hemcinsleri ile olan çekememezlik halleri kadınları iş yaşamlarındaki verimsizlikleri arasında anlamlı bir fark (veya ilişki) yoktur.

H.6: Kadınların çalışması ile çocuklarını yetiştirmek ve kendi ev işlerini yürütmek arasında anlamlı bir fark (veya ilişki) yoktur.

Öncelikli olarak çalışmanın konusunu oluşturan Iğdır ilindeki kadınların girişimcilik özelliklerini çıkarmaya yönelik uygulanan anket çalışmasından elde edilen genel bilgiler Tablo 3.2’de tanımlayıcı istatistikler şeklinde verilmiştir. Tablo 3.2’de verilen tanımlayıcı istatistiklerin özet bilgileri şunlardır:

Araştırmaya katılan kadınların, ortalama yaş aralığının 35-43 olduğu ve çoğunluğunun evli ve çocuk sahibi oldukları saptanmıştır. Kadınların eşlerinin eğitim durumları ortalama lise ve altı olup, erken evlilik sergiledikleri ve ortalama her evde 2-3 çocuk olduğu görülmektedir. Eğitim düzeyi düşük olması nedeni ile eşlerin mesleklerinin esnaf veya serbest meslek olduğu görülmektedir. Eğitim düzeyi lise ve üstü olan kadınların sayıca üstün olduğu ve çocuklarının ortalama 5 yaş üstü olduğu görülmektedir. Çalışma süreleri boyunca ortalama olarak çocukların okulda zaman geçirdikleri saptanmıştır. Aile yapısı olarak ortalama çekirdek aile yapısını benimsemişlerdir.

Çalışmaya katılan kadınların büyük çoğunluğunun çalıştığı ve çalışmayan kadınların eşlerinin izni olmadığından çalışmadıkları belirlenmiştir. Kadınların büyük çoğunluğunun, kuaför-sağlık hizmetleri veya tuhafiyeye-zücaciye gibi kadına uygun sektörlerde çalıştığı görülmektedir. Ortalama çalışma süreleri dört yıl üstü olan bölge kadınları, yaptıkları işlerin kendi yeteneklerine uygun olduğunu düşünmekte ve iş yerlerinde eleman çalıştırma imkânları bulunmamaktadır. Ortalama net kazançları 1500 TL üstü olan kadınlar, eşlerinin veya ailelerinin gelirini de başka gelir olarak değerlendirmektedirler. Kazançlarını, özellikle ailenin ihtiyaçlarını gidermede kullandıkları ve çalıştıkları iş kolundan memnun oldukları görülmektedir.

Girişimciliğe atılmadan önce herhangi bir iş tecrübesine sahip olmayan çoğunluk, girişimciliğe atılma nedeni olarak ailelerine katkı sağlamak olduğunu ifade etmektedirler. İşlerini kurarken, kendi birikimlerini kullanmaları ve aile büyüklerinin desteğini almalarına rağmen, iş faaliyetlerini sürdürürken aileden destek almadıkları görülmektedir. İş kurarken, çevrenin baskısı ve kadın olmaktan kaynaklı sorunların yaşanmasının yanında, iş hayatı sürecinde de herhangi bir ödüllendirilme ile teşvik edilmedikleri saptanmıştır.

Çalışma hayatı ile ev içerisindeki dengenin değişmediği, çalışmanın evde sorun olmadığı görülmesine ek olarak, kadınların aileleri ile yemince ilgilenememe ve ev işlerine yetişememe gibi sorunları yaşadıkları görülmektedir. Bunun yanında, çalışan kadınların kendilerine olan güvenlerinin artması ve kendini gerçekleştirme gibi avantajlara da sahip olduğu görülmektedir. Erkeklerle nazaran daha duygusal olan kadınların, duygusallıklarının işlerini etkilemediği görülmektedir. Girişimcilğe atılan kadınların işleri için beklentilerinin ise, işlerini sürdürmek ve işlerini büyütmek olduğu saptanmıştır.

Çalışmaya katılan kadınların çoğunluğunun, kadınların çalışmasının topluma katkı sağladığına inanmaktadırlar. Çocukları ve aileleri için iyi bir gelecek yaratmada kadınlara daha fazla iş imkânı tanınmasının gerektiği saptanmıştır. Toplumsal sorunların çözülmesinde kadınların çalışmasının önemli bir rol oynadığı ve kadın iş gücünden yararlanmanın erkeklerin iş alanını daraltmayacağı inancı belirlenmiştir. Çalışan kadınların, erkek egemen toplumdaki kadına bakış açısını olumlu etkileyeceği ve kadınların tek görevinin evde çocuk yetiştirme ve ev işleri ile ilgilenmek olmadığı görülmektedir.

Tablo 3. 2: Tanımlayıcı İstatistikler

	N	Range	Mean		Std.	Variance
			Statistic	Std. Error	Deviation	
	Statistic	Statistic	Statistic	Error	Statistic	Statistic
Yaş	206	5	3,41	,098	1,407	1,980
Medeni Durum	206	1	1,39	,034	,490	,240
Evlilik Yaşı	206	5	2,14	,081	1,157	1,338
Eşinizin Mesleği	206	5	4,04	,123	1,772	3,140
Eğitim Düzeyi	206	5	3,90	,092	1,318	1,737
Eşinizin Eğitim Düzeyi	206	5	2,97	,119	1,706	2,911
Çocuk Var Mı?	206	1	1,68	,033	,468	,219
Çocuk Sayısı	206	6	1,57	,100	1,435	2,061
Çocuklar kaç yaşında	206	6	2,84	,164	2,350	5,521
Çocuklarla kim ilgileniyor	206	5	4,63	,137	1,973	3,894

Evinizde kaç kişi yaşıyor	206	5	3,63	,097	1,393	1,941
Herhangi bir işte çalışıyor musunuz?	206	1	1,09	,020	,290	,084
Çalışmıyorsa nedeni	206	6	,41	,091	1,310	1,717
Hangi iş kolunda çalışıyorsunuz	206	5	3,55	,108	1,548	2,395
Kaç yıldır çalışıyorsunuz	206	5	4,45	,136	1,947	3,790
Yaptığınız iş yeteneklerinize uygun mu?	206	1	1,12	,022	,322	,103
İşyerinizde eleman çalıştırma imkânı	206	1	1,62	,034	,487	,238
Aylık net kazancınız	206	5	4,05	,117	1,681	2,827
Başka gelir kaynağı	206	5	2,14	,075	1,080	1,165
Kazancını nasıl değerlendiriyorsun	206	5	2,24	,105	1,513	2,289
Çalıştığınız işkolundan memnun musunuz?	206	1	1,16	,025	,363	,132
Girişimcilik faaliyetinde bulunmadan önce herhangi bir işkolunda çalıştınız mı?	206	5	2,34	,140	2,010	4,042
Girişimcilik faaliyetinde bulunma nedeniniz	206	5	2,65	,129	1,847	3,410
İşinizi kurarken hangi sermaye araçlarını kullandın	206	5	3,14	,133	1,904	3,624
Faaliyetinizi sürdürmede aileniz destek oluyor mu?	206	1	1,51	,035	,501	,251
İş kurarken karşılaştığınız sorunlar	206	5	3,12	,130	1,871	3,502
Çalışma süren boyunca ödül aldın mı?	206	1	1,79	,029	,411	,169
Çalışma hayatı evde sorun oluyor mu?	206	1	1,39	,034	,489	,239
Hangi sorunlara neden oluyor	206	6	1,21	,112	1,602	2,566
Girişimci olmanızın size sağladığı avantajlar	206	5	2,90	,129	1,856	3,444
Kadın olmaktan kaynaklı duygusallık özelliğiniz iş yaşamını etkiliyor mu?	206	1	1,25	,030	,433	,187
İşinizle ilgili en önemli beklentiniz	206	5	2,39	,120	1,718	2,951
Sosyal medya üzerinden pazarlama ve alışveriş yapıyor musunuz?	206	1	1,66	,033	,476	,227
Çalışma hayatınızı sürdürdüğünüz yerle ilgili sizin için en büyük sorun	206	5	4,04	,121	1,737	3,018
Kadınların çalışması toplumun kalkınmasını sağlamakta mıdır?	206	3	3,80	,047	,668	,446

İyi nesiller yetiştirmek için kadınlara çalışma imkânı verilmelidir	206	3	3,75	,050	,722	,521
Kadınların iş yaşamına katılmasıyla birlikte birçok toplumsal sorun çözülecektir	206	3	3,47	,071	1,025	1,050
Kadın işgücünden yararlanmak erkeklerin iş alanını daraltacaktır	206	3	1,54	,074	1,066	1,137
Erkek egemen toplumların kadına olan bakış açısı kadınlar çalışma hayatına kazandırıldıkça olumlu bir hal alacaktır	206	3	3,50	,071	1,021	1,041
Kadınların çalışması ailelerine zaman ayıramama gibi olumsuz durumlara yol açtığı için kadınlar çalışmamalıdır	206	3	1,44	,065	,929	,862
Kadınlara yarı zamanlı iş imkânları sunularak onlara ailevi sorumluluklarını yerine getirebilme fırsatı verilmelidir	206	3	3,72	,054	,782	,611
Kadınlara verilen eğitim kanlarının seviyesi ve kalitesi arttıkça kadın toplum içinde değer kazanır	206	3	3,84	,042	,608	,369
Kadınların asıl görevi çocuk yetiştirmek ve ev işleri ile ilgilenmektir	206	3	1,33	,059	,843	,710
Kadınların hem cinsleri ile olan çekememezlik halleri kadınları iş yaşamında verimsizliğe iter	206	3	2,13	,094	1,350	1,822

Çalışmaya ilişkin tanımlayıcı istatistiklerden sonra çalışmaya esas teşkil eden hipotezler ve bu hipotezlerin sınanmasıyla ortaya çıkan genel sonuçlar verilecektir.

H.1: Kadınların çalışması ile toplumun kalkınması arasında anlamlı bir fark (veya ilişki) yoktur.

Hipotez 1: kadınların çalışması toplumun kalkınmasını sağlar.

Tablo 3. 3: Hipotez 1 normallik test sonuçları

	Herhangi bir işte çalışıyor mu?	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
		İstatistik Değeri	Serbestlik Derecesi (sd)	Anlamlılık Düzeyi (P)	İstatistik Değeri	Serbestlik Derecesi (sd)	Anlamlılık Düzeyi (P)
Kadınların çalışması	Evet	,534	187	,000	,279	187	,000

toplumun kalkınmasını sağlamaktadır.	Hayır	,425	19	,000	,628	19	,000
--	-------	------	----	------	------	----	------

a. Lilliefors Significance Correction

Topluma katkı sağlama ve kadınların çalışması verilerini analiz ederken normal dağılım gösterip göstermediğini tespit etmek amacıyla, Kolmogorov-Smirnov Testi ve Shapiro-Wilk Testi kullanılmıştır. Tablo 3.3 incelendiğinde Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk testi sonuçlarına göre, P değerinin 0,05'ten küçük olduğu görülmüştür. Verilerin normal dağılım göstermediği tespit edilip, verilerin analizinde non-parametrik (parametrik olmayan) testler olan Mann Whitney U Testi ile Wilcoxon W Testi kullanılmıştır.

Tablo 3. 4: Hipotez 1'e ilişkin test istatistikleri

	Kadınların Çalışması Toplumun Kalkınmasını Sağlamaktadır.
Mann-Whitney U	1317,000
Wilcoxon W	1507,000
Z	-3,699
Asymp. Sig. (2-tailed) (P)	,000

a. Grup değişkeni: Herhangi bir işte çalışıyor mu?

Toplumun kalkınmasına katkı sağlamanın, kadınların bir işte çalışıp çalışmama değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere Mann-Whitney U ve Wilcoxon W Testi uygulanmıştır. Tablo 3.4'de belirtilen test sonuçlarına göre, P değerinin 0,05'ten küçük ($z=-3,699$, $P<0,05$) olduğu görülmüştür ve gruplar arasında anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur. Bu nedenle, sıfır hipotezi reddedilir ve kadınların bir işte çalışıyor olmalarının, toplumun kalkınmasını sağladığını söylemek mümkündür.

Tablo 3. 5: Araştırmaya katılan kadınların çalıştıkları işkoluna göre dağılımları

Hangi işkolunda çalışıyorsunuz?	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
---------------------------------	---------	-------	---------------	-----------------

Eğitim Hizmetleri	23	11,2	11,2	11,2
Satış Elemanı	33	16,0	16,0	27,2
Kuaför Sağlık Bakım Hizmetleri	55	26,7	26,7	53,9
Tuhafiye Züccaciye	19	9,2	9,2	63,1
Giyim Konfeksiyon	55	26,7	26,7	89,8
Ev İşleri Hamur İşleri	21	10,2	10,2	100,0
Toplam	206	100,0	100,0	

Araştırmaya katılan kadınların çalıştıkları işkoluna göre dağılımı Tablo 3.5'te gösterilmiştir. Buna göre araştırmaya katılan 206 kadından 23'ünün (%11,2'sinin) eğitim hizmetlerinde, 33'ünün (%16'sının) satış elemanı, 55'inin (%26,7'sinin) kuaför-sağlık bakım hizmetlerinde, 19'unun (%9,2'sinin) tuhafiye-züccaciye, 55'inin (%26,7'sinin) giyim-konfeksiyon ve 21'inin (%10,2'sinin) ev-hamur işleri sektöründe çalıştığı görülmektedir. İğdir il merkezinde çalışmaya katılan kadınların çoğu kuaför ve giyim-konfeksiyon alanlarında faaliyetlerde bulunmuşlardır.

Tablo 3. 6: Araştırmaya katılan kadınların çalışma sürelerine göre dağılımı

Kaç yıldır çalışıyorsunuz?	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Bir yıldan az	31	15,0	15,0	15,0
1 Yıldır	14	6,8	6,8	21,8
2 Yıldır	23	11,2	11,2	33,0
3 Yıldır	14	6,8	6,8	39,8
4 Yıldır	12	5,8	5,8	45,6
5 Yıldan Fazla	112	54,4	54,4	100,0
Toplam	206	100,0	100,0	

Araştırmaya katılan kadınların çalışma sürelerine göre dağılımı Tablo 3.6'da gösterilmiştir. Buna göre araştırmaya katılan 206 kadından 31'inin (%15'inin) bir yıldan az, 14'ünün (%6,8'inin) bir yıl, 23'ünün (%11,2'sinin) iki yıl, 14'ünün

(%6,8'inin) üç yıl, 12'sinin (%5,8'inin) dört yıl ve 112'sinin (%54,4'ünün) beş yıldan fazla süredir çalışmakta olduğu görülmektedir. Iğdır il merkezinde kadın girişimcilere uygulanan çalışma sonuçlarına göre çoğunluk beş yıldan fazla süredir çalışmakta iken önemli bir oranda ise iş hayatına yeni başlayan yani bir yıldan az süredir çalışan kadınlardan oluşmaktadır.

Tablo 3. 7: Araştırmaya katılan kadınların eleman çalıştırma imkânına göre dağılımı

İş yerinizde eleman çalıştırma imkanınız var mı?	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Evet-Var	79	38,3	38,3	38,3
Hayır-Yok	127	61,7	61,7	100,0
Toplam	206	100,0	100,0	

Araştırmaya katılan kadınların iş yerlerinde eleman çalıştırma imkânına göre dağılımı Tablo 3.7'de gösterilmiştir. Buna göre araştırmaya katılan 206 kadının çalıştıkları iş yerlerinin 79'unda (%38,3'ünde) eleman çalıştırma imkânı varken, 127'sinde (%61,7'sinde) eleman çalıştırma imkânının olmadığı görülmektedir. Kadın girişimcilerin çoğunluğunun kendi dışında çalışan istihdam etme imkanının bulunmadığı görülmektedir. Bunun sebebi olarak işletmelerin küçük çaplı olması ve buna bağlı olarak elde edilen gelirin düşük olması (bkz. aşağıda Tablo 3.8) düşünülebilir.

Tablo 3. 8: Araştırmaya katılan kadınların aylık net kazançlarına göre dağılımı

Aylık net kazanç	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
400tl ve altı	19	9,2	9,2	9,2
500tl	23	11,2	11,2	20,4
1000tl	36	17,5	17,5	37,9
1500tl	45	21,8	21,8	59,7

1750tl	17	8,3	8,3	68,0
2000tl ve üstü	66	32,0	32,0	100,0
Toplam	206	100,0	100,0	

Araştırmaya katılan kadınların aylık net kazançlarına göre dağılımı Tablo 3.8'de gösterilmiştir. Buna göre araştırmaya katılan 206 kadından 19'unun (%9,2'sinin) 400 TL altında, 23'ünün (%11,2'sinin) 500 TL, 36'sının (%17,5'isinin) 1000 TL, 17'sinin (%8,3'ünün) 1750 TL ve 66'sının %32'sinin 2000 TL ve üstü aylık net gelir elde ettiği görülmektedir. Bu sonuçlara göre kadın girişimcilerin çoğunlukla düşük gelirler elde ettikleri ortaya çıkmaktadır. Bununla birlikte Iğdır il şartları dikkate alındığında aile ekonomisine hatırı sayılır bir katkı yaptıkları değerlendirilebilir.

Tablo 3. 9: Araştırmaya katılan kadınların sahip oldukları başka gelir kaynağına göre dağılımı

Başka gelir kaynağı	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Başka gelir yok	57	27,7	27,7	27,7
Eşimin geliri	92	44,7	44,7	72,3
Ailemin geliri	44	21,4	21,4	93,7
Faiz geliri	2	1,0	1,0	94,7
Devlet yardımı	6	2,9	2,9	97,6
Diğer	5	2,4	2,4	100,0
Toplam	206	100,0	100,0	

Araştırmaya katılan kadınların sahip oldukları başka gelir kaynağına göre dağılımları Tablo 3.9'da gösterilmiştir. Buna göre, araştırmaya katılan 206 kadından 57'sinin (%27,7'sinin) başka gelir kaynağının olmadığı, 92'sinin (%44,7'sinin) eşinin gelirinden, 44'ünün (%21,4'ünün) ailesinin gelirinden, 2'sinin (%1'inin) faiz gelirinden, 6'sının (%2,9'unun) devlet yardımından ve 5'inin (%2,4'ünün) ise diğer

gelir kaynağından yararlandığı görülmektedir. Çoğunluğun eşi ve aile gelirinin olması, kadın girişimcinin de elinden geldiği kadarıyla aile bütçesine katkıda bulunmayı amaçladığını göstermektedir.

Tablo 3. 10: Araştırmaya katılan kadınların kazançlarını değerlendirmelerine göre dağılımı

Kazancını nasıl değerlendiriyorsun?	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Evimin ihtiyaçlarını gideriyorum	110	53,4	53,4	53,4
Eşıme veriyorum	4	1,9	1,9	55,3
Ailemdeki kişilerin ihtiyaçlarını gideriyorum	56	27,2	27,2	82,5
Biriktiriyorum	13	6,3	6,3	88,8
Yalnız kendi ihtiyaçlarım için harcıyorum	15	7,3	7,3	96,1
Diğer	8	3,9	3,9	100,0
Toplam	206	100,0	100,0	

Araştırmaya katılan kadınların kazançlarını değerlendirmelerine göre dağılımları Tablo 3.10'da gösterilmiştir. Buna göre, araştırmaya katılan 206 kadının 110'unun (%53,4'ünün) gideri ile evinin ihtiyaçlarını giderdiği, 4'ünün (%1,9'unun) eşine verdiği, 56'sının (%27'sinin) ailesindeki kişilerin ihtiyaçlarını giderdiği, 13'ünün (%6,3'ünün) biriktirdiği, 15'inin (%7,3'ünün) kendi ihtiyaçları için harcadığı, 8'inin (%3,9'unun) ise farklı şekilde değerlendirdiği görülmektedir. Çalışmaya katılan kadın girişimcilerin yarısından fazlasının ailelerine ekonomik katkı sağladıkları, yine önemli bir oranda kendi ihtiyaçlarını giderdiklerini söyleyen katılımcıların da aslında yine aile bütçesine dolaylı olarak katkı sağladıkları değerlendirilebilir.

Tablo 3. 11: Araştırmaya katılan kadınların girişimcilik faaliyetinde bulunma nedenine göre dağılımı

Girişimcilik faaliyetinde bulunma nedeniniz	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
---	---------	-------	---------------	-----------------

Aileme katkıda bulunma	91	44,2	44,2	44,2
Kendi mesleğini icra etme isteği	37	18,0	18,0	62,1
Sosyal çevre edinmek	7	3,4	3,4	65,5
Uğraş amaçlı boş zaman değerlendirme	10	4,9	4,9	70,4
Ekonomik bağımsızlık elde etmek	47	22,8	22,8	93,2
Çevremdeki insanlara faydalı olmak	14	6,8	6,8	100,0
Toplam	206	100,0	100,0	

Araştırmaya katılan kadınların girişimcilik faaliyetinde bulunma nedenine göre dağılımı Tablo 3.11’de gösterilmiştir. Buna göre, araştırmaya katılan 206 kadının 91’inin (%44,2’sinin) ailesine katkıda bulunma, 37’sinin (%18’inin) kendi mesleğini icra etme, 7’sinin (%3,4’ünün) sosyal çevre edinme, 10’unun (%4,9’unun) uğraş amaçlı boş zamanını değerlendirme nedeni ile girişimcilik faaliyetinde bulunduğu görülmüştür. Çalışma sonuçlarına göre çoğunluk ailesine katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

Tablo 3. 12: Araştırmaya katılan kadınların girişimci olmasının kendilerine sağladığı avantajlara göre dağılımı

Girişimci olmanızın size sağladığı avantajlar	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Ekonomik özgürlük	85	41,3	41,3	41,3
Kendini gerçekleştirme isteği	16	7,8	7,8	49,0
Kendime olan güvenin artması	21	10,2	10,2	59,2
Çevremde itibar kazanma	13	6,3	6,3	65,5
Aileme katkıda bulunma	60	29,1	29,1	94,7
Diğer	11	5,3	5,3	100,0
Toplam	206	100,0	100,0	

Araştırmaya katılan kadınların girişimci olmasının kendilerine sağladığı avantajlara göre dağılımı Tablo 3.12’de gösterilmiştir. Buna göre, araştırmaya katılan

206 kadının 85'inin (%41,3'ünün) ekonomik özgürlük, 16'sının (%7,8'inin) kendini geliştirme, 21'inin (%10,2'sinin) kendine olan güveninin artması, 13'ünün (%6,3'ünün) çevresinde itibar kazanma, 60'ının (%29,1'inin) ailesine katkıda bulunma, 11'inin (%5,3'ünün) diğer farklı avantajlara, girişimci olma nedeni ile sahip oldukları görülmüştür. Girişimci kadınların önemli bir kesiminin ekonomik bağımsızlığını elde etme ve böylelikle toplumda daha saygın bir yer edinme adına çalıştıkları değerlendirilebilir.

Tablo 3. 13: Araştırmaya katılan kadınların işini kurarken kullandıkları sermayeye göre dağılımı

İşinizi kurarken hangi sermaye araçlarını kullandınız?	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Banka kredisi	44	21,4	21,4	21,4
Kendi birikimim	65	31,6	31,6	52,9
Aile büyüklerinden destek alma	24	11,7	11,7	64,6
Kosgeb desteği	17	8,3	8,3	72,8
Mikro kredi	3	1,5	1,5	74,3
Diğer	53	25,7	25,7	100,0
Toplam	206	100,0	100,0	

Araştırmaya katılan kadınların işini kurarken kullandıkları sermayeye göre dağılımı Tablo 3.13'de gösterilmiştir. Buna göre, araştırmaya katılan 206 kadından 44'ünün (%21,4'ünün) banka kredisi kullanarak, 65'inin (%31,6'sının) kendi birikimlerini kullanarak, 24'ünün (%11,7'sinin) aile büyüklerinden destek alarak, 17'sinin (%8,3'ünün) KOSGEB desteğinden yararlanarak, 3'ünün (%1,5'inin) mikro kredi kullanarak, 53'ünün (%25,7'sinin) farklı kaynakları sermaye olarak kullanarak işlerini kurdukları görülmektedir.

Genel sonuç olarak; kuaför-sağlık bakım hizmetleri (%26,7) ve giyim-konfeksiyon (%26,7) sektörü, bu bölge kadınlarının girişimcilik gösterdiği sektörlerin başında geldiği, çalışan kadınların (%54,4) çoğunun uzun süredir çalıştığı görülmektedir. Kadınların çalıştıkları yerde eleman çalıştırma imkânlarının olmadığı

(%61,7) ve ortalama 2000 TL ve üstü (%32) maaşla çalıştıkları gözlenmektedir. Bu bölgede çalışan kadınların eşlerinin geliriyle (%44,7) yaşam desteğine sahip olduğu ve kazançlarını ailedeki kişilerin ihtiyaçlarını gidermede kullandıkları (%27,2) görülmektedir. Kadınları girişimcilğe iten faktörlerin başında (%44,2) aileye katkı sağlamanın geldiği ve çalışmalarının kendilerine ekonomik özgürlük (%41,3) sağladığı belirlenmiştir. Kadınların girişimcilik gösterdikleri sektöre atılırken, kendi birikimlerini (%31,6) ve banka kredisini (%21,4) kullandıkları görülmektedir. Bu faktörler değerlendirildiğinde kadın girişimciliğinin toplumun kalkınması için bir katkı sağladığı görülmektedir. Kadınlar girişimcilik özelliklerini kazanmış durumdadır.

H.2: Erkek egemen toplumlarda kadınların çalışma hayatına kazandırılması ile erkeklerin kadınlara bakış açılarının değişmesi arasında anlamlı bir fark (veya ilişki) yoktur.

Hipotez 2: Erkek egemen toplumların kadına olan bakış açısı kadınlar çalışma hayatına kazandırıldıkça değişerek olumlu bir hal alacak.

Tablo 3. 14: Hipotez 2 normallik testi

	Çalışma hayatınızı sürdürdüğünüz yerle ilgili sizin için en büyük sorun	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
		İstastistik Değeri	Serbestlik Derecesi (sd)	Anlamlılık Düzeyi (P)	İstastistik Değeri	Serbestlik Derecesi (sd)	Anlamlılık Düzeyi (P)
Erkek egemen toplumların kadına olan bakış açısı kadınlar çalışma hayatına kazandırılmadıkça olumlu bir hal alacaktır	Erkeklerin çalışan kadınlara olumsuz bakışı	,360	19	,000	,714	19	,000
	İhtiyacım olan şeyleri bulamama	,522	33	,000	,384	33	,000
	Yöre insanının alışveriş kültürünü bilmemesi	,489	23	,000	,456	23	,000

Yaşam şartlarının ağır oluşu	,496	45	,000	,482	45	,000
Aynı iş kolunda faaliyet gösteren kişiler arasındaki çekişme	,372	17	,000	,712	17	,000
Diğer	,502	69	,000	,452	69	,000

a. Lilliefors Significance Correction

Erkek egemen toplumların kadına olan bakış açısı ve kadınların çalışma hayatını sürdürdükleri yerde yaşadıkları sorun değişkenlerine ilişkin verileri analiz ederken normal dağılım gösterip göstermediğini tespit etmek amacıyla, Kolmogorov-Smirnov Testi ve Shapiro-Wilk Testi kullanılmıştır. Tablo 3.14 incelendiğinde Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk testi sonuçlarına göre, P değerinin 0,05'ten küçük olduğu görülmüştür ve verilerin normal dağılım göstermediği tespit edilip, verilerin analizinde non-parametrik (parametrik olmayan) test olan Kruskal Wallis testi kullanılmıştır.

Tablo 3. 15: Erkek egemen toplumdaki kadınlara olan bakış açısı ile kadınların çalışma hayatında karşılaştığı sorun değişkenleri arasındaki ilişkinin sıra tablosu

	Çalışma hayatınızı sürdürdüğünüz yerle ilgili sizin için en büyük sorun	N	Sıra Ortalaması
Erkek egemen toplumların kadına olan bakış açısı kadınlar çalışma hayatına kazandırılmadıkça olumlu bir hal alacaktır	Erkeklerin çalışan kadınlara olumsuz bakışı	19	81,37
	İhtiyacım olan şeyleri bulamama	33	113,11
	Yöre insanının alışveriş kültürünü bilmemesi	23	106,07
	Yaşam şartlarının ağır oluşu	45	105,62
	Aynı iş kolunda faaliyet gösteren kişiler arasındaki çekişme	17	82,35
	Diğer	69	107,97
	Toplam	206	

Sıra tablosundaki sıra ortalaması değerlerine bakıldığında çalışan kadınların iş yaşamlarını sürdürdükleri yerde ihtiyaçları olan şeyleri bulamaması (113,11), diğer sorunlardan daha yüksek bir oranda çalışma hayatına kazandırılmasında olumsuz rol oynar. Bunun yanında, yöre insanının alışveriş kültürünü bilmemesi (106,62) ve yaşam şartlarının ağır oluşu (105,62) kadınların çalışma hayatında karşılaştığı diğer önemli sorunlardır. Çalışan kadınların karşılaştığı sorunlar içerisinde, aynı iş kolunda faaliyet gösteren kişiler arasında çekişme (82,35) ve erkeklerin olumsuz bakışı (81,37) diğer sorunlara göre daha az oranda etkindir.

Tablo 3. 16: Hipotez 2'e ilişkin test istatistikleri^{a,b}

	Erkek egemen toplumların kadına olan bakış açısı kadınlar çalışma hayatına kazandırılmadıkça olumlu bir hal alacaktır
Ki-Kare	12,362
Df	5
Asymp. Sig. (P)	,030

a. Kruskal Wallis Test

b. Grup değişkeni: Çalışma hayatınızı sürdürdüğünüz yerle ilgili sizin için en büyük sorun?

Erkek egemen toplumların kadına olan bakış açısının, kadınların çalışma hayatını sürdürdüğü yerle ilgili sorunların değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere Kruskal Wallis testi uygulanmıştır. Tablo 3.16'te belirtilen test sonuçlarına göre, P değerinin 0,05'ten küçük ($P=0,03$) olduğu görülmüştür ve gruplar arasında anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur. Bu nedenle, sıfır hipotezi reddedilir ve kadınların çalışma hayatına kazandırılmasının, erkek egemen toplumlardaki kadına olan bakış açısı üzerine olumlu etki yarattığını söylemek mümkündür.

Tablo 3. 17: Araştırmaya katılan kadınların yaşa göre dağılımı

Yaş	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
-----	---------	-------	---------------	-----------------

18-22	19	9,2	9,2	9,2
22-27	42	20,4	20,4	29,6
27-35	41	19,9	19,9	49,5
35-43	61	29,6	29,6	79,1
43-50	25	12,1	12,1	91,3
50+	18	8,7	8,7	100,0
Toplam	206	100,0	100,0	

Araştırmaya katılan kadınların yaşa göre dağılımı Tablo 3.17’de gösterilmiştir. Buna göre, araştırmaya katılan 206 kadından 19’unun (%9,2’sinin) 18-22 yaş aralığında, 42’sinin (%20,4’ünün) 22-27 yaş aralığında, 41’inin (%19,9’unun) 27-35 yaş aralığında, 61’inin (%29,6’sının) 35-43 yaş aralığında, 25’inin (%12,1’inin) 43-50 yaş aralığında, 18’inin (%8,7’sinin) ise 50 yaş ve üstü olduğu görülmektedir. Çalışmaya katılan girişimci kadınların önemli bir kesimi orta yaş grubundandır. Buna sebep olarak, orta yaş grubunun çocuklarının okul çağında olmaları ve yaşla birlikte hayat tecrübelerinin artması düşünülebilir.

Tablo 3. 18: Araştırmaya katılan kadınların medeni durumlarına göre dağılımı

Medeni Durum	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Evli	125	60,7	60,7	60,7
Bekar	81	39,3	39,3	100,0
Toplam	206	100,0	100,0	

Araştırmaya katılan kadınların medeni durumlarına göre dağılımı Tablo 3.18’de gösterilmiştir. Buna göre, araştırmaya katılan 206 kadından 125’inin (%60,7’sinin) evli, 81’inin (%39,3’ünün) bekâr olduğu görülmektedir. Katılanların çoğunluğu evli olmakla beraber önemli bir oranda bekar kadının da çalışma hayatında aktif olduğu görülmektedir. Bu bakımdan evli-bekar girişimci kadın oranları arasında önemli bir fark gözükmemektedir.

Tablo 3. 19: Araştırmaya katılan kadınların evlilik yaşlarına göre dağılımı

Evlilik Yaşı	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
17 ve altı	82	39,8	39,8	39,8
18-21	48	23,3	23,3	63,1
21-25	49	23,8	23,8	86,9
25-30	22	10,7	10,7	97,6
30-35	3	1,5	1,5	99,0
35+	2	1,0	1,0	100,0
Toplam	206	100,0	100,0	

Araştırmaya katılan kadınların evlilik yaşlarına göre dağılımı Tablo 3.19’da gösterilmiştir. Buna göre, araştırmaya katılan 206 kadından 82’sinin (%39,8’i) 17 ve altı yaş aralığında, 48’inin (%23,3’ünün) 18-21 yaş aralığında, 49’unun (%23,8’inin) 21-25 yaş aralığında, 22’sinin (%10,7’sinin) 25-30 yaş aralığında, 3’ünün (%1,5’inin) 30-35 yaş aralığında, 2’sinin (%1’inin) 35 üstü yaş aralığında evlendiği görülmektedir. Çalışmaya katılan kadınların önemli bir kısmı erken yaşta evlenmiştir. Bu, yaşanan ilin toplumsal durumu ve aile yapısıyla bağlantılı olarak değerlendirilmelidir.

Tablo 3. 20: Araştırmaya katılan kadınların eşlerinin mesleğine göre dağılımı

Eşinizin mesleği	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Emekli	13	6,3	6,3	6,3
Serbest meslek	49	23,8	23,8	30,1
Özel sektör	23	11,2	11,2	41,3
Kamu çalışanı	23	11,2	11,2	52,4
Esnaf	28	13,6	13,6	66,0
Diğer	70	34,0	34,0	100,0

Eşinizin mesleği	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Emekli	13	6,3	6,3	6,3
Serbest meslek	49	23,8	23,8	30,1
Özel sektör	23	11,2	11,2	41,3
Kamu çalışanı	23	11,2	11,2	52,4
Esnaf	28	13,6	13,6	66,0
Diğer	70	34,0	34,0	100,0
Toplam	206	100,0	100,0	

Araştırmaya katılan kadınların eşlerinin mesleğine göre dağılımı Tablo 3.20’de gösterilmiştir. Buna göre, araştırmaya katılan 206 kadından 13’ünün (%6,3’ünün) eşi emekli, 49’unun (%23,8’inin) eşi serbest meslek sahibi, 23’ünün (11,2’sinin) eşinin özel sektörde çalıştığı, 23’ünün (%11,2’sinin) eşinin kamu çalışanı olduğu, 28’inin (%13,6’sının) eşinin esnaf, 70’inin (%34’ünün) eşinin diğer meslek grubunda olduğu görülmektedir.

Tablo 3. 21: Araştırmaya katılan kadınların eşlerinin eğitim düzeyine göre dağılımı

Eşinizin Eğitim Düzeyi	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Okur-yazar değil	63	30,6	30,6	30,6
İlkokul	31	15,0	15,0	45,6
Ortaokul	19	9,2	9,2	54,9
Lise	61	29,6	29,6	84,5
Yüksekokul	7	3,4	3,4	87,9
Lisans	25	12,1	12,1	100,0
Toplam	206	100,0	100,0	

Araştırmaya katılan kadınların eşlerinin eğitim düzeyine göre dağılımı Tablo 3.21’de gösterilmiştir. Buna göre, araştırmaya katılan 206 kadından 63’ünün

(%30,6'sının) eşinin okur-yazar olmadığı, 31'inin (%15'inin) eşinin ilkokul mezunu, 19'unun (%9,2'sinin) eşinin ortaokul mezunu, 61'inin (%29,6'sının) eşinin lise mezunu, 7'sinin (%3,4'ünün) eşinin yüksekokul mezunu, 25'inin (%12,1'inin) eşinin lisans mezunu olduğu görülmektedir.

Tablo 3. 22: Araştırmaya katılan kadınların çalışmalarını sürdürdükleri yerle ilgili en büyük sorunlarına göre dağılımı

Çalışma hayatınızı sürdürdüğünüz yerle ilgili sizin için en büyük sorun	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Erkeklerin çalışan kadınlara olumsuz bakışı	19	9,2	9,2	9,2
İhtiyacım olan şeyi bulamama	33	16,0	16,0	25,2
Yöre insanının alışveriş kültürünü bilmemesi	23	11,2	11,2	36,4
Yaşam şartlarının ağır oluşu	45	21,8	21,8	58,3
Aynı işkolunda faaliyet gösteren kişiler arasındaki çekişme	17	8,3	8,3	66,5
Diğer	69	33,5	33,5	100,0
Toplam	206	100,0	100,0	

Araştırmaya katılan kadınların çalışmalarını sürdürdükleri yerle ilgili en büyük sorunlarına göre dağılımı Tablo 3.22'de gösterilmiştir. Buna göre, araştırmaya katılan 206 kadından 19'unun (%9,2'sinin) erkeklerin çalışan kadınlara olumsuz bakışı, 33'ünün (%16'sının) işyerlerinde ihtiyacı olan şeyleri bulamama, 23'ünün (%11,2'sinin) yöre insanının alışveriş kültürünün olmaması, 45'inin (%21,8'inin) yaşam şartlarının ağır oluşu, 17'sinin (%8,3'ünün) aynı iş kolunda faaliyet gösteren kişiler arasındaki çekişme ve 69'unun (%33,5'inin) diğer nedenlerle çalışma hayatlarını sürdürdükleri yerde sorun yaşadığı görülmektedir.

Genel sonuç olarak; çalışmamıza katılan kadınların yaş ortalaması 35-43 yaş aralığında (%29,6) olup, büyük oranı evlidir (%60,7). Çalışan kadınlar 18-25 yaş aralığında evlenmiş olup (%47,1), eşlerinin büyük çoğunluğu esnaf ve serbest meslek sahibi olduğu için genellikle eşlerinin yanında çalışmaktadırlar. Kadınların çalışma nedenleri arasında göze çarpan faktörler; yaşam şartlarının ağır olması (%21,8) ve

eşlerinin eğitim durumunun düşük (%29,6 lise) olmasıdır. Bu bilgiler ışığında, bölge kadınlarının çalışma hayatında önemli ölçüde yer aldığını söyleyebiliriz. Erkek egemen toplumların kadına olan bakış açısı kadınlar çalışma hayatına kazandırıldıkça değişerek olumlu bir hal alacaktır.

H.3: Kadınların çalışmamaları ile ailelerine zaman ayıramamaları ve ev işlerini yetiştirememeleri arasında anlamlı bir fark (veya ilişki) yoktur.

Hipotez 3: kadınların çalışması ailelerine zaman ayıramama ve ev işlerini yetiştirememe gibi olumsuz durumların yol açtığı için kadınlar çalışmamalıdır.

Tablo 3. 23: Hipotez 3 normallik testi

	Çalışma hayatı evde sorun oluyor mu?	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
		İstatistik Değeri	Serbestlik Derecesi (sd)	Anlamlılık Düzeyi (P)	İstatistik Değeri	Serbestlik Derecesi (sd)	Anlamlılık Düzeyi (P)
Kadınların çalışması ailelerine zaman ayıramama gibi olumsuz durumlara yol açtığı için kadınlar çalışmamalıdır	Hayır-Sorun olmuyor	,479	126	,000	,440	126	,000
	Evet-Sorun oluyor	,412	80	,000	,619	80	,000

a. Lilliefors Significance Correction

Kadınların çalışması ile çalışma hayatının evde sorunlara neden olması veya olmaması değişkenlerine ilişkin verileri analiz ederken normal dağılım gösterip göstermediğini tespit etmek amacıyla, Kolmogorov-Smirnov Testi ve Shapiro-Wilk Testi kullanılmıştır. Tablo 3.23 incelendiğinde, test sonuçlarına göre, P değerinin 0,05'ten küçük olduğu görülmüştür ve verilerin normal dağılım göstermediği tespit edilmiştir. Verilerin analizinde non-parametrik (parametrik olmayan) test olan Mann Whitney U testi kullanılmıştır.

Tablo 3. 24: Hipotez 3'e ilişkin test istatistikleri^a

	Kadınların çalışması ailelerine zaman ayıramama gibi olumsuz durumlara yol açtığı için kadınlar çalışmamalıdır
--	--

Mann-Whitney U	4296,000
Wilcoxon W	12297,000
Z	-2,432
Asymp. Sig. (2-tailed) (P)	,015

a. Grup değişkeni: Çalışma hayatı evde sorun oluyor mu?

Kadınların çalışması ile çalışma hayatının evde sorun olması veya olmaması değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere Mann-Whitney U ve Wilcoxon W Testi uygulanmıştır. Tablo 3.24’de belirtilen test sonuçlarına göre, P değerinin 0,05’ten küçük ($z=-2,432$, $P<0,05$) olduğu görülmüştür ve gruplar arasında anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur. Bu nedenle, sıfır hipotezi reddedilir ve kadınların çalışması, ailelerine zaman ayıramama ve ev işlerini yetiştirememeye gibi olumsuz durumlara yol açtığı için kadınlar çalışmamalıdır görüşü kabul edilir.

Tablo 3. 25: Araştırmaya katılan kadınların çalışma hayatının evde sorun olma durumuna göre dağılımı

Çalışma hayatı evde sorun oluyor mu?	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Hayır-Sorun olmuyor	126	61,2	61,2	61,2
Evet-Sorun oluyor	80	38,8	38,8	100,0
Toplam	206	100,0	100,0	

Araştırmaya katılan kadınların çalışma hayatının evde sorun olma durumuna göre dağılımı Tablo 3.25’de gösterilmiştir. Buna göre araştırmaya katılan 206 kadından 126’sının (%61,2’sinin) evinde çalışmaktan kaynaklı sorun olmadığı, 80’inin (%38,8’inin) evinde çalışmaktan kaynaklı sorun olduğu görülmektedir. Büyük çoğunluğun evinde çalışmaktan kaynaklı sorun yaşamadığını belirtmesi, ailelerinin ve özellikle eşlerinin bu konuda anlayışlı ve destekleyici olduklarını, diğer yandan ise kadının çalışmasını içselleştirdiklerini ortaya koymaktadır.

Tablo 3. 26: Araştırmaya katılan kadınların evlerinde bulunan kişi sayısına göre dağılımı

Evinizde kaç kişi yaşıyor	Frekans	Yüzde	Geçerli yüzde	Birikimli yüzde
1 kişi	15	7,3	7,3	7,3
2 kişi	29	14,1	14,1	21,4
3 kişi	50	24,3	24,3	45,6
4 kişi	59	28,6	28,6	74,3
5 kişi	29	14,1	14,1	88,3
6+ kişi	24	11,7	11,7	100,0
Toplam	206	100,0	100,0	

Araştırmaya katılan kadınların evlerinde bulunan kişi sayısına göre dağılımı Tablo 3.26’de gösterilmiştir. Buna göre araştırmaya katılan 206 kadından 15’inin (%7,3’ünün) evinde bir kişi, 29’unun (%14,1’inin) evinde iki kişi, 50’sinin (%24,3’ünün) evinde üç kişi, 59’unun (%28,6’sının) evinde dört kişi, 29’unun (%14,1’inin) evinde beş kişi, 24’ünün (%11,7’sinin) evinde altı ve üstü kişi bulunduğu görülmektedir. Çalışmaya katılan kadınların çoğunluğunun hane halkı sayısı 3-4 kişi civarındadır. Bu da ailelerin çekirdek aile yapısında olduklarını gösterir. Modernleşme süreciyle geniş aileden çekirdek aile yapısına geçilmesi, yine bu süreçle kadınların aile işleri dışında da dışarıda çalışmaları, diğer bir deyişle, istihdamları arasında paralellik olduğu görülmektedir.

Tablo 3. 27: Araştırmaya katılan kadınların çalışmama nedenlere göre dağılımı

Çalışmıyorsa, nedeni?	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Diğer	184	89,3	89,3	89,3
Aile izin vermiyor	1	,5	,5	89,8
İş imkanı yok	5	2,4	2,4	92,2
Çocuk bakımı	5	2,4	2,4	94,7
Eşim izin vermiyor	1	,5	,5	95,1
Sağlık sorunu var	5	2,4	2,4	97,6
Kadın çalışanlar hakkında olumsuz görüşler	5	2,4	2,4	100,0
Toplam	206	100,0	100,0	

Araştırmaya katılan kadınların çalışmama nedenlere göre dağılımı Tablo 3.27’de gösterilmiştir. Buna göre araştırmaya katılan 206 kadından 1’inin (%05’inin) ailesinin izin vermemesi, 5’inin (%2,4’ünün) iş imkânının olmaması, 5’inin (%2,4’ünün) çocuklarına bakması, 1’inin (%0,5’inin) eşinin izin vermemesi, 5’inin (%2,4’ünün) sağlık sorunlarının olması, 5’inin (%2,4’ünün) kadın çalışanlar hakkında olumsuz görüşler nedeniyle ve 184’ünün (%89,3’ünün) diğer sorunlar nedeniyle çalışmadıkları görülmektedir.

Tablo 3. 28: Araştırmaya katılan kadınların çalışmalarını sürdürmelerinde aile desteğine sahip olma durumuna göre dağılımı

Faaliyetinizi sürdürmede aileniz destek oluyor mu?	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Evet-Destek oluyor	100	48,5	48,5	48,5
Hayır-Destek olmuyor	106	51,5	51,5	100,0
Toplam	206	100,0	100,0	

Araştırmaya katılan kadınların çalışmalarını sürdürmelerinde aile desteğine sahip olma durumuna göre dağılımı Tablo 3.28’de gösterilmiştir. Buna göre araştırmaya katılan 206 kadından 100’ünün (%48,5’inin) ailesinden destek gördüğü, 106’sının (%51,5’inin) ailesinden destek görmediği görülmektedir. Destek görme bakımından katılımcılar iki büyük kümeye ayrılmışlardır. Bu durum da girişimcilik faaliyetlerinin çeşitlerinden ve işletmeyi aile ve/veya eşleriyle birlikte yürütüp yürütmediklerinden kaynaklanabilir.

Tablo 3. 29: Araştırmaya katılan kadınların çalışmasının neden olduğu sorunlara göre dağılımı

Hangi sorunlara neden oluyor?	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Ailemle yeteri kadar ilgilenmiyorum	29	14,1	14,1	14,0
Ev işlerini yetiştiremiyorum	36	17,5	17,5	31,5
Çocuklara zaman ayıramıyorum	16	7,8	7,8	39,3

Misafir ağırlayamıyorum	5	2,4	2,4	41,7
Sosyal aktivitelere katılamıyorum	10	4,9	4,9	46,6
Diğer	106	53,4	53,4	100,0
Toplam	206	100,0	100,0	

Araştırmaya katılan kadınların çalışmasının neden olduğu sorunlara göre dağılımı Tablo 3.29'da gösterilmiştir. Buna göre araştırmaya katılan 206 kadından 29'unun (%14,1'inin) çalışması nedeni ile ailesiyle yeteri kadar ilgilenemediği, 36'sının (%17,5'inin) ev işlerini yetiştiremediği, 16'sının (%7,8'inin) çocuklarına zaman ayıramadığı, 5'inin (%2,4'ünün) misafir ağırlayamadığı, 10'unun (%4,9'unun) sosyal aktivitelere katılamadığı, 106'sının (%53,4'ünün) ise diğer sorunlar yaşadığı görülmektedir.

Genel sonuç olarak; katılım sağlayan bireylerin çekirdek aileye sahip ve evde yaşayan kişi sayısının genelde 3-4 kişi olduğu (%52,9) saptanmıştır. Çalışma hayatının bireylerin evliliklerinde genel olarak sorun yaratmadığı (%61,2), çalışmayan kadınların ise, genelde eşinin izin vermemesi (%0,5) veya iş yoklundan değil (%2,4), diğer nedenlerden (%89,3) kaynaklı olarak çalışamadıkları belirlenmiştir. Kadınların çalışma hayatlarında ailelerinden destek görmemelerinin (%51,5) yanında evde ev işlerini yetiştirememe (%17,5) veya aileyle yeterince ilgilenememe (%14,1) gibi sorunlar yaşamaktadırlar. Çalışmanın ailede yarattığı büyük faktör olarak belirtilen diğer faktörlerin (%53,4), daha önce yapılan çalışmalarda görülen, eşin izni olmaması nedeni ile aile içi çatışma, kadının yaşadığı rol çatışmaları (Dedeoğlu, 2000, s:139-170), evlilik gereksinimlerini yerine getirememe (Güner, 2008), aile içi kararlarda söz sahibi olamaması (Eraydın, 1999) gibi faktörlerin rol aldığı düşünülmektedir.

H.4: Kadınların toplum içerisinde daha fazla değer kazanması ile kadınlara verilen eğitim seviyesinin ve kalitesinin artırılması arasında anlamlı bir fark (veya ilişki) yoktur.

Hipotez 4: Kadınlara verilen eğitim imkanlarının seviyesi ve kalitesi artırıldığında ve toplum içinde değer kazanır.

Tablo 3. 30: Hipotez 4 normallik testi^b

	Eğitim düzeyi	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
		İstatistik Değeri	Serbestlik Derecesi (sd)	Anlamlılık Düzeyi (P)	İstatistik Değeri	Serbestlik Derecesi (sd)	Anlamlılık Düzeyi (P)
Kadınlara verilen eğitim imkanlarının seviyesi ve kalitesi arttıkça, kadın toplum içinde değer kazanır	İlkokul	,539	23	,000	,215	23	,000
	Ortaokul	,539	29	,000	,184	29	,000
	Lise	,527	90	,000	,353	90	,000
	Yüksekokul	,539	23	,000	,215	23	,000
	Lisans	,535	31	,000	,276	31	,000

a. Lilliefors Significance Correction

b. Kadınlara verilen eğitim imkanlarının seviyesi ve kalitesi arttıkça kadın toplum içinde değer kazanır (Okur yazar olmayan bireyler dahil edilmemiştir)

Kadınların eğitim düzeyi değişkenlerine bağlı olarak toplum içerisindeki değerine ilişkin verileri analiz ederken normal dağılım gösterip göstermediğini tespit etmek amacıyla, Kolmogorov-Smirnov Testi ve Shapiro-Wilk Testi kullanılmıştır. Tablo 3.30 incelendiğinde Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk testi sonuçlarına göre, P değerinin 0,05'ten küçük olduğu görülmüştür ve verilerin normal dağılım göstermediği tespit edilip, verilerin analizinde non-parametrik (parametrik olmayan) test olan Kruskal Wallis testi kullanılmıştır.

Tablo 3. 31: Hipotez 4'e ilişkin test istatistiği^{a,b}

	Kadınlara verilen eğitim imkanlarının seviyesi ve kalitesi arttıkça, kadın toplum içinde değer kazanır
Ki-Kare	3,239
Df	5
Asymp. Sig. (P)	,663

a. Kruskal Wallis Test

b. Grup değişkeni: Eğitim düzeyi

Kadınlara verilen eğitim seviyesi değişkenleri ile kadının toplum içerisindeki değerinin anlamlı bir şekilde farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek üzere Kruskal Wallis testi uygulanmıştır. Tablo 3.31’de belirtilen test sonuçlarına göre, P değerinin 0,05’ten büyük ($P=0,663$) olduğu görülmüştür ve gruplar arasında anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur. Bu nedenle, sıfır hipotezi kabul edilir ve kadınlara verilen eğitim seviyesinin ve kalitesinin kadınların toplum içerisindeki değerini etkilemediğini söylemek mümkündür.

Tablo 3. 32: Araştırmaya katılan kadınların çalışma süresince ödül alma durumlarına göre dağılımı

Çalışma süren boyunca ödül aldın mı?	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Evet-Aldım	44	21,4	21,4	21,4
Hayır-Almadım	162	78,6	78,6	100,0
Toplam	206	100,0	100,0	

Araştırmaya katılan kadınların çalışma süresi boyunca ödül alma durumuna göre dağılımı Tablo 3.32’de gösterilmiştir. Buna göre araştırmaya katılan kadınların 44’ünün (%21,4’ünün) ödül aldığı, 162’sinin (%78,6’sının) ödül almadığı görülmektedir. Her beş kadın girişimciden birinin ödül aldığı görülmektedir. Bu da kadınların girişimcilğe teşviki için belirli ödül mekanizmalarının mevcut olduğunu gösterir.

Tablo 3. 33: Araştırmaya katılan kadınların yaptığı işlerinin yeteneklerine uygunluk durumuna göre dağılımı

Yaptığınız iş yeteneklerinize uygun mu?	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Evet	182	88,3	88,3	88,3
Hayır	24	11,7	11,7	100,0
Toplam	206	100,0	100,0	

Araştırmaya katılan kadınların yaptığı işlerinin yeteneklerine uygunluk durumuna göre dağılımı Tablo 3.33’de gösterilmiştir. Buna göre araştırmaya katılan kadınların 182’sinin (%88,3’ünün) yaptığı işin yeteneklerine uygun olduğu, 24’ünün (%11,7’sinin) yeteneklerine uygun olmayan işte çalıştığı görülmektedir. Büyük çoğunluk, yeteneklerine uygun girişimcilik faaliyetlerinde bulunmaktadır. Bu da kadın girişimciliği açısından olumlu bir durumdur.

Tablo 3. 34: Araştırmaya katılan kadınların çalıştıkları iş kolundan memnunluk durumlarına göre dağılımı

Çalıştığınız iş kolundan memnun musunuz?	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Evet-Memnunuz	174	84,5	84,5	84,5
Hayır-Memnunuz değilim	32	15,5	15,5	100,0
Toplam	206	100,0	100,0	

Araştırmaya katılan kadınların çalıştıkları iş kolundan memnunluk durumlarına göre dağılımı Tablo 3.34’de gösterilmiştir. Buna göre araştırmaya katılan 206 kadından 174’ünün (%84,5’inin) çalıştığı iş kolundan memnun olduğu, 32’sinin (%15,5’inin) memnun olmadığı görülmektedir. Girişimci kadınların çoğunluğunun çalıştığı iş kolundan memnun olduğu görülmektedir. Bu memnuniyeti, kadın girişimcilerin faaliyette bulunacakları iş kollarını serbestçe seçebilmeleri sağlamaktadır.

Tablo 3. 35: Araştırmaya katılan kadınların girişimcilik öncesi çalışma durumu ve iş koluna göre dağılımı

Girişimcilik faaliyetinde bulunmadan önce herhangi bir iş kolunda çalıştınız mı?	Frekans	Yüzde	Gerçek Yüzde	Birikimli Yüzde
Hiçbir işle ilgilenmiyorum	129	62,6	62,6	62,6
Serbest meslek	17	8,3	8,3	70,9
Memur	4	1,9	1,9	72,8
İşçi	10	4,9	4,9	77,7
Aynı işi evimde yapıyordum	8	3,9	3,9	81,6
Özel işletmede çalışıyordum	38	18,4	18,4	100,0

Girişimcilik faaliyetinde bulunmadan önce herhangi bir iş kolunda çalıştınız mı?	Frekans	Yüzde	Gerçek Yüzde	Birikimli Yüzde
Hiçbir işle ilgilenmiyorum	129	62,6	62,6	62,6
Serbest meslek	17	8,3	8,3	70,9
Memur	4	1,9	1,9	72,8
İşçi	10	4,9	4,9	77,7
Aynı işi evimde yapıyordum	8	3,9	3,9	81,6
Özel işletmede çalışıyordum	38	18,4	18,4	100,0
Toplam	206	100,0	100,0	

Araştırmaya katılan kadınların girişimcilik öncesi çalışma durumu ve iş koluna göre dağılımı Tablo 3.35’de gösterilmiştir. Buna göre araştırmaya katılan 206 kadından 129’unun (62,6’sının) hiçbir iş ile ilgilenmediği, 17’sinin (%8,3’ünün) serbest meslek, 4’ünün (%1,9’unun) memur, 10’unun (%4,9’unun) işçi, 8’inin (%3,9’unun) aynı işi evden yaptığı, 38’inin (%18,4’ünün) özel işletmede çalıştığı görülmektedir. Çalışmaya katılan kadınların önemli bir kısmının daha önce herhangi bir işte çalışmamış oldukları görülmektedir. Bu şekilde kadınların ilk iş tecrübelerini girişimcilik faaliyeti ile kazanmaları, kadın girişimciliğinin kadınların işgücüne katılımı bakımından da önemli bir rol oynadığını göstermektedir.

Tablo 3. 36: Araştırmaya katılan kadınların işlerindeki beklentilerine göre dağılımı

İşinizle ilgili en önemli beklentiniz	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Kendi işimde devam etme	105	51,0	51,0	51,0
Farklı sektörlere yönelme	21	10,2	10,2	61,2
Karlılığı artırma	24	11,7	11,7	72,8
İşimi büyütüp şubeler açma	26	12,6	12,6	85,4
Çocuklarım için ileride hazır bir meslek edinme	11	5,3	5,3	90,8
Diğer	19	9,2	9,2	100,0

İşinizle ilgili en önemli beklentiniz	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Kendi işimde devam etme	105	51,0	51,0	51,0
Farklı sektörlere yönelme	21	10,2	10,2	61,2
Karlılığı arttırma	24	11,7	11,7	72,8
İşimi büyütüp şubeler açma	26	12,6	12,6	85,4
Çocuklarım için ileride hazır bir meslek edinme	11	5,3	5,3	90,8
Diğer	19	9,2	9,2	100,0
Toplam	206	100,0	100,0	

Araştırmaya katılan kadınların işlerindeki beklentilerine göre dağılımı Tablo 3.36’de gösterilmiştir. Buna göre araştırmaya katılan kadınların 105’inin (%51’inin) kendi işine devam etmeyi, 21’inin (%10,2’sinin) farklı sektörlere yönelmeyi, 24’ünün (%11,7’sinin) karlılığı arttırmayı, 26’sının (%12,6’sının) işini büyütüp şubeler açmayı, 11’inin (%5,3’ünün) çocukları için ileride hazır bir meslek edinmeyi hedeflediği ve 19’unun (%9,2’sinin) ise diğer beklentilere sahip olduğu görülmektedir. Kadın girişimcilerinin işlerini devam ettirmekle birlikte işleri büyütme, daha karlı hale getirmek gibi yaptıkları girişimcilik faaliyetlerine yönelik gelecek beklentilerinin oldukları görülmektedir. Bu da girişimci kadınların gelecekte de iş hayatında aktif olacaklarını göstermektedir.

Tablo 3. 37: Araştırmaya katılan kadınların eğitim düzeylerine göre dağılımı

Eğitim Düzeyi	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Okur yazar değil	10	4,9	4,9	4,9
İlkokul	23	11,2	11,2	16,0
Ortaokul	29	14,1	14,1	30,1
Lise	90	43,7	43,7	73,8
Yüksekokul	23	11,2	11,2	85,0
Lisans	31	15,0	15,0	100,0
Toplam	206	100,0	100,0	

Araştırmaya katılan kadınların eğitim düzeylerine göre dağılımı Tablo 3.37’de gösterilmiştir. Buna göre araştırmaya katılan 206 kadından 10’unun (%4,9’unun) okur-yazar olmadığı, 23’ünün (%11,2’sinin) ilkokul mezunu, 29’unun (%14,1’inin) ortaokul mezunu, 90’ının (%43,7’sinin) lise mezunu, 23’ünün (%11,2’sinin) yüksekokul mezunu ve 31’inin (%15’inin) lisans mezunu olduğu görülmektedir. Kadın girişimcilerin önemli bir kısmı orta veya üstü öğrenim görmüştür. Bu da kadın girişimcilerin eğitilmiş olduklarını göstermektedir. Eğitim yoluyla elde edilen bilgi ve tecrübenin, gerekli destek ve sermaye bulunduğu takdirde kadınlar tarafından bir girişime dönüştürüleceği görülmektedir.

Genel sonuç olarak; kadınların çoğunluğu yaptıkları işlerin yeteneklerine uygun olduğunu (%88,3) düşünüp, çalıştıkları iş kolundan memnundurlar (%84,5). Çalıştıkları süre boyunca çoğunluğu ödüllendirilmemesine (%78,6) rağmen, işleri ile ilgili beklentilerinde kendilerine devam etme (%51) ve işlerini büyütme (%12,6) hedeflemektedirler. Girişimci olan kadınların çoğu daha önce herhangi bir iş kolunda çalışmamışlardır (%62,6) veya küçük bir kesiminin özel sektörde (%18,4) çalışmışlardır. Çalışan kadınların çoğunluğunun eğitim düzeyleri lise ve üzerindedir (%69,8).

H.5: Kadınların hemcinsleri ile olan çekememezlik halleri kadınları iş yaşamlarındaki verimsizlikleri arasında anlamlı bir fark (veya ilişki) yoktur.

Hipotez 5: Kadınların hemcinsleri ile olan çekememezlik halleri kadınları iş yaşamına verimsizliğe iter.

Tablo 3. 38: Hipotez 5 normallik testi

	Kadın olmaktan kaynaklı duygusal özelliklerinizin iş yaşamınızı etkiliyor mu?	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
		İstatistik Değeri	Serbestlik Derecesi (sd)	Anlamlılık Düzeyi (P)	İstatistik Değeri	Serbestlik Derecesi (sd)	Anlamlılık Düzeyi (P)
Kadınlar	Evet-Etkiliyor	,321	155	,000	,704	155	,000

hemcinsleri ile olan çekememezlik halleri kadınları iş yaşamında verimsizliğe iter	Hayır-Etkilemiyor	,367	51	,000	,668	51	,000
--	-------------------	------	----	------	------	----	------

a. Lilliefors Significance Correction

Kadınların iş yaşamındaki verimsizlikleri ile kadınların iş yaşamındaki hemcinsleri ile olan çekememezlik halleri değişkenine ilişkin verileri analiz ederken normal dağılım gösterip göstermediğini tespit etmek amacıyla, Kolmogorov-Smirnov Testi ve Shapiro-Wilk Testi kullanılmıştır. Tablo 3.38 incelendiğinde Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk testi sonuçlarına göre, P değerinin 0,05'ten küçük olduğu görülmüştür ve verilerin normal dağılım göstermediği tespit edilip, verilerin analizinde non-parametrik (parametrik olmayan) test olan Mann Whitney U testi kullanılmıştır.

Tablo 3. 39: Hipotez 5'e ilişkin test istatistiği^a

	Kadınlar hemcinsleri ile olan çekememezlik halleri kadınları iş yaşamında verimsizliğe iter
Mann-Whitney U	3715,000
Wilcoxon W	5041,000
Z	-,713
Asymp. Sig. (2-tailed) (P)	,476

a. Grup değişkeni: Kadın olmaktan kaynaklı duygusallık özelliğiniz iş yaşamınızı etkiliyor mu?

Kadınların iş yaşamındaki verimsizliklerinin ile kadınların iş yaşamındaki hemcinsleri ile olan çekememezlik halleri değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere Mann Whitney U testi uygulanmıştır. Tablo 3.39'da belirtilen test sonuçlarına göre, P değerinin 0,05'ten büyük ($Z=-0,713$, $P=0,476$) olduğu görülmüştür ve gruplar arasında anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur. Bu nedenle, sıfır hipotezi kabul edilir ve kadın olmaktan kaynaklı duygusallık özelliğinin iş yaşamını etkilemediğini söylemek mümkündür.

Tablo 3. 40: Araştırmaya katılan kadınların duygusallık özelliklerinin iş yaşamını etkilemesi durumuna göre dağılımı

Kadın olmaktan kaynaklı duygusallık özelliğiniz iş yaşamınızı etkiliyor mu?	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Evet-Etkiliyor	155	75,2	75,2	75,2
Hayır-Etkilemiyor	51	24,8	24,8	100,0
Toplam	206	100,0	100,0	

Araştırmaya katılan kadınların duygusallık özelliklerinin iş yaşamını etkilemesi durumuna göre dağılımı Tablo 3.40’da gösterilmiştir. Buna göre araştırmaya katılan kadınların 155’inin (%75,2’sinin) kadın olmaktan kaynaklı duygusallık özelliğinin iş yaşamını etkilediği, 51’inin (%24,8’inin) iş yaşamını etkilemediği görülmektedir.

Genel sonuç olarak; çoğunluğu kadın olmaktan kaynaklı duygusallıkların çoğunluğunun (%75,2) iş yaşamını etkilediğini ve iş yerindeki çekememezliğin iş yaşamında verimsizliğe neden olduğu görülmektedir.

H.6: Kadınların çalışması ile çocuklarını yetiştirmek ve kendi ev işlerini yürütmek arasında anlamlı bir fark (veya ilişki) yoktur.

Hipotez 6: Kadınların görevi çocuk yetiştirmek ve ev işleri ile ilgilenmektedir.

Tablo 3. 41: Hipotez 6 normallik testi

	Çocuk var mı?	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
		Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Kadınların asıl görevi çocuk yetiştirmek ve ev işleri ile ilgilenmek	Hayır	,502	66	,000	,351	66	,000
	Evet	,480	140	,000	,466	140	,000

a. Lilliefors Significance Correction

Kadınların görevinin ev işleri ile ilgilenmek ve çocuk yetiştirmek olduğu verileri ile kadınların çocuk sahibi olma durum değişkenlerine ilişkin verileri analiz ederken normal dağılım gösterip göstermediğini tespit etmek amacıyla, Kolmogorov-

Smirnov Testi ve Shapiro-Wilk Testi kullanılmıştır. Tablo 3.41 incelendiğinde Kolmogolov-Smirnov ve Shapiro-Wilk testi sonuçlarına göre, P değerinin 0,05'ten küçük olduğu görülmüştür ve verilerin normal dağılım göstermediği tespit edilip, verilerin analizinde non-parametrik (parametrik olmayan) test olan Mann Whitney U testi kullanılmıştır.

Tablo 3. 42: Hipotez 6 test istatistiği^a

	Kadınların asıl görevi çocuk yetiştirmek ve ev işleri ile ilgilenmek
Mann-Whitney U	4286,000
Wilcoxon W	6497,000
Z	-1,296
Asymp. Sig. (2-tailed)	,195

a. Grup değişkeni Çocuk var mı?

Kadınların görevinin ev işi ile ilgilenmek ve çocuk yetiştirmek üzerine kadınların çocuk sahibi olma veya olmaması değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere Mann Whitney U testi uygulanmıştır. Tablo 3.42'de belirtilen test sonuçlarına göre, P değerinin 0,05'ten büyük (P=0,195) olduğu görülmüştür ve gruplar arasında anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur. Bu nedenle, sıfır hipotezi kabul edilir ve kadınların çalışması ile çocuklarını yetiştirmek ve kendi ev işlerini yürütmek arasında bir ilişki olmadığını söylemek mümkündür.

Tablo 3. 43: Araştırmaya katılan kadınların çocuk sahibi olma durumlarına göre dağılımı

Çocuk var mı?	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Hayır	66	32,0	32,0	32,0
Evet	140	68,0	68,0	100,0
Toplam	206	100,0	100,0	

Araştırmaya katılan kadınların çocuk sahibi olma durumlarına göre dağılımı Tablo 3.43'te gösterilmiştir. Buna göre araştırmaya katılan 206 kadından 66'nın (%32'sinin) çocuk sahibi olduğu, kalan 140'ının (%68'inin) çocuk sahibi olmadığı görülmektedir. Katılımcı kadınların çoğunluğunun orta yaşta olması, aynı şekilde

çoğunluğunun çocuk sahibi olmasıyla uyum göstermektedir. Aynı şekilde çocuk sahibi olmanın kadın girişimciliğine bir engel teşkil etmediği de belirtilebilir.

Tablo 3. 44: Araştırmaya katılan kadınların sahip oldukları çocuk sayısına göre dağılımı

Çocuk sayısı	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Çocuk yok	66	32,0	32,0	32,0
1 Çocuk	36	17,5	17,5	49,5
2 Çocuk	53	25,7	25,7	75,2
3 Çocuk	31	15,0	15,0	90,3
4 Çocuk	13	6,3	6,3	96,6
5 Çocuk	5	2,4	2,4	99,0
6+ Çocuk	2	1,0	1,0	100,0
Toplam	206	100,0	100,0	

Araştırmaya katılan kadınların sahip oldukları çocuk sayısına göre dağılımı Tablo 3.44'te gösterilmiştir. Buna göre araştırmaya katılan 206 kadının 36'sının (%17,5'inin) bir çocuğu olduğu, 53'ünün (%25,7'sinin) iki çocuğu olduğu, 31'inin (%15'inin) üç çocuğu olduğu, 13'ünün (%6,3'ünün) dört çocuğu olduğu, 5'inin (%2,4'ünün) beş çocuğu olduğu ve 2'sinin (%1'inin) altı ve daha fazla çocuğa sahip olduğu görülmektedir. Bu da girişimci kadınların çoğunluğunun 3-4 fertten oluşan çekirdek aile içerisinde yaşadığını gösterir.

Tablo 3. 45: Araştırmaya katılan kadınların sahip oldukları çocukların yaş aralığına göre dağılımı

Çocuklar kaç yaşında	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Çocuk yok	66	32,0	32,0	32,0
0-1 Yaş	14	6,8	6,8	38,8

1-3 Yaş	9	4,4	4,4	43,2
3-5 Yaş	19	9,2	9,2	52,4
5-10 Yaş	28	13,6	13,6	66,0
10-18 Yaş	36	17,5	17,5	83,5
18 ve Üstü yaş	34	16,5	16,5	100,0
Toplam	206	100,0	100,0	

Araştırmaya katılan kadınların sahip oldukları çocukların yaş aralığına göre dağılımı Tablo 3.45'te gösterilmiştir. Buna göre araştırmaya katılan kadınların 14'ünün (%6,8'inin) 0-1 yaş aralığında, 9'unun (%4,4'ünün) 1-3 yaş aralığında, 19'unun (%9,2'sinin) 3-5 yaş aralığında, 28'inin (%13,6'sının) 5-10 yaş aralığında, 36'sının (%17,5'inin) 10-18 yaş aralığında ve 34'ünün (%16,5'inin) 18 ve üstü yaş aralığında çocuklara sahip olduğu görülmektedir. Çocuğu olan kadınların önemli bir kısmının çocuklarının okul çağında olduğu görülmektedir. Okul çağında çocuğu olan kadınların işlerine daha fazla vakit ayırabilecekleri açıktır. Özellikle anne tarafından sürekli olarak bakımı gereken bebek sahibi olan kadın girişimcilerin oranının düşük olması, bebek bakımıyla uğraşmak zorunda olan kadınların girişimcilik için zaman ayıramadıkları şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 3. 46: Araştırmaya katılan kadınların çocuklarıyla kimin ilgilendiğine göre dağılımı

Çocuklarla kim ilgileniyor?	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Aile büyükleri	42	20,4	20,4	20,4
Anaokulu	3	1,5	1,5	21,8
Kreş	3	1,5	1,5	23,3
Bakıcı	5	2,4	2,4	25,7
Tüm gün okulda oluyor	42	20,4	20,4	46,1
Diğer	111	53,9	53,9	100,0
Toplam	206	100,0	100,0	

Araştırmaya katılan kadınların çocuklarıyla kimin ilgilendiğine göre dağılımı Tablo 3.46'da gösterilmiştir. Buna göre araştırmaya katılan kadınların 42'sinin (%20,4'ünün) çocuklarına aile büyükleri tarafından bakıldığı, 3'ünün (%1,5'inin) çocuklarının anaokulunda, 3'ünün (%1,5'inin) çocuklarının kreşte vakit geçirdiği, 5'inin (%2,4'ünün) çocuklarının bakıcı tarafından bakıldığı, 42'sinin (%20,4'ünün) çocuğunun tüm gün okulda bulunduğu görülmektedir. Kalan 111'inin (%53,9'unun) bir kısmı çocuk sahibi değilken, bir kısmı çocuklarının ilgilenilmesini farklı şekilde sağlamaktadır. Okul öncesi çocuklar için eğitim imkanlarının genişletilmesi kadın girişimciliğini de olumlu etkileyecektir. Okul çağında çocuğu olanların oranının yüksek olması bunu desteklemektedir.

Diğer taraftan çalışmaya katılan kadınların çoğunluğu (%68) çocuk sahibi olup, çocuk sayıları 1-3 arasında (%58,2) değişmektedir. Çocukların yaş ortalaması 10-18 yaş aralığı (%17,5) ve üstüdür (%16,5). Bu da kadınların erken yaşta evlenmelerinden kaynaklanmaktadır. Genel olarak aile büyükleri (%20,4) veya kendileri çocukları ile ilgilenmektedir. Çocukların ihtiyaçlarını karşılamak ve ailelerine katkı sunmak için çalışan kadınlar yine de asli görevlerinin çocuk yetiştirmek olduğunu düşünmektedirler. Bu da geleneksel toplum anlayışından uzaklaşmadıklarını fakat ailelerinin veya eşlerinin çalışmalarına karışmadıklarını göstermektedir. Ayrıca çocukları olan kadınlar çoğunluktadır. Çocuk sayısı genel olarak 2-3 arasında değişmektedir. Çocukların yaşları 10-18 yaş arasında değişmektedir. Bu da kadınların erken yaşta evlenmelerinden kaynaklanmaktadır. Genel olarak aile büyükleri veya kendileri çocukları ile ilgilenmektedir. Çocukların ihtiyaçlarını karşılamak ve ailelerine katkı sunmak için çalışan kadınlar yine de asli görevlerinin çocuk yetiştirmek olduğunu düşünmektedirler. Bu da geleneksel toplum anlayışından uzaklaşmadıklarını fakat ailelerin veya eşlerinin çalışmalarına karışmadıklarını göstermektedir. Eşlerinin esnaf veya serbest meslek çalışanı olması kadınların girişimcilik özelliklerini geliştirmelerini desteklemektedir. Sonuç olarak kadınlar yerel kalkınmada önemli bir role sahip olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Eğitim düzeyi yükseldikçe kadınların eşlerinden bağımsız girişimcilik yapmaları artmaktadır. Kadınların birer girişimci olarak beklentileri hem ailelerine katkı sağlamak istemeleri veya kurdukları işleri sürdürebilmeleridir. Kadınların 5 yıldan

fazla süredir çalışma yaşamında olmaları kalkınmaya olan katkılarının sürdürülebilirliğini sağlamakta önemli bir göstergedir.

SONUÇ, DEĞERLENDİRME VE ÖNERİLER

Yerel kalkınmanın ilerlemesinde kadın iş gücü önemli bir unsur olarak görülmektedir. Özellikle yerel bölgelerdeki kadın iş gücünün atıl vaziyette olması o bölgeler için büyük bir ekonomik ve toplumsal kayıp anlamına gelmektedir. Bu bağlamda kadın girişimciliği ile bu kayıp giderilebilmektedir. Kadının yapacağı girişimcilik faaliyeti ile hem yaşadığı toplum ekonomik anlamda fayda sağlayacak hem de yetiştireceği bilinçli bireylerden topluma sağlıklı, verimli fertler kazandıracaktır. Bu da yerel bölgelerdeki gelişim farklarına olumlu bir şekilde etki ederek bu bölgeyi diğer gelişmiş bölgeler seviyesine getirecektir.

Kadın, girişimci olarak iş hayatına girdiğinde karşı karşıya kalacağı bir takım zorluklar ve engeller olmaktadır. Özellikle yerel bölgelerdeki erkek egemen toplumlarda bu sorunlar kendini daha çok göstermektedir. Bunun içinde kadın girişimci sosyal ve ekonomik açıdan ne kadar güçlendirilirse o kadar verimli geri dönüşümler sağlayacaktır. Kadının özellikle yerel bölgelerde okullaştırılıp eğitimlerinin artırılması o bölgelerdeki kalkınma sorununun temelini iyileştirecektir. Çünkü kadının eğitilip bilinçlendirilmesi gelecek nesiller için topluma faydalı, verimli bireyler yetiştirmenin önünü açacaktır.

Türkiye’de yerellik bakımından farklı şehirler ele alınarak kadın girişimciliği üzerine bazı çalışmalar yapılmıştır. Ancak Iğdır ili için daha önce bu konu ile ilgili herhangi bir çalışmaya rastlanılmamaktadır. Bu bağlamda Iğdır’daki kadın girişimcilerin özellikleri, girişimcilik faaliyet alanları ve bunları kurarken yaşadıkları zorluklar, sorunlar ele alınarak sürdürmüş oldukları girişimcilik faaliyetlerinin Iğdır ekonomisine etkileri üzerine bir değerlendirme yapılmıştır. Iğdır il merkezinde 206 kadın girişimciye yüz yüze anket yöntemi uygulanmıştır. Bu anket aracılığı ile elde edilen verilere göre;

Iğdır’daki kadın girişimcilerin geleneksel aile kavramı içerisinde, kadın kollarına uygun iş sektöründe çalıştıkları görülmektedir. Kadınları girişimciliğe iten faktörlerin başında ekonomik özgürlüğü kazanma ve aile kalkınmasına katkıda bulunmak yer almaktadır. Çalıştıkları sektörde uzun süreli iş hayatı sürdüren kadın girişimciler aynı zamanda işlerini kurarken kendi birikimlerinden yararlanmaktadır.

Bu bilgiler ışığında Iğdır'daki kadınların girişimcilik bilincine sahip olduğunu ve yaşanan yerin kalkınmasına katkı sağlayabileceğini göstermektedir.

Iğdır'daki kadın girişimcilerin eğitim durumu önemli olduğu kadar eşlerinin eğitim durumu da, kadınların çalışma gerekliliklerini etkilemektedir. Eşlerin eğitim durumunun düşük olması, aldığı maaşın düşüklüğüne neden olduğu gibi, kadınların eve katkı sağlamak amaçlı çalışmasını da zorunlu kılmıştır. Kadın girişimcilerin çoğunun evli olması ve erken yaşta evlilik yaşamaları, orta yaşa sahip olmaları bu görüşü desteklemektedir. Çalışan kadınların çalıştıkları iş koluna baktığımızda, eşleri ile aynı meslek grubunda veya iş yerinde çalıştıklarını görmekteyiz. Girişimcilik faaliyetinde bulunan kadınların diğer bir çalışma gerekçesi ise hayat şartlarının ağır oluşudur. Bu nedenle girişimcilik Iğdır'daki kadınlar için önemlidir ve kadınlar iş hayatında önemli bir yere sahiptir. Kadının çalışıyor olması, erkek egemen toplumdaki kadına olan bakış açısını da olumlu şekilde etkilemektedir.

Kadınların çalışma hayatına dahil olması ile görülen geniş aile yapısından çekirdek aile yapısına geçiş, Iğdır'daki kadın girişimcilerin aile yapısında da görülmektedir. Çalışmaya katılan kadınların ailesinin, çekirdek aile yapısında olması; kadınların ev ve iş ortamında etkin şekilde rol oynamasını beraberinde getirmektedir. Genel olarak kadınların çalışması evliliklerinde problem olarak görülmemesine rağmen, çalışan kadınlar çalıştıkları süre boyunca ailelerinden destek görmemektedir. Ayrıca kadınlar, iş-ev rolü içerisinde aileye yeterince zaman ayıramama, ev işlerine yetişememe gibi sorunlarla karşılaşmaktadır. Her ne kadar kadınların çalışmasında yaşam şartlarının ağır oluşu ve aileye katkıda bulunmanın önemi büyükse de, diğer taraftan kadınların evlerinde yaşadıkları sorunlar, kadınların çalışma hayatlarını etkilemektedir. Yaptığımız çalışmada, Iğdır'daki kadın girişimcilerin çalışmasının aileyle yeterince ilgilenememe ve ev işlerini yetiştirememeye gibi olumsuz durumları ortaya çıkarsa da faaliyetlerini sürdürdükleri görülmektedir.

Iğdır'da girişimciliğe atılan kadınların çoğunluğunun daha önce herhangi bir iş kolunda çalışmamış olması, onların çalıştıkları iş kolundaki yeteneklerini değerlendirme olanağını sınırlamaktadır. Bunun yanında çalışma arzularının kazandırdığı olumlu etkilerle, çalıştıkları iş kolundan daha fazla memnuniyet duymaktadırlar. Çalıştıkları süre içerisinde, bir çalışan olarak genelde beklenen

ödüllendirilme beklentisi çoğunlukla karşılanmamasına rağmen, işle ilgili beklentilerinde kendi işlerini sürdürmek ve işlerini büyütmek yer almaktadır.

Iğdır'daki kadın girişimcilerin çoğunluğu erken evlilik yaptıklarından ergin denebilecek yaş aralığında çocukları vardır ve çekirdek aile yapısına sahiptirler. Her ne kadar kendileri veya aile büyükleri çocuklarla ilgilenseler de, evlerine yeterli ilgi gösteremediklerini düşünen çalışan kadın kitlesi, aile kalkınması için girişimcilik özelliklerinden de vazgeçmemişlerdir. Çocuklarının geleceğini ve eve katkı sağlamak amacıyla çalışan kadınlar, yine de asli görevlerinin çocuk yetiştirmek olduğunu düşünmektedir. Fakat çalışmamızda bölge kadınlarının geleneksel aile yapısını benimseyerek çocukları ve aileleri ile ilgilenmelerinden kaynaklı sorun yaşadıklarını ifade etmelerine rağmen kadınların çalışmaları ile çocukları yetiştirme ve ev işlerini yürütmeleri arasında önemlenecek bir ilişki tespit edilmemiştir.

Ayrıca Iğdır'daki kadın girişimcilere, anket çalışması uygulama esnasında gözlemlere bağlı olarak Iğdır'da kadın girişimciliğini arttırmak ve onları bu konuda desteklemek için bazı öneriler düşünülmüştür.

- Iğdır'da yapılan anket çalışması esnasında kadın girişimcilerin en büyük sorununun sermaye temini olduğu görülmüştür. Iğdır'daki kamu kurum ve kuruluşlarının kadın girişimcilere yönelik desteğinin ve teşvikinin artırılması, kadın girişimcilere yönelik eğitim ve finansal desteklerin daha da yaygınlaştırılması gerekmektedir. Özellikle finansal destek temininin teminat şartına bağlı olması ve geri ödemede sıkıntı yaşayacağını düşünen kadınların girişimcilik hayallerini gerçekleştiremedikleri, bu şekilde geri ödemede zorda kalan kadınların ise aileleri ile birlikte sıkıntılar yaşayacakları ortadadır. Bundan dolayı teminat şartlarının hafifletilmesi ve geri ödeme ile ilgili sıkıntılara yönelik olarak kredi sigortası veya kamu kurumlarının güvence vermesi gibi başkaca alternatif çözümler üretilmelidir.
- Kadın girişimcilerin ellerindeki işletmeleri büyütüp genişletmeleri ve eleman istihdam edebilmelerini sağlamak için kredi imkânlarının artırılması, daha düşük oranlarla kadın girişimcilere kredi açılması ve vergi kolaylığı sağlanması yararlı olacaktır. Böylelikle mikro

işletmelerin yerini büyük işletmeler alacaktır. Sonuç olarak, ekonomik büyüme ve istihdam artışı sağlanmış olacaktır.

- Iğdır’da, kadın girişimcilerin özellikle kuaförlük ve giyim alanlarında faaliyetlerini yoğunlaştırdıkları görülmektedir. Sanayi, turizm ve birçok hizmet kolu gibi farklı alanlara da kadınların yönlendirilmeleri ve bunun için gerekli destek ve altyapının sağlanması yerel kalkınmaya katkı sağlayacaktır.
- Çocuklu kadınların, girişimcilik faaliyetinde bulunmaları çocukların bakımıyla da doğrudan ilgilidir. Bu açıdan kadın girişimciliğini artırma adına çocuklara yönelik kreş ve bakımevi gibi müesseselerin yaygınlaştırılması ve ailelerin ödemesi gereken ücretler bakımından devlet desteği sağlanması isabetli olacaktır. Bu sayede çocuklu kadınlarda hayallerini kurdukları girişimcilik faaliyetlerini gerçekleştirebileceklerdir.
- İşletmelerin, meslek odalarına kadın girişimci adına kayıtlı oldukları, bununla beraber tüm faaliyetin erkek eş veya bir başka erkek girişimci tarafından yürütüldükleri görülmüştür. Bunun önüne geçmek için denetimler arttırılabilir. Böylelikle görünüşteki kadın girişimcilerin, fiili olarak da bu faaliyetleri yerine getirmeleri sağlanabilir. Sonuç olarak kadın girişimciliği fiili olarak artmış olur.
- Kadın girişimcilerin, teknolojik gelişmelerden sınırlı şekilde yararlandıkları görülmüştür. Bu konuda kadın girişimcilere teknolojiyi kullanma eğitimi verilmesi faydalı olup, yaptıkları birçok iş kolaylaşacaktır.
- Kadın girişimcilerin, iş yönetimi, muhasebe, finansal kayıt ve tablolar bakımından oldukça eksik oldukları görülmüştür. Kadın girişimcilere yönelik olarak, bu konularda amaca hizmet eden pratik eğitimler planlanabilir. Bazı meslek odaları veya yerel yönetimler bu tarz eğitimler için imkân sağlayabilir.
- Kadın girişimcilerin bir araya gelmeleri ve örgütlenmeleri için uygun ortamlar oluşturulabilir. Böylelikle kadın girişimciler gerek kendi aralarında dayanışma gösterebilirler, gerekse diğer kadınlar girişimci kadınların başarılarını örnek alabilirler, girişimci kadınlar birbirlerinin

tecrübelerinden istifade ederler. Bu da yine kadın girişimciliğın artmasına hizmet edecektir.

- Bir diğerk öneri olarak ise kız öğrencilerin henüz lise ve üniversite eğitim yıllarında saha çalışması ve benzeri etkinlikler ile girişimciliğeye yönelik olarak eğitilmeleri ve teşvik edilmeleri düşünülebilir. Eğitim sonrası dönemde bu öğrenciler farklı alanlarda girişimcilik faaliyetinde bulunmak için eğitilmiş ve cesaretli hale gelmiş olacaktırlar.

Sonuç olarak; bu öneriler kadın girişimciliğine büyük bir ivme katarak, yerel bazda Iğdır ekonomisine ve genel olarak bölge ekonomisine büyük katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Iğdır ili özelinde kadınların girişimcilik faaliyetlerinde etkin olarak rol aldıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bu sebeple bu olgunun artırılması adına yukarıda ifade edilen önerilerin hayata geçirilmesi yararlı olacaktır.

KAYNAKÇA

- Acar, Ahmet C.1992, " *Kadınların İşletmelerde İstihdamı ve Kadınların Çalışmasına Karşı Tutumlarla İlgili Bir Araştırma*", Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, s:64-65
- Âdem, M., 1991, " *Kalkınmada Kadın Eğitimi*", Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, Cilt:26, Sayı:2, s:335
- Açık, Y.2017, Türkonfed (Türk Girişim ve İş Dünyası Konfederasyonu) Kadının Çok Yönlü Güçlendirme Projesi (Teknoloji ve Kadın Girişimciliği)
- Aktakas, Başak G.2006," *Bölgesel/Yerel Kalkınma Bölgesel Gelişme İçin Bir Model*", Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana, İktisat, s;215-219
- Arat, N.1993," *Türkiye'de Kadın Girişimciliği*", Tes-ar Yayınları, No:7, Ankara, s: 141,174,175
- Arat, Necla.1996, " *Türkiye'de Kadın Olmak*", Say yayınları, İstanbul, s:51
- Alıcı, G. " *Ortaöğretim Kurumlarında Yönetici Pozisyonunun Kadın İstihdamı ve Yaşanılan Sorunları İçeren Bir Uygulama*", 2008, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- Bedük, A.2005," *Türkiye'de Çalışan Kadın ve Kadın Girişimciliği*", Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, cilt 3 sayı 12, s:113-115
- Biner, H.2011," *Ekonomide Kadın Girişimciliğinin Yeri: Türkiye'de Az Gelişmiş Bölgeler Üzerine Bir İnceleme*", Yüksek Lisans Tezi, Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, s:169-174
- Bowen D. D. And Hisrich R. D. 1986, " *The Female Entrepreneur: A Career Development Perspective*", Academy of Management Review, Volume:11, No:12, 393-407.
- Buttner E.H. 1993 " *Female Entrepreneurs: How Far Have They Come?*", Business Horizons, 36(2), 59-65.

- Büyüknalbant, T.2009,” İktisadi Açından Kadın İş Gücü İstihdamı ve Sorunları: Kayseri Örneği”, Yüksek Lisans Tezi, İktisat, Erciyes Üniversitesi, s:47
- Can Y ve Karataş A.2007,” Yerel Ekonomilerde Kalkınmanın İtici Gücü Olarak Kadın Girişimcilerin Rolü ve Mikro Finansmanı: Muğla ili Örneği” Selçuk Üniversitesi, Yerel Ekonomiler İBBF dergisi, s:23,31
- Çakıcı, A. (2003), “Mersin’deki Kadın Girişimcilerin İş Kurma Öyküsü ve İş Kuracak Kadınlara Öneriler”, 11. Yönetim ve Organizasyon Kongresi Bildiriler Kitabı, Afyon.
- Çakmak, E.2006, “Yerel Ekonomi ve Bölgesel Kalkınma Ajansları”. İmaj yayınevi, Ankara, s:57
- Çabuk, N.1997,” Kapitalist Düşünceler, Cinsiyete Dayalı İş Bölümü ve Göç”, 2.Ulusal Sosyoloji Kongresi,20-21-22, DİE yayınları, no:2046
- Çelebi, N.1997,” Turizm Sektöründeki Küçük İş yeri Örgütlerinde Kadın Girişimciler” T.C Başbakanlık Kadın Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü, Ankara, s:19,20
- Çelik, C. ve M. Özdevecioğlu (2001), “Kadın Girişimcilerin Demografik Özellikleri ve Karşılaştıkları sorunlara İlişkin Nevşehir İlinde Bir Araştırma”, 1. Orta Anadolu Kongresi, Nevşehir, 487-498.
- Çetin, M.2000.” Yerel Kalkınma Ajansları”. İBBF dergisi, Bozok Üniversitesi, İktisat, s:128.
- Çetin, M.2007.” Yerel Ekonomik Kalkınma Yaklaşımı ve Uluslararası Organizasyonlar”, Celal Bayar Üniversitesi, İktisat, İBBF dergisi, sayı:1 cilt:14, s: 157,161,167,168
- Çiftçi, O.1982,” Kadın Sorunu ve Türkiye’de Kamu Görevlisi Kadınlar”, TODAİE yayınları, Ankara, s:76,77

- Çıtak, A.2008,” Kadınların Çalışmasına Yönelik Tutum: Cinsiyet Rolü ve Sosyo Ekonomik Düzeye Göre Karşılaştırma”, Ankara Üniversitesi, Sosyal Psikoloji Bölümü, Yüksek Lisans Tezi, s:32
- Çolak Ö.F ve Kılıç C.2001,” Yeni Sanayileşen Bölgelerde Kadın İş Gücü Arzı: Şanlıurfa Örneği”, TİSK Yayınları, Ankara, no:214, s:31
- Darıcı, B.,2007.” Yerel Kalkınmada Küresel Yaklaşımlar ve Türkiye’nin Konumu”, Selçuk Üniversitesi, Karaman İBBF dergisi “Yerel Ekonomiler Özel Sayısı. s;215-219
- Davaslıgil, V., 2011,” Kırsal Kalkınmada Kadın İş Gücünün Rolü Ve Kadın İş Gücünü Etkileyen Faktörler”, Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi, İktisat, s:71,74,75
- Dedeoğlu, (2000) “Toplumsal Cinsiyet Rollerini Açısından Türkiye’de Aile ve Kadın Emeği”, Toplum ve Bilim, Güz, 86, 139-170
- Demir, N.2015, “Teknoloji, Kadın ve Verimlilik”, Anahtar dergisi, sayı:321
- Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) 9.Kalkınma Planı (2007-2013) Yerleşme - Kentleşme Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Şubat, 2006
- Ecevit, Y.,” Kadın Girişimciliğe Özendirme ve Destekleme Paneli, Bildiriler ve Tartışmalar”, Ankara, Eğitim serisi, yayın no:74-73, s:19-20, 1993
- Ecevit, Y.,” Küreselleşme, Yapısal Uyum ve Kadın Emeğinin Kullanımında Değişmeler, Küresel Pazar Açısından Kadın Emeği ve İstihdamındaki Değişmeler”, İstanbul, İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı, s:31, 1998
- Ecevit, Y.,” Kentsel Üretim Sürecinde Kadın Emeğinin Konumu ve Değişen Biçimleri ve 1980’ler Türkiye’sinde Kadın Bakış Açısından Kadınlar”, İletişim yayınları, Baskı:3, İstanbul, s: 117,128, 1995
- Ecevit, Y., “Türkiye’de Kadın Girişimciliğine Eleştirel Bir Yaklaşım”, Ankara, Uluslararası Çalışma Ofisi, 1.Baskı, s:11-12, 2007

- Ediz, Z. “Kadınların Tarihine Giriş Hititlerden Günümüze “1.Basım, Adım yayıncılık, İstanbul, 1995, s:107-112 Naklen Davaslıgil, V., 2011,” Kırsal Kalkınmada Kadın İş Gücünün Rolü Ve Kadın İş Gücünü Etkileyen Faktörler”, Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi, İktisat, s:71,74,75, 90, 91
- Eraydın, A. 1999, “Yeni Üretim Süreçleri ve Kadın Emeği”, Ankara: T.C. Başbakanlık Statüsü Genel Müdürlüğü
- Ercan, F. 2006 “Bölgesel Kalkınmada Değişim: Devlet Merkezli Bölgesel Kalkınmadan Piyasa Merkezli Bölgesel Bölünme”, Derin yayınları Derl: Arı, A. “Bölgesel Kalkınma-Politikalar ve Yeni Dinamikler, İstanbul s:45-116
- Erme T, Tatlı M.2015, “Sosyal Girişimcilik Açısından Kadın Girişimciliği: Ulusal ve Uluslararası Perspektifte Gelişim Süreci ve Sorunları Üzerine bir Araştırma”, 2.Uluslararası Girişimcilik ve Kariyer Sempozyumu, Muğla, s:63-69
- Eryılmaz, Nesibe Ş.2014, “Türkiye’de Kadın Girişimcilerin Çalışma Hayatında Karşılaştıkları Sorunlar; Kahramanmaraş Örneği” Yüksek Lisans Tezi, Yalova Üniversitesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri bölümü
- FAO, 2009, Women and Rural Employment, Economic and Social Development Department, Policy Brief No:5 Rome, s:1-2
- Hablemitoğlu, Ş.2005, Toplumsal Cinsiyet Yazıları, Toplumsal Dönüşüm Yayınları, s:32-34
- Günday, Pınar D. 2011,” Ekonomik Kalkınmada Kadının Önemi ve Katkısı”, Dokuz Eylül Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, İktisat, s:131-137-175-56-57
- Güner, A. 2008, “Üniversitede Çalışan Kadınların Kadının Çalışma Yaşamındaki Sorunlarına Yönelik Algıları”, İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çalışma Ekonomisi Ve Endüstri İlişkileri Ana Bilim Dalı Yönetim Ve Çalışma Psikolojisi Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.

- Güney, 2008, "Girişimcilik Temel Kavramları ve Bazı Güncel Konular", Siyasal Kitapevi, Ankara
- Gül, H.2004, "Ekonomik Kalkınmada Yerel Alternatifler Kentsel Ekonomik Araştırmalar Sempozyumu", DPT yayınları, cilt:1, Ankara, s:202
- Gültekin, N.2015, "GAP Bölgesinde Kadın Girişimciler; Şanlıurfa Örneği", Harran Üniversitesi, İşletme Bölümü, s:308-309
- Gürol, M. Ali.2000, "Türkiye'de Kadın Girişimci ve Küçük İşletmesi", Atılım Üniversitesi Yayını, Ankara, s: 231,261,268
- Gürol M ve Marşap A.2007." Geçmişte ve Günümüz Yaşamında Ücretsiz ve ücretli İş gücü Olarak Kadın" s: 99,100
- Gökalp, Y.2011, Kayıtlı istihdamın Teşviki için Teknik Destek Projesi, Kitap Bülten, no:3, Çalışma ve Sosyal Bakanlığı, Ankara, s:1
- Gökçimen, 2008, "Ülkemizde Kadınların Siyasal Hayata Katılım Mücadelesi", Yasama Dergisi, S:10, Eylül-Ekim-Kasım-Aralık, s:40
- Göymen, K. 2004," Yerel Kalkınma Önderi Olarak Belediyeler", Konferans Bildirileri, İstanbul Politikalar Merkezi, Sabancı Üniversitesi, s:21-30
- Hancı, A. 2004," Girişimcilikte Cinsiyet Faktörü ve Kadın Girişimciler Üzerine bir Araştırma", Sakarya Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, İşletme bölümü, s:42,46,37
- Hisarcıklıoğlu, R.2008, "Zengin Olmak İçin Kadınları Ön Plana Çıkaralım", Hürriyet Gazetesi,16 Kasım, s:15
- Karataş, K.2001," Belediyelerin Sosyal Görevleri: Belediyeler ve Sosyal Hizmetler", Ankara, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Hizmetler Yüksekokulu yayınları, no:009

- Karabıyık, İ.2012,” Türkiye’de Çalışma Hayatında Kadın İstihdamı”, Marmara Üniversitesi, İBBF dergisi, cilt 32 sayı 1, İstanbul
- Kakaç, T. Ç.2009,” Göç Eden Kadınların Kişisel Uyum Düzeylerinin Belirlenmesi”, Yüksek Lisans Tezi, Sağlık bilimleri Enstitüsü, Hemşirelik Anabilim dalı, Mersin Üniversitesi, s:29
- Kaya, E.2004,” Kent Yönetiminde Yeni Yaklaşım Yerel Kalkınma Yönetimi” Baskı 2, s:22
- Kalesanvo, O.O ve Bile Sanmi-Avoderu J.B.2009.” Women Entepreneurship In National Development In Nigeria”, Akademik Liderlik Online Dergisi, cilt 7 sayı 3
- Keleş, R.1994, “Yerel Yönetimler Özerklik Şartı Karşısında Avrupa Ve Türkiye”, Çağdaş Yerel Yönetimler, Cilt:4, S:6
- Keskin, Sevtap.2013,” Türkiye’de Kadın Girişimciliğinin İstihdam Yaratmadaki Rolü”, Doktora tezi, İstanbul Üniversitesi iktisat bölümü, s:61,117,122
- Kumbhar, V. M., “Some Critical Issues Of Women Entrepreneurship In Rural India”, European Academic Research. 1(2), 2013, 192-200.
- Kutaniş, Rana Ö.2003.” Girişimde Cinsiyet Faktörü; Kadın Girişimciler”, 11.Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi, Ankara, s: 60,459
- Kutlu, Özlem.2006.” Türkiye’de Kadın Girişimciliği”, Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, S: 120-122
- Kümbetoğlu B ve Çapa N.2000, “Çalışan Kadınlar ve Küreselleşme”, cilt 44, s:56
- Liman, F.1993,” ABD, Kanada ve İngiltere’de Kadın Girişimciliğinin Gelişimi”, Kadın Girişimciliğe Özendirme ve Destekleme Paneli, Ankara, Devlet Bakanlığı Kadın ve Sosyal Hizmetler Müsteşarlığı Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü, s:14
- Makal, A. 2001 “Türkiye’de 1950-1965 Döneminde Ücretli Kadın Emegine İlişkin Gelişmeler”, Ankara Üni. Siyasal Bilgiler Dergisi, cilt:56, sayı:2 s:119

- Mat, I. E.N. and Rezak, R.C. 2011. "Attributes, Environment Factors and Women Entrepreneurial Activity: A Literature Review" Asian Social Science Vol. 7, No. 9, September, 124-130.
- Mayer, H. 2008 "Segmentation and segregation patterns of women-owned high-tech firms in four metropolitan regions in the United States" Regional Studies, 42(10): 1357-1383.)
- Miniti, M. And Arenius, P. 2003, "Women In Entrepreneurship," The Entrepreneurial Advantage Of Nations: First Annual Global Entrepreneurship Symposium United Nations Headquarters April 29
- Muhumad, A. " Challenges And Motivations Of Women Entrepreneurs In Somali Region Of Ethiopia" No: 54 (2016-2) / 169-198
- Mumin, M. 2010," Türkiye'de Girişimci Kadın Olmak", Girişimci Kadın Dergisi, Yıl 1 Sayı 2.
- Narin M, Marşap A, Gürol M.A." Global Kadın Girişimciliğinin Maksimizasyonu Hedefleme: Uluslararası Arenada Örgütlenme ve Ağ Oluşturma", Gazi Üniversitesi, İBBF dergisi, s:69.
- Nayır D. Z. (2008), "İşi ve Ailesi Arasındaki Kadın: Tekstil ve Bilgi İşlem Girişimcilerinin Rol Çatışmasına Getirdikleri Çözüm Stratejileri", Ege Akademik Bakış, 8 (2), 631-650.
- Orhan, M. and Scott, D. 2001. "Why Women Enter Into Entrepreneurship: An Explanatory Model", Women in Management Review, Volume 16, Number 5, pp. 232-247
- O'Neill RC and Viljoen, L. 2001, "Support for female entrepreneurs in South Africa:Improvement or decline?", Journal of Family Ecology and ConsumerSciences, Vol 29, ISSN 0378-5254, 37-44.
- Öğüt, A. 2006, "Türkiye'de Kadın Girişimciliğın ve Yöneticiliğın Önündeki Güçlükler: Cam Tavan Sendromu", Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi, C:1, S:1, s64

- Örücü E, Kılıç R, Kılıç T.2007, “Cam tavan Sendromu ve Kadınların Üst Düzey Yönetici Pozisyonuna Yükselmelerindeki Engeller; Balıkesir ili Örneği”, Celal Bayar Üniversitesi İBBF dergisi, cilt 14 sayı 2, Manisa
- Özar, Ş. 2005, “GAP Bölgesinde Kadın Girişimciliği”, GA-GİDEM yayınları, Ankara
- Özer M ve Biçerli K.2003 2004,” Türkiye’de Kadın İş Gücünün Panel Veri Analizi”, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, s:55
- Özkaya, Meltem O.2009 ” Kadın Girişimcilere Yönelik Strateji Geliştirmede Yerel Yönetimlerle İş birliği İçinde Olmak Mümkün mü?”, Celal Bayar Üniversitesi, Manisa
- Özmen, A.C(2007),” Yerel Ekonomik Kalkınma Girişimi ve Etkileri; Beypazarı örneği”, Gazi Üniversitesi, Şehir ve Bölge Planları Anabilim dalı, Yüksek Lisans tezi, Ankara
- Palaz, 2005, İktisadi Kalkınmada Sosyal, Kültürel ve Siyasal Faktörlerin Rolü, Ekin kitapevi, Ankara, s:325
- Palaz ve Turgut B.2009,” Kadın Girişimcilerin Kişisel ve İş Yaşamına İlişkin Özellikleri, Motivasyonları ve Beklentileri Üzerine bir Araştırma; Bandırma Örneği”, Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi, cilt 4 sayı 1, s:105
- Reddy, P.R. “ Women Entrepreneurship in Rural Areas- A Study of Mulkanoor Women Cooperative Dairy”, volume 5, Issue 2.(sep.oct. 2014) PP 52-56
- Saray, G.1993,” *Türkiye’de Kadın Girişimciliği, Kadın Girişimciliği Özendirme Paneli*, Ankara, s:118
- Sevinç H, Bozkurt E, Sevinç D. 2016 “*Ekonomik Büyümede Kadın İstihdamının Rolü: Yakınsama Temelli Kanıtlar*”, Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi

- Soysal, A. 2010,” Kadın Girişimcilerin Özellikleri, Karşılaştığı Sorunlar ve İş Kuracak Kadınlara Öneriler; Kahramanmaraş ilinde bir araştırma”, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, İBBF dergisi
- Soysal, A. 2010, “Türkiye’de Kadın Girişimciler: Engeller ve Fırsatlar Bağlamında Bir Değerlendirme”, Ankara Üniversitesi B.F Dergisi, C:65, S:1, s89
- Sue, B. , Moss, C. and Saunders, P. 1987. “Do Women Entrepreneurs Require Different Training?” , Birley, Moss & Saunders, SWP 6/87.
- Şafak, M.2008,” Kırsal Alandan Kentsel Alana Göç Eden Kadınların Yeni Yaşama Uyum Durumlarının Araştırılması”, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Aile Ekonomisi ve Beslenme Eğitimi Anabilim dalı, s:14
- Şentürk, H. Tarık, “Kentsel Çelişki ve Siyaset”, WALD yayınları
- Şentürk, Hulusi.2004, Pendik Yerel Kalkınma Platformu Pendik Belediyesi, Kültür Yayınları
- Şimşek, M.2008,” Küreselleşen Dünyada Kadının Ekonomik Konumu”, Ekin yayınevi, Bursa, s:15
- Taşkın, Dilşad.2013,” Yerel Kalkınmada Yerel Yönetimlerin Rolü; Kayseri Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi, s: 106, 107, 109.
- Tewari, P. And Gakhar, A. 2011. “A Study Of Opportunities Extended To Dairy Women Entrepreneurs Under Women’s Dairy Development Scheme”, J. Dairying, Foods & H., 30 (3) : 178 – 181.
- Terjesen, and Amoros, J.E 2010. “Female Entrepreneurship in Latin America and the Caribbean: Characteristics, Drivers and Relationship to Economic Development” European Journal of Development Research, 22, 313–330.
- Toksöz, F.2004, “Yerel Kalkınmada Önderi ve Paydaşı olarak Belediyeler”, Yerel Kalkınmada Belediyelerin Rolü Uluslararası Sempozyumu, İstanbul, s:35-38

United Nation Rural Women in a Changing World: Opportunities and Challenges,
Division for the Advancement of Women /DESA, New York, 2008, 2.

Yetim, N.2008,” Sosyal Sermaye Olarak Kadın Girişimciler; Mersin örneği “,
Mersin üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji bölümü, s:82, 84

Yorgun, 2010” Sömürü, Koruma ve Pozitif Ayrımcılıktan Çalışma Hayatının
Egemen Gücü Olmaya Doğru Kadınlar: 21.yy ve Pembeleşen Çalışma
Hayatı”, Dergipark Akademi, s:171,187

Zengin E/Başkurt M/Es M.2014, “Yerel Yönetimler ve Yerel Kalkınma”, Manas
Sosyal Araştırma Dergisi, cilt 3, Sayı 2

Bayındırlık ve İskân Bakanlığı, 2009, Bölgesel Eşitsizlik-Yerel Kalkınma ve Rekabet
edilebilir Kentler Komisyonu Raporu, Kentleşme Şûrası 2009, s:23-27

<https://kadininstatusu.aile.gov.tr/22.02.2018>

<http://databank.worldbank.org/data/report.aspx?source=world-development-indicators>

<http://www.kosgeb.gov.tr/22.02.2018>

<http://www.kagider.org/22.02.2018>

<http://www.kedv.org.tr/23.02.2018>

<http://www.iskur.gov.tr/23.02.2018>

<https://www.tobb.org.tr/23.02.2018>

<http://www.tkv-dft.org.tr/23.02.2018>

<http://www.tesk.org.tr/24.02.2018>

<http://www.tgmp.net/tr/24.02.2018>

<http://www.kamer.org.tr/24.02.2018>

TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu)

<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=24646>

TÜİK, Seçilmiş Göstergelerle Iğdır 2013

<http://www.igdir.gov.tr/ekonomisi> (Iğdır Valiliği)

<http://www.kadinininsanhaklari.org/>

EK I - ANKET SORULARI

Bu çalışma “Yerel Kalkınmada Kadın Girişimciliğinin Önemi; Iğdır örneği” adlı yüksek lisans tez çalışmasının uygulama kısmında kullanılmak üzere daha önceden yapılan bazı çalışmalar dikkate alınarak oluşturulmuştur. İSİM BELİRTMENİZE GEREK YOKTUR. Katılımınız için teşekkür ederim.

1.Yaşınız?

- 18---22
- 22----27
- 27-----35
- 35-----43
- 43-----50
- 50 ve üstü

2.Medeni Durumunuz?

- Evli (Cevabınız “ Evli” ise 3.soruyu cevaplayınız)
- Bekar
- Dul
- Boşanmış
- Ayrı yaşıyor
- Diğer(-----)

3.Evlilik Yaşınız?

- 17 ve altı
- 18----21
- 21---25
- 25---30
- 30-----35
- 35 ve üstü

4.Eşinizin mesleği?

- Emekli
- Serbest meslek
- Özel sektör çalışanı
- Kamu çalışanı
- Esnaf
- Diğer(-----)

5.Eğitim düzeyiniz?

- Okur- yazar değilim
- İlkokul mezunuyum
- Ortaokul mezunuyum
- Lise mezunuyum
- Yüksekokul mezunuyum
- Üniversite mezunuyum

6.Eşinizin eğitim düzeyi?

- Okur-yazar değil
- İlkokul mezunu
- Ortaokul mezunu
- Lise mezunu
- Yüksekokul mezunu
- Üniversite mezunu

7.Çocuklarınız Var mı?

- Hayır (Cevabınız “Hayır” ise 11.soruya geçiniz)
- Evet

8.Çocuk sayınız?

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5
- 6 ve üstü

9.Çocuklarınız Kaç Yaşında?

- 0----1
- 1----3
- 3----5

- 5---10
- 10---18
- 18 ve üstü

10.Siz Çalışırken Çocuklarla kimler ilgileniyor?

- Aile Büyükleri
- Ana okulu
- kreş
- Bakıcı
- Tüm gün okulda oluyor
- Diğer(-----)

11.Evinizde siz dahil kaç kişi yaşıyor?

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5
- 6 ve üstü

12.Herhangi bir işte çalışıyor musunuz ya da bir girişimcilik faaliyetinde bulunuyor musunuz?

- Evet
- Hayır(Cevabınız "Hayır" ise 13.soruyu cevaplayınız.)

13.Çalışmıyorsanız çalışmama nedeniniz?

- Ailem izin vermiyor
- İş imkanı yok
- Çocuk Bakımı
- Eşim izin vermiyor
- Sağlık sorunlarımdan dolayı çalışamam durumdayım
- Yaşadığım yöre insanının kadın çalışanlar hakkındaki olumsuz görüşleri

14.Hangi iş kolunda çalışıyorsunuz ya da girişimcilik faaliyetinde bulunuyorsunuz?

- Eğitim Hizmetleri
- Satış Elemanı
- Kuaför, sağlık, bakım hizmetleri
- Tuhafiye-Züccaciye
- Giyim-Konfeksiyon
- Ev yemekleri-Hamur işleri

15.Kaç yıldır bu iş kolunda çalışıyorsunuz?

- Bir yıldan az
- 1
- 2
- 3
- 4
- 5 ve üstü

16.Yaptığınız iş yeteneklerinize uyuyor mu?

- Evet
- Hayır

17.İş yerinizde eleman çalıştırma imkanınız var mı?

- Evet
- Hayır

18.Aylık net kazancınız?

- 400 tl ve altı
- 500
- 1000
- 1500
- 1750
- 2000 ve üstü

19.Kazancınız dışında evinize başka bir gelir kaynağı var mı?

- Başka gelir yok
- Eşimin geliri
- Ailemin geliri
- Faiz geliri
- Devlet tarafından yapılan para yardımı
- Diğer(-----)

20.Kazancınızı nasıl değerlendiriyorsunuz?

- Evimin ihtiyaçlarını gideriyorum
- Eşime veriyorum
- Ailemdeki kişilerin ihtiyaçlarını gideriyorum
- Biriktiriyorum
- Yalnız kendi ihtiyaçlarım için harcıyorum
- Diğer(-----)

21.Çalıştığınız iş kolundan memnun musunuz?

- Evet
- Hayır

22. Girişimcilik faaliyetinde bulunmadan önce herhangi bir iş kolunda çalıştınız mı?

- Hiçbir işle ilgilenmiyordum
- Serbest meslek
- Memur
- İşçi
- Aynı işi evimde yapıyordum
- Özel bir işletmede çalışıyordum

23.Çalışma süreniz boyunca ödüllendirildiniz mi?(Onur , Teşekkür belgesi, örnek esnaf gibi)

- Evet
- Hayır

24.Girişimcilik faaliyetinde bulunma nedeniniz?

- Aileme katkıda bulunmak için
- Kendi mesleğimi icra etme isteği
- Sosyal çevre edinmek için
- Uğraş amaçlı, boş zamanları değerlendirmek için
- Ekonomik bağımsızlığını elde etmek için
- Çevremdeki insanlara faydalı olabilmek için

25.Girişimcilik faaliyet alanındaki işinizi kurarken hangi sermaye araçlarını kullandınız?

- Banka kredisi
- Kendi birikimim
- Anne-baba gibi aile büyüklerinden destek alma
- KOSGEP desteği
- Mikro Kredi
- Diğer(-----)

26.Girişimcilik faaliyetinizi sürdürmenizde aileniz size destek oluyor mu?

- Evet
- Hayır

27.İşinizi kurarken karşılaştığınız sorunlar?

- Tecrübesizlik
- Sermaye bulamama ya da yetersiz sermaye
- Kurumsal prosedürler
- Aile ve çevre baskısı

- Kadın olmaktan kaynaklı sorunlar
- Diğer(-----)

28.Çalışma hayatınız evinizde sorunlara neden oluyor mu?

- Hayır
- Evet (Cevabınız “Evet” ise 29.soruyu cevaplayınız)

29.Hangi sorunlara neden olmaktadır?

- Ailemle yeteri kadar ilgilenemiyorum
- Ev işlerini yetiştiremiyorum
- Çocuklarıma zaman ayıramıyorum
- Misafir ağırlayamıyorum
- Sosyal aktivitelere katılamıyorum
- Diğer(-----)

30.Girişimci olmanızın size sağladığı avantajlar?

- Ekonomik özgürlük
- Kendini gerçekleştirme isteği
- Kendime olan güvenin artması
- Çevremde itibar kazanma
- Aileme katkıda bulunma
- Diğer(-----)

31.Kadın olmaktan kaynaklı duygusallık özelliğiniz iş yaşamınızı etkiliyor mu?

- Hayır
- Evet

32.İşinizle ilgili en önemli beklentiniz ?

- Kendi işimde devam etme
- Farklı sektörlere yönelme
- Karlılığını arttırma
- İşimi büyütüp şubeler açma
- Çocukları için ilerde hazır bir meslek edinme
- Diğer(-----)

33.Çalışma hayatınızı sürdürdüğünüz yerle ilgili sizin için en büyük sorun?

- Erkeklerin çalışan kadınlara olumsuz bakış açıları
- İhtiyacım olan şeyleri bulamama
- Yöre insanının alış-veriş kültürünü bilmemesi
- Yaşam şartlarının ağır oluşu
- Aynı iş kolunda faaliyet gösteren kişiler arasındaki çekişme
- Diğer(-----)

34.Bir kadın olarak kadınların çalışmasını nasıl buluyorsunuz?

Her ifadeyi okuyunuz ve size uyan seçeneğe “X” koyarak işaretleyiniz.	Katılıyorum	Kısmen Katılıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım
Kadınların çalışması toplumun kalkınmasını sağlamaktadır.				
İyi nesiller yetiştirmek için, kadınlara çalışma hakkı verilmelidir				

Kadınların iş yaşamına katılmasıyla birlikte birçok toplumsal sorun hallolacaktır.				
Kadın iş gücünden yararlanmak, erkeklerin iş alanını daraltacaktır.				
Erkek egemen toplumların kadına olan bakış açısı, kadınlar çalışma hayatına kazandırıldıkça değişerek olumlu bir hal alacaktır.				
Kadınların çalışması, ailelerine zaman ayıramama ve ev işlerini yetiştirememe gibi olumsuz durumlara yol açtığı için kadınlar çalışmamalıdır				
Kadınlara yarı zamanlı ya da part-time iş imkânları sunularak onlara diğer ailevi sorumluluklarını da yerine getirebilme fırsatı verilmelidir.				
Kadınlara verilen eğitim imkânlarının seviyesi ve kalitesi arttırıldıkça kadın toplum içinde değer kazanır.				
Kadınların asıl görevi çocuk yetiştirmek ve ev işleri ile ilgilenmek.				
Kadınların hemcinsleri ile olan çekememezlik halleri kadınları iş yaşamında verimsizliğe iter.				

ZAMAN AYIRIP ANKETİ DOLDURDUĞUNUZ İÇİN TEŞEKKÜR EDERİZ.